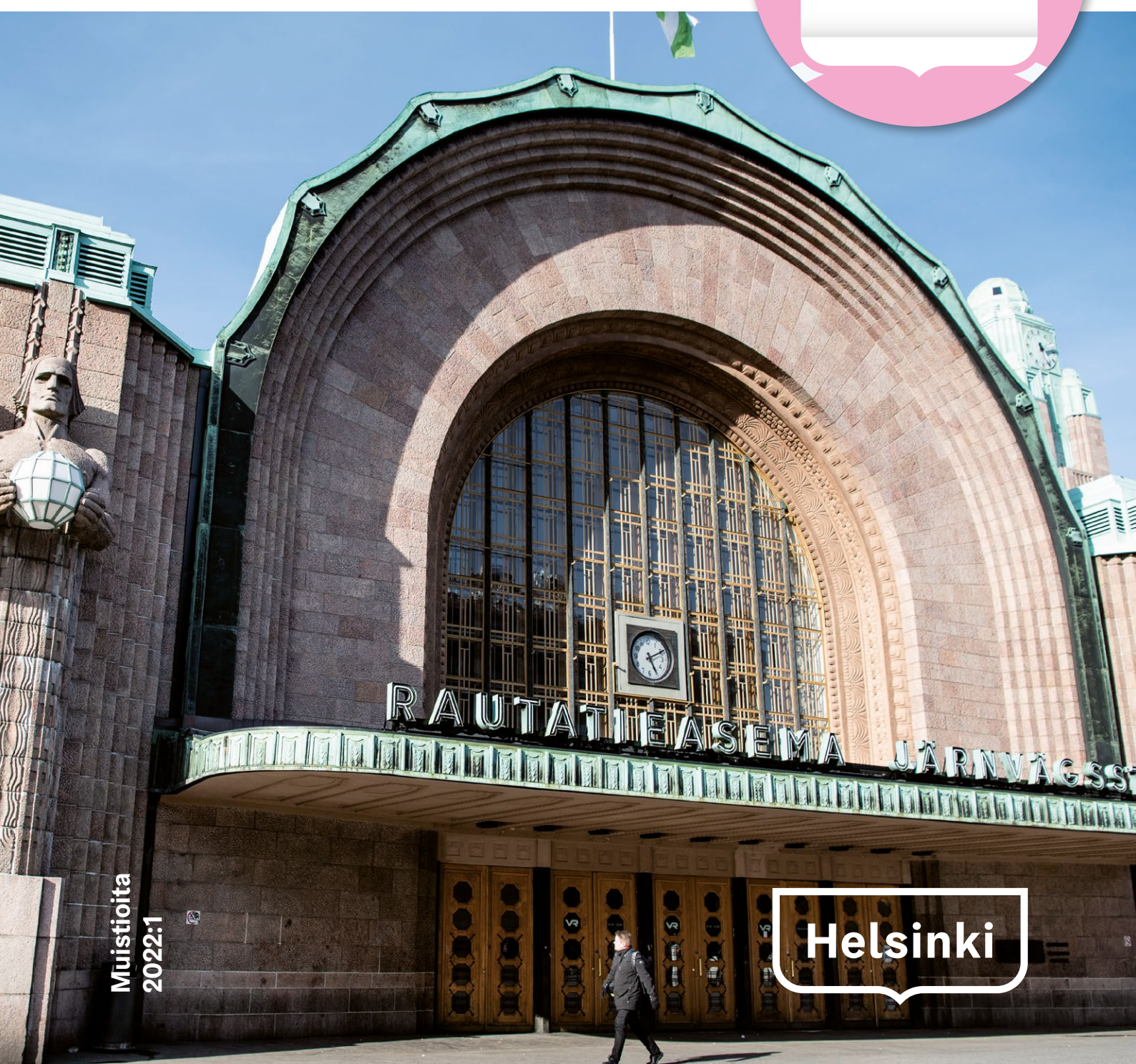

Helsingin kaupunki ja korona

Toimintakertomus
pandemiavuosista 2020–2022

Sirkku Järvelä

Muistioita
2022:1

Helsinki

Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia,
kaupunkitieto

Helsingin kaupunki ja korona

Toimintakertomus pandemiavuosista
2020–2022

Sirkku Järvelä

Muistioita
2022:1

Tiedustelut

Timo Cantell, p. 050 354 2937
etunimi.sukunimi(at)hel.fi

Julkaisija

Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia,
kaupunkitieto

Osoite

PL 550, 00099 Helsingin kaupunki
(Siltasaarenkatu 18–20 A)

Puhelin

09 310 43297

Internet

www.hel.fi/kaupunkitieto

Tilaukset, jakelu

p. 09 310 43297
kaupunkitieto@hel.fi

Käännökset

Acolad (englanti liiro Mäki, ruotsi Pia Wind)

Valokuvat

Helsingin kaupungin aineistopankki:
Kansi: Veikko Somerpuro
Sivut: 5, 43, 44: Paavo Juntunen
Sivu 9: Virpi Peltola
Sivu 16: Veikko Somerpuro
Sivu 20: Ilkka Ranta-aho
Sivu 32: Maarit Hohteri
Sivu 37: Sakari Röyskö
Sivu 40: Marja Väänänen
Sivu 47: Paula Virta
Sivu 52: Lauri Eriksson
Sivu 66, 70: Virpi Velin
Sivu 78: Tuukka Koski-Syväri / Helsinki Partners
Sivu 83: Antti Pulkkinen

Kuviot ja taitto

Lotta Haglund

Verkossa

ISSN 2954-0178

Sisällys

Esipuhe	6
Förord	7
Preface	8
Tiivistelmä	10
Sammanfattning	12
Summary	14
1 Johdanto	17
Toimintakertomuksen tausta ja tavoitteet	17
Aikajana.....	19
2 Kaupungin hallinto ja päätöksenteko koronapandemian aikana	21
Valtakunnalliset toimet ja niiden täytäntöönpano	21
Kuntien ja valtion yhteistyön haasteet.....	24
Kaupungin organisoituminen kriisin hoidossa	26
3 Keskeiset koronarajoitukset ja -suositukset Helsingissä	33
Kaupungin henkilöstöä koskevat päätökset.....	33
Rajoitustoimet kaupungin tiloissa	34
4 Kaupunginkanslia	38
Toiminta koronapandemian aikana	38
Kansainvälisten verrokkikaupunkien koronaseuranta	38
5 Sosiaali- ja terveystoimi	41
Koronaterveysasemat	42
Koronaan sairastuneiden hoito Soten palveluissa	42
6 Kasvatus ja koulutus	45
Etäopetus koronapandemian aikana 2020–2021.....	45
Rajoitustoimet kasvatus- ja koulutuspalveluissa	46
7 Kulttuuri ja vapaa-aika	48
Rajoitustoimet kulttuurin- ja vapaa-ajan palveluissa	49
Helsinki-avun toiminta	50

8 Kaupunkiympäristö	53
Toiminta koronapandemian aikana	53
Tartuntatautilain mukainen valvonta	53
9 Uudet koronatoiminnot kaupungissa	56
Osaajapankki.....	56
Epidemiologinen toiminta	58
Koronanäytteenotto.....	61
Rokotustoiminta	63
Satamien terveysneuvonta	67
Varasairaala	71
Koronaviestintä.....	72
10 Kriisin talousvaikutukset.....	77
Helsingin kaupungin tukitoimet ja koronatoipumismääräraha 2022–2023	80
11 Yhteenveto	82
Liitteet	84
Liite 1. Toimintakertomuksen tutkimustapa ja käytetyt aineistot	84
Liite 2. Jatkotutkimusaiheita.....	85
Liite 3. Yhteenveto kaupungin henkilöstöä koskevista keskeisistä päätöksistä.....	86
Liite 4. Koronatoipumismäärärahan käyttö toimialoittain	88
Liite 5. Helsingin kaupungin koronatukitoimia ja -avustuksia yrityksille, järjestöille ja muille organisaatioille	89
Liite 6. Koronaan liittyvät selvitykset ja tutkimukset kaupungilla	91
Liite 7. Kaupungin lausunnot ja kirjeet viranomaisille ja poliittiselle johdolle ..	94
Liite 8. Kaupungin kriisiryhmien kokoonpanot.....	96
Liite 9. Sairaalahoidon tarve.....	97

Esipuheet

Esipuhe

Koronapandemian ensimmäinen aalto käynnistyi Helsingissä edeltäjäni Jan Vapaavuoren pormestarikauden aikana, maaliskuussa vuonna 2020. Ensimmäisen virkavuoteni, kesän 2021 ja kesän 2022 välisenä aikana, koronapandemia muuttui merkittävästi. Tuolloin koettiin uuden omikronvariantin globaali leviäminen ja tartuntamäärien voimakas kasvu. Helsingissä koko epidemia-ajan korkeimpia tartuntamääriä kirjattiin maaliskuussa 2021 ja tammi–maaliskuussa 2022, jolloin myös terveydenhuollon kapasiteetti tuli merkittävästi haastetuksi.

Koronavirus on koetellut Helsinkiä monin tavoin, eikä tilanne ole vielä vuoden 2022 syksylläkään täysin hellittänyt. Virus rasittaa edelleen erityisesti sosiaali- ja terveystoimialaa. Koronaviruksen aiheuttama sairaalahoidon kuormitus on vaikuttanut myös hoito- ja palveluvelan kertymiseen. Lisäksi jo ennen kriisiä vallinnut sosiaali- ja terveysalan työvoimapula vaikeuttaa tilannetta.

Myös Helsingin elinkeinoelämä on ollut kovilla. Palveluvaltaisessa kaupungissa vuosien 2020–2021 sekä alkuvuoden 2022 koronarajoituksista kärsittiin erityisen vahvasti. Terveydellisten ja taloudellisten vaikutusten lisäksi epidemiolla on ollut koko maassa merkittäviä sosiaalisia vaikutuksia, jotka ovat koetelleet voimakkaimmin lapsia ja nuoria sekä ikääntyneitä.

Epidemiatilanteen paraneminen vuonna 2022 on antanut mahdollisuuden purkaa koronarajoituksia ja palata normaalimpaan arkeen. Suurimpia ilon hetkiä on ollut tapahtumiin liittyvien rajoitusten purkamisen alkuvuodesta 2022, jonka jälkeen Helsingin laaja kulttuuri- ja tapahtumakenttä on päässyt elpymään pitkästä piinasta.

Pandemiavuosia taaksepäin katsoessa on ollut hyvä tarkastella myös sitä, miten Helsingin kaupunki on organisaationa selviytynyt koronakriisin hoitamisessa. Pandemian aikana kaupunki on tilannut kolme ulkopuolista selvitystä asiassa. KPMG Oy:n toteuttamat selvitykset julkaistiin kesällä 2020 ja 2021 sekä viimeisin syksyllä 2022. Selvityksien perusteella edeltäjäni luoma kaupunkitasoinen kriisijohtamisen tapa on ollut Helsingissä toimiva ja tehokas. Kriisiorganisaatorakenteen ja päätöksentekoon liittyvien prosessien kypsyydestä kertoo sekin, että elokuussa 2021 tapahtunut pormestarinvaihdos sekä näiden vuosien aikana tapahtuneet kolmen toimialan johtajavaihdokset eivät vaikuttaneet koronakoordinaatioryhmän toimintaan tai kaupungin päätöksentekokyvykkyyteen.

Helsingin kaupunki on koko pandemian ajan keskeisenä toimijana myötävaikuttanut myös pääkaupunkiseudun kaupunkien ja muiden keskeisten toimijoiden vuoropuhelun lisääntymiseen, millä on ollut iso merkitys yhdenmukaisten linjausten toteuttamisessa alueella. Helsingillä on ollut päävastuu syyskuussa 2020 perustetun pääkaupunkiseudun koronakoordinaatioryhmän organisoinnista. Ryhmässä on luotu yhtenäistä tilannekuvaa ja tuotettu tietoa eri toimenpiteiden vaikutuksista ja seurauksista. Ryhmään kuuluvat Helsingin lisäksi Espoon ja Vantaan kaupungit, THL, HUS ja Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Huhtikuusta 2022 alkaen ryhmän on sovittu kokoontuvan vain tarvittaessa, eikä tarvetta toistaiseksi onneksi ole ollut.

Kaupungin sisäinen ja ulkoinen viestintä ovat ylläpitäneet hyvää tasoaan ja myös kehittyneet kriisin aikana. Viestinnässä on pyritty noudattamaan selkeää, johdonmukaista ja ymmärrettävää otetta. Myös tämä Helsingin pandemiavuosien toimintakertomus jatkaa avointa viestintälinjaamme. Rankat koronavuodet kääntyvät yhteisiksi opeiksi kaupungissa, joka haluaa olla jatkuvasti parempi paikka asua, kasvaa, opiskella ja työskennellä. Uskon, että pystymme vastaamaan tuleviin haasteisiin entistäkin vahvempana.

Helsingissä marraskuussa 2022

Juhana Vartiainen Helsingin pormestari

Förord

Den första vågen av coronapandemin började i Helsingfors under min föregångare Jan Vapaavuoris period som borgmästare, i mars 2020. Under mitt första tjänsteår, mellan sommaren 2021 och sommaren 2022, förändrades coronapandemin avsevärt. Då spred sig den nya omikronvarianten globalt och antalet smittade ökade kraftigt. I Helsingfors registrerades det högsta antalet smittade under hela epidemitiden i mars 2021 och i januari–mars 2022, då även kapaciteten inom hälso- och sjukvården utsattes för stor belastning.

Coronaviruset har varit en påfrestning för Helsingfors på många sätt, och inte heller nu hösten 2022 är situationen över helt. Viruset belastar alltjämt särskilt social- och hälsovårdssektorerna. Coronavirusets belastning på sjukhusvården har även bidragit till en ökad vård- och serviceskuld. Dessutom försvåras situationen av bristen på arbetskraft som rådde inom social- och hälsovården redan före krisen.

Även näringslivet i Helsingfors har utsatts för stora prövningar. I den servicedominerade staden var konsekvenserna av coronarestriktionerna 2020–2021 och i början av 2022 särskilt kraftiga. Utöver hälsomässiga och ekonomiska konsekvenser har epidemin haft avsevärda sociala konsekvenser över hela landet, och dessa har framför allt drabbat barn och unga samt äldre människor.

Det förbättrade epidemiläget under 2022 har gjort det möjligt att häva coronarestriktionerna och återgå till en mer normal vardag. Ett av de största glädjeämnen har varit att restriktionerna i fråga om evenemang slopades i början av 2022. Efter detta har den omfattande kultur- och evenemangsbranschen i Helsingfors börjat återhämta sig efter den långa svåra tiden.

När vi nu har blickat tillbaka på pandemiåren har det även varit bra att titta på hur väl Helsingfors stad som organisation har klarat av att hantera coronakrisen. Under pandemin har staden beställt tre externa utredningar om detta. KPMG Oy Ab:s utredningar publicerades sommaren 2020 och 2021 och den senaste hösten 2022. Utifrån utredningarna har min föregångares krisledning på stadsnivå i Helsingfors varit välfungerande och effektiv. Ett bevis på att processerna i anknytning till krisorganisationsstrukturen och beslutsfattandet har varit väl utarbetade är att varken borgmästarbytet i augusti 2021 eller bytet av direktörer för tre sektorer under dessa år har påverkat verksamheten i samordningsgruppen för coronaviruset eller stadens beslutsförmåga.

Helsingfors stad har under hela pandemin som en central aktör även bidragit positivt till en ökad dialog mellan städerna i huvudstadsregionen och andra centrala aktörer, vilket har haft stor betydelse för att skapa enhetliga riktlinjer i regionen. Helsingfors har haft huvudansvaret för att organisera huvudstadsregionens samordningsgrupp för coronaviruset som inrättades i september 2020. Gruppen har skapat en enhetlig lägesbild och tagit fram information om effekterna och följderna av olika åtgärder. Till gruppen hör Helsingfors, Esbo och Vanda städer samt Institutet för hälsa och välfärd, Helsingfors universitetssjukhus och Regionförvaltningsverket i Södra Finland. Sedan april 2022 sammanträder gruppen endast vid behov, och tills vidare har det lyckligtvis inte funnits något behov.

Stadens interna och externa kommunikation har bibehållits på en god nivå och även utvecklats under krisen. Målet har varit att ha en tydlig, konsekvent och lättfattlig kommunikation. Denna verksamhetsberättelse om pandemiåren är också ett led i Helsingfors stads öppna kommunikation. De svåra coronaåren kommer att omvandlas till gemensamma lärdomar i vår stad, som hela tiden vill vara en bättre plats att bo, växa upp, studera och arbeta på. Jag tror att vi ännu starkare än tidigare klarar av kommande utmaningar.

Helsingfors, november 2022

Juhana Vartiainen, Helsingfors borgmästare

Preface

The first wave of the coronavirus pandemic started in Helsinki in March 2020 during the term of my predecessor Jan Vapaavuori as mayor. During my first year in office, between the summer of 2021 and 2022, the coronavirus pandemic changed significantly. This was the time of the new Omicron variant's global spread and a sharp increase in the number of infections. Helsinki recorded the highest infection rates of the entire epidemic in March 2021 and January–March 2022, when the health care capacity was also significantly challenged.

Helsinki has been affected by the coronavirus in many ways, and even in the autumn of 2022, the situation has not yet fully subsided. The virus still continues to burden the social and health care sector, in particular. The coronavirus burden on hospital care has also contributed to the accumulation of health care and service debt. In addition, labour shortages in the social and health care sector, which existed before the crisis, are exacerbating the situation.

Business in Helsinki has also been hit hard. The city's service-based economy suffered particularly from the coronavirus restrictions in 2020–2021 and early 2022. In addition to the epidemic's health and economic impacts, it has had significant social impacts throughout the country, with children, young people and the elderly being hit hardest.

The improvement in the epidemic in 2022 has allowed the lifting of coronavirus restrictions and a return to a more normal daily life. One of the greatest moments of joy was the lifting of event restrictions in early 2022, after which Helsinki's extensive cultural and event scene has recovered from its long and agonising pause.

Looking back on the pandemic years, we should also examine how the City of Helsinki as an organisation has coped with the coronavirus crisis. During the pandemic, the city has commissioned three external reports on the matter. The reports carried out by KPMG Oy were published in the summer of 2020 and 2021, and the latest in the autumn of 2022. The reports show that my predecessor's city-level crisis management approach has been effective and efficient in Helsinki. The maturity of the crisis organisation's structure and decision-making processes is also reflected in the fact that the change of mayor in August 2021 and the changes in leadership in the three departments during these years did not affect the functioning of the coronavirus coordination group or the city's decision-making capacity.

Throughout the pandemic, the City of Helsinki has been a central actor in increasing dialogue between the cities and other key actors in the metropolitan area, which has played a major role in implementing coherent policies in the region. Helsinki has had the main responsibility for organising the Helsinki Metropolitan Area coronavirus coordination group, established in September 2020. The group has created a coherent situational picture and produced information on the impacts and consequences of various measures. In addition to Helsinki, the group includes the cities of Espoo and Vantaa, the Finnish Institute for Health and Welfare (THL), Helsinki University Hospital (HUS) and the Southern Finland Regional State Administrative Agency. Starting in April 2022, the group agreed to meet only when needed; fortunately, there has been no need so far.

The city's internal and external communications have maintained their good standard and have also improved during the crisis. We have aimed to communicate in a clear, consistent and understandable way. This activity report on Helsinki's pandemic years also continues our open communication policy. These tough coronavirus years turn into shared lessons in a city that continually strives to be a better place to live, grow, study and work. I believe that we can meet the challenges ahead stronger than before.

Helsinki, November 2022

Juhana Vartiainen, Mayor of Helsinki

Tiivistelmät

Tätä tietä käsienvesuun
Denna väg till handtvätt
This way to wash your hands

Tiivistelmä

Koronavirus levisi maailmalle alkuvuodesta 2020. Maaliskuun 11. päivänä Maailman terveysjärjestö (WHO) julisti koronavirusepidemian pandemiaksi. Koronapandemia on ollut pitkittyessään yhä enemmän paitsi terveyskriisi, myös koko yhteiskunnan kriisi. Koronapandemian vaikutukset iskivät voimalla kaupunkeihin ja Suomessa erityisesti Helsinkiin, sillä Suomen koronavirustartunnat ovat painottuneet pääkaupunkiseudulle. Lisäksi Helsingissä palveluvaltainen elinkeinorakenne sekä matkailu, kulttuuri- ja tapahtuma-ala ovat kärsineet koronan vuoksi asetetuista rajoitus- ja sulkutoimenpiteistä eniten. Helsingin kaupungin lähes 40 000 työntekijästä yli kolmannes on työskennellyt sosiaali- ja terveystoimialalla jo usean vuoden ajan pandemian etulinjassa turvaamassa kuntalaisten terveyttä. Myös muilla kaupungin toimialoilla pandemian vaikutukset ovat olleet valtaisan. Palveluita ja julkisten asiakastilojen käyttöä on jouduttu rajoittamaan sekä ajoittain myös täysin sulkemaan tartuntahuippujen aikana, jonka ohella työnteon tavat ovat muuttuneet etätöön yleistyttyä.

Helsingin kaupunki ja korona -toimintakertomuksessa kuvataan ajanjaksoa kriisin alusta, maaliskuusta 2020, kesään 2022 saakka. Toimintakertomuksen tavoitteena on koota yhteen keskeinen tieto Helsingin kaupungin toiminnasta ja päätöksenteosta koronapandemian eri vaiheissa. Raportti tarkastelee niin johtamisen ja hallinnon organisoitumista, tehtyjä rajoitustoimenpiteitä kuin koronan vuoksi kaupungissa aloitettuja uusia toimintoja.

Helsingin kaupunki järjestäytyi kriisi-johtamismallinsa mukaisesti maaliskuussa 2020. Kaupunkiin perustettiin pormestarin johtama koronakoordinaatioryhmä, joka yhteensovitti näkemyksiä ja linjasi tarvittavista operatiivisista päätöksistä silloin, kun kyse oli merkittävistä ja kaupunkiyhteisiä vaikutuksia omaavista asioista. Koordinaatioryhmän kokousvalmisteluista vastasi erillinen koronavalmisteluryhmä, ja kaupungin

viestintä korona-asioissa keskitettiin kriisi-johtamismallin mukaisesti kaupunginkansliaan. Myös kaupungin toimialat, liikelaitokset ja virastot perustivat omat kriisiryhmänsä. Syksyllä 2020 perustettiin Helsingin pormestarin aloitteesta pääkaupunkiseudun koronakoordinaatioryhmä, johon kuuluivat Helsingin lisäksi Espoon ja Vantaan kaupungit, sekä edustus Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiristä, Etelä-Suomen aluehallintovirastosta sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksesta. Ryhmällä oli suuri merkitys paitsi pääkaupunkiseudun, myös laajemmin koko Suomen koronapäätöksenteon yhteensovittajana.

Tartuntatautilain perusteella kuntien vastuulle kuuluu lukuisia tehtäviä, kuten esimerkiksi näytteenoton, tartunnan jäljityksen ja rokotusten järjestäminen. Näiden ohella Helsingin kaupunki käynnisti koronapandemian vuoksi myös muita uusia toimintoja. Osaajapankki perustettiin toimiala- ja liikelaitosrajat ylittävien henkilöstösiirtojen järjestämiseksi. Henkilöstöä siirtyi kaupungin suljetuista palveluista mm. epidemiologiseen toimintaan tartunnan jäljityksen tehtäviin. Toiminto vaati merkittävästi uusia resursseja. Kaupungissa aloitettiin useita koronaan liittyviä neuvontapalveluita, ja keväällä 2020 perustettiin Helsinki-apu ikäntyneiden auttamiseksi. Koronarokotukset alkoivat Helsingissä joulukuun 2020 lopulla. Seuraavan vuoden aikana koronarokotus-asetuksia perustettiin eri puolille kaupunkia, ja elokuuhun 2022 mennessä rokotteita oli annettu Helsingissä yli 1,4 miljoonaa kappaletta. Kaupungin vastuulla oli myös terveysturvallisuustoiminnan järjestäminen satamissa, mikä kehittyi pandemian aikana pelkästä matkustajien neuvonnasta koronatodistuksen ja -testien edellyttämiseen sekä matkustajien koronatestaamiseen ennen maihin pääsyä.

Epidemia-aallot sekä eri virusvariantit ovat aiheuttaneet koronapandemiaan ja sen hallintaan lukuisia vaiheita. Vuoden 2022 alussa nopeasti leviävä koronaviruk-

sen omikronmuunnos aiheutti toistaiseksi suurimman tartuntahuipun Suomessa, ja Helsinki joutui avaamaan varasairaalan 10. tammikuuta koronapotilaiden hoitamiseksi. Omikronin aiheuttaman pahimman tartuntapiikin jälkeen suurimmasta osasta sulkua rajoitustoimia voitiin luopua Helsingissä helmi-maaliskuussa 2022, ja varasairaala suljettiin toukokuussa.

Pandemian luonne on muuttunut vuosisista 2020 ja 2021, sillä suurin osa suomalaisista – ja myös globaalisti koko väestös-

tä – on joko rokotettu koronaa vastaan tai sairastanut taudin. Näin ollen koronaviruksen aiheuttamat vakavat taudinkuvat, ja sen myötä tehohoidon tarve, ovat vähentyneet. Tämä on tarkoittanut muutosta myös Helsingin kaupungin koronakriisiryhmien toiminnassa. Koronapandemian hallinnasta on tullut vuoden 2022 edetessä yhä enemmän osa kaupungin normaalia toimintaa, jossa tarvittava koronaan liittyvä päätöksenteko pyritään tekemään alemmilla organisaatiotasolla.

Sammandrag

Helsingfors stad och coronan – verksamhetsberättelse om pandemiåren 2020–2022

Coronaviruset spred sig över världen i början av 2020. Den 11 mars deklarerade Världshälsoorganisationen (WHO) att coronavirusepidemin är en pandemi. Coronapandemin har dragit ut på tiden, vilket har gjort att den i allt större utsträckning inte enbart är en hälsokris, utan en kris i hela samhället. Konsekvenserna av coronapandemin drabbade städerna kraftigt, och i Finland särskilt Helsingfors eftersom huvudstadsregionen har haft flest smittade i Finland. I Helsingfors har dessutom den servicedominerade näringsstrukturen samt turismen, kultur- och evenemangsbranschen drabbats hårdast av coronarestriktionerna och -stängningarna. Av Helsingfors stads närmare 40 000 anställda har över en tredjedel arbetat inom social- och hälsovårdssektorn i frontlinjen av pandemin och tryggt invånarnas hälsa redan i flera års tid. Även inom stadens övriga sektorer har pandemin haft enorma konsekvenser. Man har varit tvungen att begränsa tjänster och användningen av offentliga kundlokaler och även tidvis stänga dem helt vid smittotoppar, och vid sidan av detta har arbetssätten förändrats och distansarbete blivit vanligare.

I verksamhetsberättelsen *Helsingfors stad och coronan* beskrivs tidsperioden från krisens början, mars 2020, fram till sommaren 2022. Målet med verksamhetsberättelsen är att samla central information om Helsingfors stads agerande och beslutsfattande under de olika faserna av coronapandemin. I rapporten granskas såväl organisationen av ledningen och förvaltningen, de vidtagna restriktionsåtgärderna som de nya funktioner som inletts i staden till följd av coronan.

Helsingfors stad organiserade sig enligt sin krisledningsmodell i mars 2020. I staden inrättades en samordningsgrupp för coronaviruset som leds av borgmästaren och som samordnade synpunkter och

utarbetade de nödvändiga operativa besluten när det var fråga om faktorer som hade avsevärda konsekvenser för hela staden. En separat beredningsgrupp för corona ansvarade för beredningen av samordningsgruppens möten, och stadens kommunikation i coronafrågor koncentrerades enligt krisledningsmodellen till stadskansliet. Även stadens sektorer, affärsverk och ämbetsverk inrättade egna krisgrupper. Hösten 2020 inrättades en samordningsgrupp för coronaviruset på initiativ av Helsingfors borgmästare. Till gruppen hörde Helsingfors, Esbo och Vanda städer samt representanter för Helsingfors och Nylands sjukvårdsdistrikt, Regionförvaltningsverket i Södra Finland och Institutet för hälsa och välfärd. Gruppen hade stor betydelse som samordnare av coronabeslut inte enbart i huvudstadsregionen, utan även i hela Finland.

Enligt lagen om smittsamma sjukdomar ansvarar kommunerna för ett antal uppgifter, till exempel för anordnande av provtagning, smittspårning och vaccinationer. Utöver dessa inledde Helsingfors stad även andra nya funktioner till följd av coronapandemin. Kompetensbanken inrättades för att arrangera personalöverföringar över sektor- och affärsverksgränserna. Personal överfördes från stadens stängda tjänster bland annat till smittspårningsuppgifter inom den epidemiologiska verksamheten. Funktionen krävde avsevärt med nya resurser. I staden inleddes flera rådgivningstjänster i anknytning till coronan, och våren 2020 inrättades Helsingfors-hjälpen för äldre människor. Coronavaccinationer inleddes i Helsingfors i slutet av december 2020. Under det följande året inrättades coronavaccinationsstationer på olika håll i staden, och fram till augusti 2022 hade totalt över 1,4 miljoner vaccindoser getts i Helsingfors. Staden ansvarade också för

att anordna hälsosäkerhetsverksamhet i hamnarna, vilket under pandemin utvecklades från att vara enbart rådgivning för passagerare till att förutsätta coronaintyg och -tester samt coronatestning av passagerare före landstigning.

Epidemivågorna och de olika virusvarianterna har medfört otaliga faser i coronapandemin och hanteringen av den. Coronavirusvarianten omikron som spred sig snabbt i början av 2022 förorsakade den största smittotoppen hittills i Finland, och Helsingfors tvingades öppna ett reservsjukhus den 10 januari för att vårda coronapatienter. Efter smittotoppen orsakad av omikronvarianten kunde merparten av stängnings- och restriktionsåtgärderna

frångås i februari–mars 2022 i Helsingfors, och reservsjukhuset stängdes i maj.

Pandemin har ändrat karaktär sedan 2020 och 2021, eftersom merparten av finländarna – och även globalt av hela befolkningen – antingen har vaccinerats mot corona eller haft corona. Coronavirusmittorna med allvarlig sjukdomsbild har minskat, och därigenom även behovet av intensivvård. Detta har gjort att även verksamheten i Helsingfors stads coronakrisgrupper har förändrats. Hanteringen av coronapandemin har under 2022 allt mer blivit en del av stadens normala verksamhet, där man har strävat efter att de coronarelaterade beslut som behövs ska fattas på de lägre organisationsnivåerna.

Summary

City of Helsinki and Coronavirus – Activity Report for the Pandemic Years 2020–2022

The coronavirus spread around the world in early 2020. On 11 March, the World Health Organisation (WHO) declared the coronavirus epidemic a pandemic. As the coronary pandemic has dragged on, it has increasingly become not just a health crisis, but a crisis for society as a whole. The effects of the coronavirus pandemic hit cities hard, especially Helsinki, as coronavirus infections in Finland have been concentrated in the metropolitan area. In addition, the service-based economy and the tourism, culture and events sectors in Helsinki have struggled with the restrictions and closures due to the coronavirus. More than a third of nearly 40,000 City of Helsinki employees have been working on the front lines of the pandemic in the social and health care sector for several years, safeguarding the health of local residents. The pandemic has also had a huge impact on the city's other divisions. We have had to restrict and sometimes even completely close services and public spaces during peak infection periods, while working patterns have changed as remote work has become more common.

The City of Helsinki and Coronavirus Activity Report describes the period from the beginning of the crisis in March 2020 until the summer of 2022. The report aims to bring together key information about the City of Helsinki's activities and decision-making during the different phases of the coronavirus pandemic. The report examines the organisation of leadership and administration, restrictive measures taken, and the new activities launched in the city in response to the coronavirus.

The City of Helsinki organised itself according to its crisis management model in March 2020. A coronavirus coordinating group chaired by the mayor was set up in the city to coordinate views and steer the necessary operational decisions on sig-

nificant issues with a city-wide impact. A separate coronavirus preparation team prepared the coordinating group's meetings, and the city's communication on coronavirus issues was centralised in the city hall, per the crisis management model. The city's divisions, companies and agencies also set up their own crisis groups. In the autumn of 2020 – on the initiative of the mayor of Helsinki – a coordinating group was established for the Helsinki metropolitan area, which included the cities of Espoo and Vantaa, as well as representatives from the Helsinki and Uusimaa Hospital District, the Southern Finland Regional State Administrative Agency and the Finnish Institute for Health and Welfare. The group played a major role in coordinating coronavirus decisions in the metropolitan area and Finland as a whole.

Under the Communicable Diseases Act, municipalities are responsible for many tasks, such as sampling, tracing and vaccination. In addition to these, the City of Helsinki also launched other new activities in response to the coronavirus pandemic. A talent bank was set up to organise staff transfers across divisions and public enterprises. Staff were transferred from the city's closed services to, for example, epidemiological activities in infection tracking. These operations required significant new resources. The city launched a number of coronavirus advice services, and Helsinki Help for the elderly was established in the spring of 2020. Coronavirus vaccinations started in Helsinki at the end of December 2020. Over the next year, coronavirus vaccination stations were set up across the city. By August 2022, more than 1.4 million vaccines had been administered in Helsinki. The city was also responsible for health security activities at ports, which evolved during the pandemic from simply advising

passengers to requiring vaccine certification, testing, and having passengers tested for the coronavirus before entering the country.

The epidemic waves and different viral variants have caused many stages in the pandemic and its management. In early 2022, the rapidly spreading Omicron coronavirus variant caused the largest spike in infections in Finland so far, and Helsinki was forced to open a reserve hospital on 10 January to treat coronavirus patients. Following the infection spike caused by the omicron variant, most of the containment measures in Helsinki could be lifted in February–March 2022, and the reserve hospital was closed in May.

The nature of the pandemic has changed since 2020 and 2021, as most Finns – and the global population – have either been vaccinated against coronavirus or have contracted the disease. As a result, the number of severe coronavirus cases, and thus the need for intensive care, has decreased. This has also meant a change in the operations of the City of Helsinki’s coronavirus crisis teams. As 2022 progresses, managing the coronavirus pandemic has increasingly become part of the city’s normal operations, with the necessary decision-making on coronavirus issues being handled at lower organisational levels.

1 Johdanto

1 Johdanto

Toimintakertomuksen tausta ja tavoitteet

Vuonna 2020 alkanut koronakriisi – maailmanlaajuisesti levinnyt koronapandemia – on vaikuttanut merkittäväillä tavoilla yhteiskuntien toimintaan jo lähes kolmen vuoden ajan. Pandemia ei ole ollut ainoastaan terveyskriisi, sillä pandemian vaikutukset ovat koskettaneet kaikkia elämänalueita ja yhteiskunnan eri tasoja. Suomessa kunnilla ja kaupungeilla on ollut merkittävä vastuu ja rooli kriisin hoidossa. Kuntien vastuulla on tartuntatautilain mukaisesti huolehtia esimerkiksi koronatestauksen ja tartunnan jäljityksen järjestämisestä, kuntalaisten rokotamisesta ja julkisten tilojen turvallisuudesta sekä valvonnasta. Kunta voi myös tehdä rajoituspäätöksiä tilojen käytöstä ja yleisötilaisuuksien järjestämisestä kunnan alueella. Kuntien perusterveydenhuollossa ja sosiaalihuollossa on otettu vastaan ja hoidettu suurin osa vakavammin sairastuneista.

Helsingissä koronaviruspandemian vaikutukset ovat olleet erityisen merkittävät, sillä Suomen tartuntataapaukset ovat painottuneet pääkaupunkiseudulle. Ensimmäinen Suomen kansalaisella varmistettu koronavirus tartunta todettiin Helsingissä 26. helmikuuta 2020. Vuonna 2021 Suomen tartunnoista todettiin helsinkiläisillä noin 25 prosenttia. Helsinkiläisten osuus Suomen väestöstä oli vuoden 2021 lopussa 12 prosenttia eli tartuntoja todettiin Helsingissä noin kaksinkertainen määrä väestöosuuteen nähden.

Tämä toimintakertomus *Helsingin kaupunki ja korona* kuvaa koronapandemian vaiheita Helsingin kaupungissa maaliskuusta 2020 kesään 2022 saakka. Toimeksiannon taustalla on Helsingin kaupungin koronakoordinaatioryhmän 13.4.2022 kokouksen päätös ryhtyä valmistelemaan Helsingin ”koronavälitilinpäätöstä”, jossa todennetaan koronakriisin vaiheet ja tehdyt päätökset.

Toimintakertomus on katsaus menneeseen, ja sen tavoitteena on luoda kokonaiskuva kaupungin toimista pandemiaan vastaamiseksi. Toimintakertomuksessa kuvataan kaupungin hallinnon organisoituminen kriisin hoidossa sekä keskeiset kaupungin asettamat rajoitustoimenpiteet ja muut koronaan liittyvät päätökset. Lisäksi toimintakertomuksessa tarkastellaan koronan takia kaupungissa aloitettuja toimintoja, kuten tartunnan jäljitystä, koronarokottamista ja satamissa järjestettyä terveystarkastustoimintaa. Mukana on myös tietoa kaupungin koronatilannekuvan muodostamisesta sekä tiivis katsaus kriisin talousvaikutuksista.

Toimintakertomukseen on koottu kattava liitemateriaali. Liitteissä kerrotaan tämän selvityksen tutkimustavasta ja käytetyistä aineistoista sekä esitellään mahdollisia jatkotutkimusaiheita. Liitteistä löytyy kaupungin eri toimijoiden kokoamat koronaan liittyvät tutkimukset, katsaukset ja muut selvitykset. Lisäksi liitteenä on kriisiryhmien kokoonpanot sekä kaupungin antamat lausunnot liittyen koronalainsäädäntöön sekä poliittiselle johdolle suunnatut kirjeet. Myös kaupungin henkilöstöä koskevia koronapäätöksiä, koronatoipumismäärärahan käyttöä toimialoittain sekä kaupungin tukitoimia yrityksille, järjestöille ja muille organisaatioille kuvataan liitteissä.

Toimintakertomuksessa keskitytään koronakriisin vaiheiden ja Helsingin kaupungissa tehtyjen toimien dokumentointiin. Koronapandemian vaikutuksien arviointi esimerkiksi kuntalaisten hyvinvointiin, työllisyyteen tai kaupungin elinvoimaan ei siten ole tämän selvityksen kohteena. Toimintakertomuksessa ei myöskään analysoida kriisiin vastaamiseksi tehtyjen toimenpiteiden onnistumista. Helsingin kaupunki on tilannut konsulttiyritys KPMG Oy:ltä kolme selvitystä (06/2020, 05/2021, 08/2022, ks. liite 6) koronakriisiin liittyvistä kaupungin toimenpiteistä ja kriisijohtamisesta, joissa analysoidaan tarkemmin onnistumisia ja haasteita sekä kerätään yhteen keskei-

siä oppeja. Tämän toimintakertomuksen tavoitteena on luoda käsikirjamainen katsaus kaupungin korona-ajan päätöksentekoon ja organisoitumiseen, mistä voi olla hyötyä tulevaisuudessa kohdattaessa mahdollisia uusia pandemioita tai muita kriisejä.

Koronaan liittyviä linjauksia on tehty Helsingin kaupungin koronakoordinaatioryhmässä kesään 2022 mennessä yli tuhat, minkä ohella kaupungin toimialojen kriisiryhmät ovat tehneet omia päätöksiä ja linjauksia vähintään satoja. Lisäksi valtio, sairaanhoitopiirit, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos sekä aluehallintovirastot ovat antaneet alueellisia tai valtakunnallisia määräyksiä ja suosituksia. Osa näistä linjauksista on täytynyt toimeenpanna kunnissa toimivaltaisen viranomaisen päätöksillä. Osa päätöksistä, kuten ravintoloihin kohdistuvat rajoitukset, ovat soveltuneet suoraan, eivätkä ole vaatineet kuntien osalta erillisiä toimenpiteitä. Pelkästään kaupungin koronakoordinaatioryhmän toiminnasta ja sen tekemistä linjauksista voisi kirjoittaa kokonaan oman katsauksensa, kuten tehtyjen päätöksen määräästä voidaan havaita. Toimintakertomuksen laatiminen on siis vaatinut rajan-

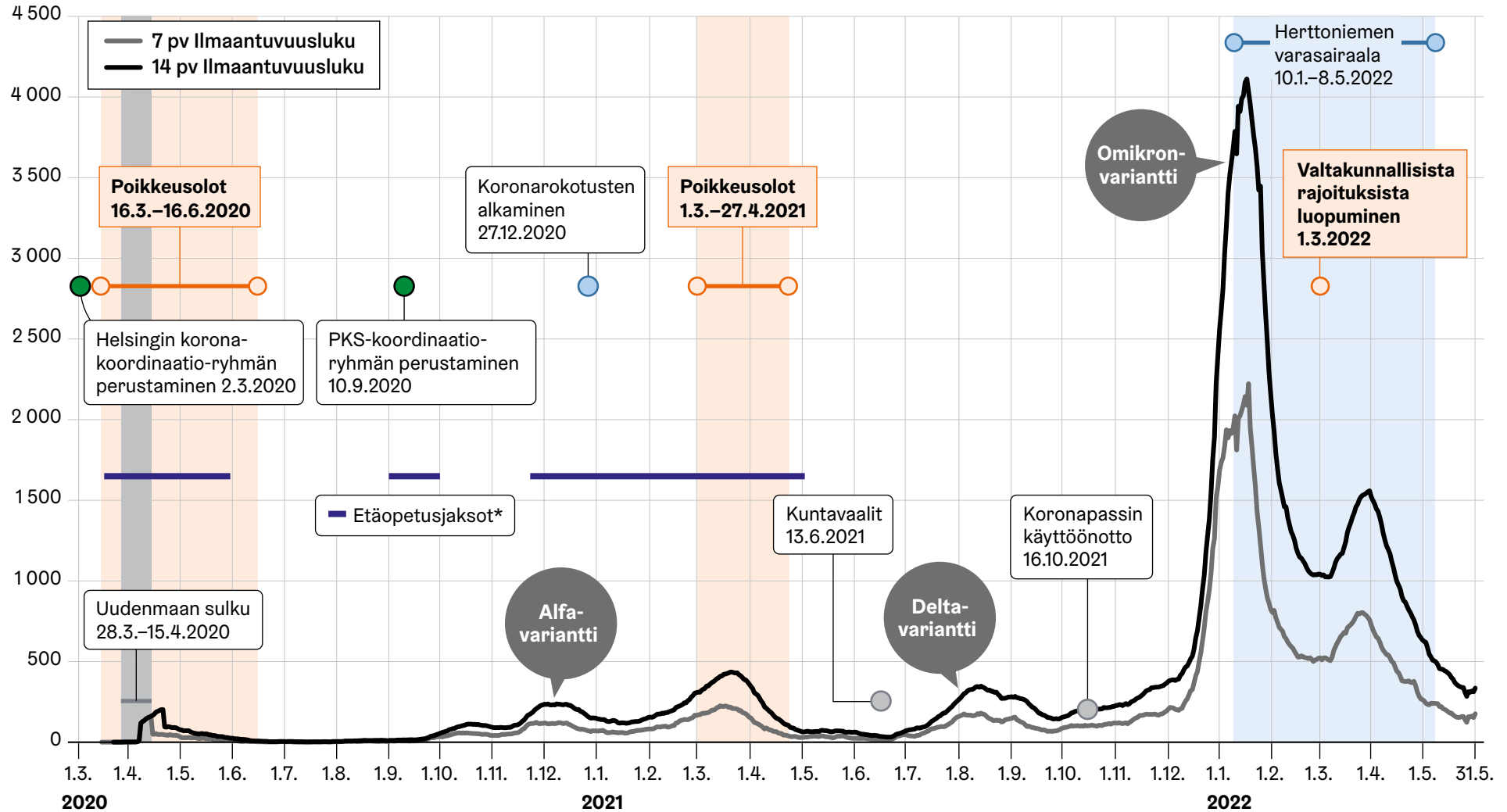
vetoa ja keskittyy kaupunkiyhteiseen sekä toimialatasoiseen tarkasteluun. Näin ollen esimerkiksi alemmilla organisaatiotasolla tehdyt kriisiin liittyvät toimet on pääosin rajattu toimintakertomuksen ulkopuolelle.

Koronakriisin voi sanoa koskettaneen koko kaupungin henkilöstöä erilaisten ohjeistusten, suositusten ja määräysten kautta. Koronan vaikutukset eivät ole kuitenkaan olleet tasavertaisia – huomattavan suuri määrä erityisesti sosiaali- ja terveystoimialan resursseja on jouduttu kohdistamaan akuuttiin kriisin hoitoon, kun taas toisten työtehtävien sisältöön kriisi ei ole vaikuttanut lainkaan. Toimintakertomuksessa on pyritty huomioimaan kaikki kaupungin toimialat, mutta koska sosiaali- ja terveystoimiala on vastannut useiden keskeisten koronatoimintojen järjestämisestä kaupungissa, Sote-toimiala on raportissa esillä muita toimialoja enemmän. Lisäksi toimintakertomuksessa korostuu kaupungin koronakoordinaatioryhmän rooli ja siellä tehdyt päätökset, koska kriisijohtamismallin mukaisessa ryhmässä käsiteltiin kaikki merkittävimmät kaupunkiyhteisiä vaikutuksia omaavat korona-asiat.

Aikajana

Kuvio 1. Keskeiset tapahtumat ja koronailmaantuvuus Helsingissä 03/2020–05/2022

Ilmaantuvuus per 100 000 asukasta, Helsinki

*Etäopetusjaksot on kuvattu tarkemmin luvussa 6.

Lähde: Kanslian koronaraportti. Aineistolähde: SAI-järjestelmä.

2 Kaupungin hallinto ja päätöksenteko korona-pandemian aikana

2 Kaupungin hallinto ja päätöksenteko koronapandemian aikana

Tässä luvussa kuvataan viranomaisten vastuiden ja velvollisuuksien jakautumista valtakunnallisissa koronatoimissa ja niiden täytäntöönpanossa, kuntien ja valtion yhteistyöhön liittyneitä haasteita sekä kaupungin kriisiryhmien toimintaa. Luvun lopussa tarkastellaan myös kaupungin tilannekuvatoimintoja.

Valtakunnalliset toimet ja niiden täytäntöönpano

Suomessa viranomaisten vastuut ja velvollisuudet tartuntatautien torjunnassa on määriteltäytetty tartuntatautilaissa. Lakia täydentää valtioneuvoston asetus tartuntataudeista. Koska kunnat vastaavat terveydenhuollon järjestämisestä, niillä on myös vastuu tartuntatautien torjunnasta alueellaan. Näin ollen kunnat olivat vastuussa monista keskeisistä korona-ajan toiminnoista ja päätöksistä. Muita koronapandemian hoidon kannalta keskeisiä viranomaistahoja olivat sosiaali- ja terveysministeriö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, sairaanhoitopiirit sekä aluehallintovirastot.

Koronakriisiin liittyvää päätöksentekoa tarkasteltaessa on syytä huomioida, että kokonaisuuden hahmottaminen eri toimijoiden tekemistä suosituksista ja linjauksista ei ole täysin yksiselitteistä. Kuten tartuntatautilain mukaisia viranomaisten vastuita kuvaavasta taulukosta 2 ilmenee, STM, VN ja THL antoivat valtakunnallisia suosituksia ja määräyksiä monista pandemian torjuntatoimista. Aluehallintovirastojen rooli koronakriisin hallinnassa oli myös varsin merkittävä. Aluehallintovirastot päättivät sellaisista rajoitustoimista, jotka koskivat

usean kunnan aluetta. Tartuntatautilain 58 §:n perusteella aluehallintovirastot rajoittivat esimerkiksi yleisötilaisuuksia ja sulkiivat tiettyjä asiakas- ja toimitiloja. Rajoitukset saattoivat koskea koko maakuntaa tai vain tiettyjä kuntia. Helsingissä voimassa olleet Etelä-Suomen aluehallintoviraston päätökset koskivat toisinaan koko Uuttamaata, mutta koronatilanteen vaihdellussa maakunnan sisällä aluehallintovirasto myös kohdensi päätöksiä vain tiettyjen kuntien alueelle.

Taulukko 1. Toimivaltuuksien jakautuminen

Eduskunta ja hallitus	Lait ja asetukset, linjaukset ja suositukset, ravintolatoiminnan rajoitukset.
Sosiaali- ja terveysministeriö	Valtakunnallinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta.
Terveyden ja hyvinvoinninlaitos	Tietopohja, kansalaisohjeet, epidemiologinen tilannekuva ja asiantuntijatuki.
Aluehallintovirastot	Valvonta ja siihen kuuluva ohjaus, rajoituspäätökset usean kunnan alueelle.
Sairaanhoitopiirit	Toiminnan yhteensovitus alueella, asiantuntijalauseunnnot, alueelliset suositukset.
Kunnat	Rokotukset, rajanylityspaikkojen terveystarkastukset, karanteenimääräykset, rajoituspäätökset kunnan alueella, julkisten tilojen turvallisuus, valvonta.

Taulukko 2. Viranomaisten vastuut

Aihe	Viranomainen
Rokotukset	Valtakunnallisesti THL ohjaa. Kunnat järjestävät rokotukset.
Koronatestit	Valtakunnallisesti THL ohjaa. Kunnat järjestävät testauksen. Myös yksityinen sektori voi tarjota testejä.
Karanteeniin määrääminen	Kunnan tai sairaanhoitopiirin lääkäri, joka vastaa tartuntataudeista.
Kasvomaskisuositus	Valtakunnallisesti ja alueellisesti THL. Kunta voi antaa laajemman suosituksen. Työnantajat omassa toiminnassaan Työterveyslaitoksen suositusten perusteella.
Etätyösuositus	Valtakunnallisesti ja alueellisesti STM, VN ja THL, paikallisesti kunta/kuntayhtymä. Työnantajat omassa toiminnassaan.
Yleisötilaisuuksien rajoittaminen tai kieltäminen	Kunta tai aluehallintovirasto, jos kyse usean kunnan alueesta.
Suositus yksityistilaisuuksien rajoittamisesta	Kunta, sairaanhoitopiiri.
Asiakkaiden käyttöön tarkoitettujen elinkeino- tai muiden toimitilojen sulkeminen tai rajoittaminen, esim. kuntosalit ja muut liikuntatilat, sisäleikki- ja huvipuistot, kauppakeskusten yleiset oleskelutilat	Kunta tai aluehallintovirasto, jos kyse usean kunnan alueesta.
Ravintoloiden toiminnan rajoittaminen (aukioloaika, anniskeluaika, asiakaspaikkamäärä)	Valtioneuvosto päättää STM:n esityksestä. Aluehallintovirasto valvoo.
Poikkeukselliset opetusjärjestelyt, esim. etäopetus	Opetuksen järjestäjä eli kunta, valtio, rekisteröitynyt yhdistys tai säätiö.
Suositus vierailuista ikääntyneiden ja riskiryhmien luona terveyden- ja sosiaalihuollon toimintayksikössä	Terveyden- tai sosiaalihuollon toimintayksikön johtaja, kunta.
Koulujen, päiväkotien, hoivakotien ja muiden vastaavien tilojen sulkeminen	Kunta tai aluehallintovirasto, jos kyse usean kunnan alueesta.
Matkustajamäärän väliaikainen rajoittaminen liikennevälineissä	Liikenne- ja viestintävirasto päättää kunnan tai sairaanhoitopiirin suosituksesta.
Maahantulon rajoitukset	Valtioneuvosto päättää. Rajaviranomainen valvoo.
Matkustaminen ulkomaille	Eri mailla omia rajoituksia, ulkoministeriö ja THL antavat suosituksia.

Linjaukset kasvomaskin käytöstä

Kasvomaskin käyttöön liittyvät linjaukset ovat hyvä esimerkki suosituksista, joita antoivat monet eri tahot. THL linjasi valtakunnallisesta maskisuosituksesta, jonka lisäksi sairaanhoitopiirit ja kunnat antoivat alueellisia suosituksia. Helsingin kaupunki edellytti maskin käyttöä asiakastiloissaan, kuten kirjastoissa, museoissa ja liikuntapaikkojen yleisissä tiloissa syksystä 2020 alkaen. Epidemiatilanteen muuttuessa voimassa oli vaihtelevasti suositus tai velvoite maskin käyttöön.

Työterveyslaitos ohjeisti maskien käytöstä työpaikoilla, mutta käytännössä kukin työnantaja ohjeisti tai velvoitti maskin käyttöön omassa työyhteisössään. Mikäli riskiarvioinnin perusteella katsottiin tarpeelliseksi, työnantaja saattoi velvoittaa työntekijöitä maskin käyttämiseen. Koulujen ja oppilaitosten osalta opetus- ja kulttuuriministeriö laati yhteistyössä THL:n kanssa oppilaita koskevat maskisuositukset, joihin perustuen kunnat tekivät linjauksensa. Joukkoliikennevälineissä esimerkiksi Helsingin seudun liikenne antoi maskisuosituksia ja otti käyttöön maskivelvoitteen vuonna 2021 useaksi kuukaudeksi. Palveluntarjoaja voi lähtökohtaisesti määritellä ehdot, joilla palvelua myydään, joten maskin käytön edellyttäminen perustui kuluttajasopimuksiin. THL:n yleinen maskisuositus poistui 14.4.2022. Pääkaupunki-seudun koronakoordinaatioryhmä linjasi alueen maskisuosituksesta luopumisesta 20.4.2022.

Pidetään huolta toisistamme.
Let's take care of each other.
Ta hand om varandra.

Pidetään Helsinki turvallisenä.
Keep Helsinki safe. Håll Helsingfors säkert.

Kuntien ja valtion yhteistyön haasteet

Kuten edellisessä luvussa kävi ilmi, tartuntatautilain mukaisesti sosiaali- ja terveysministeriö vastaa tartuntatautien torjunnan valtakunnallisesta ohjauksesta, suunnittelusta ja valvonnasta. Käytännössä STM:n antama kriisinaikainen ohjaus tapahtui kunnille ja muille viranomaisille suunnattujen ohjauskirjeiden kautta. STM:n ohjaus perustui puolestaan valtioneuvoston koronakriisin hallinnan hybridistrategiaan, jossa määriteltiin kriisin eri vaiheet ja niissä kussakin käytöön otettavat toimet. Ensimmäinen valtioneuvoston periaatepäätös suunnitelmasta koronakriisin hallinnan hybridistrategiaksi tehtiin 6.5.2020. Tämän jälkeen valtakunnallista strategiaa päivitettiin useita kertoja, viimeisimmän uudistuksen tullessa voimaan helmikuussa 2022. Hybridistrategiaan sisältyi myös kansallinen testausstrategia *testaa – jäljitä – hoida*. Helsinki ja muut suuret kaupungit eivät noudattaneet tätä strategiaa enää 10.1.2022 jälkeen, kun jäljityksen toteuttaminen strategian mukaisesti ei ollut enää vaikuttavaa omikronmuunnoksen moin kertaisesti tartuntojen määrän. Kansallista testaus- ja jäljitysstrategiaa päivitettiin suurten kaupunkien linjausten mukaiseksi vasta 10.2.2022.

Helsingin kaupunki teetti kolme KPMG Oy:ltä tilattua selvitystä kaupungin kriisiorganisaation toiminnasta ja toimenpiteistä (06/2020, 05/2021, 08/2022). Jo vuoden 2020 selvityksessä kiinnitettiin huomiota valtion ja kuntasektorin välisen tiedonkulun puutteisiin, mikä heikensi kaupungin kokonaisvaltaisen tilannekuvan luomista sekä päätöksenteon valmistelua. Myös valtioneuvoston julkaisussa ”Koronajohtaminen Suomessa. Arvio covid-19-pandemian joh-

tamisesta ja hallinnosta syksystä 2020 syksyyn 2021” todetaan, että alueelliset toimijat kuuluivat usein valtakunnallisista linjauksista vasta sitten, kun niistä tiedotettiin mediassa. Näin ollen ennakoiminen ja varautuminen alueellisella ja paikallisella tasolla nojautui pitkälti arvailuihin tulevista valtakunnallisista ohjeista.¹

Helsingin kaupungin ylin johto pyrki koronakriisin alusta saakka yhteistyöhön ja keskinäiseen vuoropuheluun koronakriisin hallinnan kannalta keskeisten ministerien ja muiden viranhaltijoiden kanssa. Tämä käy ilmi pormestarin lähettämistä lukuisista kirjeistä, joissa pormestari muun muassa ehdotti yhteistyötapaamista ministerien kanssa syksyllä 2020. Pyyntöön ei kuitenkaan vastattu. Helsingin pormestarin aloitteesta perustettu pääkaupunkiseudun koronakoordinaatioryhmä tiivisti alueellista yhteistyötä syyskuusta 2020 alkaen, mutta tiedonkulku erityisesti ministeriöiden suunnalta jäi heikoksi. Tämä todettiin myös viimeisimmässä Helsingin kriisijohtamista tarkastelleessa, KPMG Oy:n tuottamassa selvityksessä elokuussa 2022.

Helsingin kaupunki pyrki vaikuttamaan kansalliseen päätöksentekoon toimimalla aktiivisesti niissä verkostoissa, joihin kaupunki oli kutsuttu mukaan. Kaupungin edustaja osallistui esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön tilannekuva- ja mallinusr ryhmään sekä rajayhteistyöryhmään. Kaupunki antoi myös merkittävän määrän lausuntoja koronakriisin hoitoon liittyvästä lainsäädännöstä ja muusta kansallisesta ohjauksesta. Toimintakertomuksen liitteessä seitsemän on lueteltuna kaupungin antamat kriisinhoitoon liittyvät lausunnot sekä pormestarin lähettämät eri viranomaisahoille suunnatut kirjeet.

¹ Valtioneuvoston kanslia (2022). *Koronajohtaminen Suomessa. Arvio covid-19-pandemian johtamisesta ja hallinnosta syksystä 2020 syksyyn 2021* (s. 163–168). Saatavilla: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-003-5>

Suurtapahtumien rajoittaminen kesällä 2020

Koronakriisi oli tapahtumasektorille pysäyttävä ja peruutti käytännössä kaikki suuret yleisötilaisuudet maaliskuusta 2020 alkaen. Joukko kesän suur tapahtumien järjestäjiä vetosi viranomaisiin huhtikuussa pyytäen yleisötilaisuuksiin liittyviä linjauksia hyvissä ajoin ja vähintään kolmen kuukauden aikajänteelle.

Helsingin pormestari lähestyi kirjeellä Suomen pääministeriä 17.4.2020, jossa pyysi mahdollisimman pikaista ja selkeää linjausta koskien kesän suuria yleisötilaisuuksia elokuun loppuun saakka. Kaupunki viesti kansallisen linjauksen tarpeesta myös ulospäin. Pormestari toi kirjeessään ilmi, että linjaus tarvitaan, jotta esiintyjät, tapahtumien tuottajat, asiakkaat ja muut sidosryhmät saisivat työrauhan ja koko tapahtuma-alalla olisi selkeämpi näkymä kesän yli. Lisäksi pormestari huomautti, että vaikka Helsingillä olisi tartuntatautilain 58 §:n mukaisesti mahdollisuus tehdä tapahtumien rajoituspäätöksiä tarvittaessa alueellaan itsenäisesti, kaupunki toivoisi ensisijaisesti kansallista linjausta ja sujuvaa yhteistyötä valtioneuvoston kanssa. Valtakunnallinen linjaus olisi tuonut selkeyttä tapahtuma-alan epäselvään tilanteeseen koko maassa.

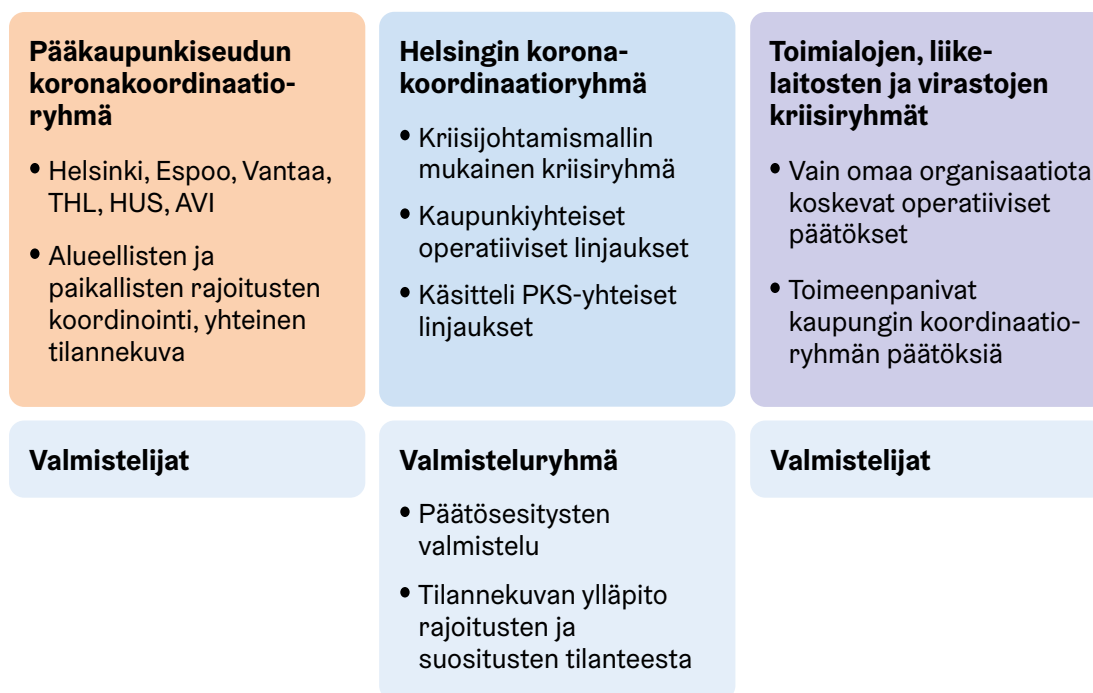
Selkeää kansallista linjausta kesän suur tapahtumista ei saatu. Suomen hallitus linjasi toukokuussa yli 500 henkilön suur tapahtumien kieltämisestä heinäkuun 2020 loppuun saakka. Linjausta kuitenkin muutettiin kesäkuussa ohjaamalla aluehallintovirastoja sallimaan ulkotiloissa järjestetyt yli 500 henkilön tapahtumat vastoin aiempaa ohjausta jo 1.7. alkaen, jos niissä voitiin käyttää eriyttämisjärjestelyjä (esimerkiksi katsomolohkoja). Kansallisen ohjauksen muuttuminen kesken kesän aiheutti sen, että aluehallintovirastot tekivät useita rajoituspäätöksiä, jotka olivat voimassa vain lyhyen ajan kerrallaan. Tapahtumajärjestäjien oli mahdotonta ennakoida rajoitusten muutosta. Vaikka suur tapahtumia olisi siis voinut järjestää loppukesästä tietyin ehdoin, ohjeiden muutokset ja epäselvyydet aiheuttivat käytännössä kaikkien kotimaisten ja kansainvälisten suur tapahtumien peruuttamisen niin kulttuurin, urheilun kuin liike-elämän ja kaupankäynnin tapahtumien osalta kesällä 2020 (ks. Tapahtumateollisuuden toimialaselvitys 2021²).

2 Tapahtumateollisuus vuonna 2021. Toimialaselvitys 5/2021 (verkkajulkaisu). Viitattu 1.10.2022. Saatavilla: <https://www.tapahtumateollisuus.fi/media/>

Kaupungin organisoituminen kriisin hoidossa

Helsingin kaupungin kriisijohtamismallin mukaisesti lähtökohtana kriisijohtamisessa on se, että päivittäisiä päätöksentekomenettelyjä muutetaan mahdollisimman vähän. Näin ollen kaupungin toiminnan johtamisesta vastaavat myös kriisiaikana samat viranhaltijat, henkilöt ja toimielimet, jotka vastaavat muustakin päätöksenteosta ja johtamisesta. Kaupunkitasoisia toimenpiteitä ja tilannekuvan ylläpitoa varten kriisijohtamismallissa edellytetään kaupunkitasoisen kriisiryhmän perustamista, jota johtaa pormestari. Kaupunkitasoisen kriisiryhmän lisäksi toimialat perustivat omat kriisiryhmänsä toimialajohtajien päätöksillä. Kriisijohtamismallin mukaisesti myös kaupungin viestintä keskitettiin kaupunginkansliaan. Kaupungin ja pääkaupunkiseudun koronakoordinaatioryhmien, koronavalmisteluryhmän sekä toimialojen kriisiryhmien kokoonpanot on kuvattu liitteessä kahdeksan.

Kuva 1. Kriisiryhmien toiminta

Helsingin kaupungin koronakoordinaatioryhmä

Helsingin kaupungin kriisijohtamismallin mukainen pormestarin johtama kriisiryhmä, koronakoordinaatioryhmä, muodostettiin pormestarin toimesta 2.3.2020. Sunnuntaina 1.3.2020 oli pormestari pitänyt yhteisen tiedotustilaisuuden Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kanssa ensimmäisestä helsinkiläisestä koronatapauksesta.

Koronakriisin hoito oli pitkälti operatiivista toimintaa, joten sitä tehtiin asiantuntijavalmistelun perusteella viranhaltijoiden toimesta. Koronakoordinaatioryhmä perus-

tettiin yhteensovittamaan näkemyksiä merkittävistä ja kaupunkiyhteisiä vaikutuksia omaavista korona-asioista. Kaupunkiyhteisten rajoitustoimien lisäksi koronakoordinaatioryhmässä käsiteltiin kaupungin toimialojen keskeiset koronatilannetiedot, tilannekuvaraportti koronan vaikutuksista sekä epidemiologinen viikkoraportti. Kaupungin tilannekuvatoimintoja käsitellään tarkemmin omassa luvussaan.

Koronaan liittyvissä päätöksissä oikea päätöksentekotaso pyrittiin löytämään kuntalakisella, kaupungin hallintosääntöä ja kriisijohtamismallia soveltamalla. Koronakoordinaatioryhmässä tehtiin linjaukset toimeen-

pantiin kansliapäällikön koontipäätöksillä tai toimialojen johtavien viranhaltijoiden päätöksillä. Kansliapäällikön kaupunginsihteeriosallistui syksystä 2020 lähtien koordinaatioryhmän kokouksiin koontipäätöksen laatijana. Asiakirjahallinnon asiantuntijat huolehtivat koordinaatioryhmän asiakirjojen kirjaamisesta ja arkistoinnista.

Koronakoordinaatioryhmän ensimmäinen kokous pidettiin perjantaina 6.3.2020. Koordinaatioryhmän lisäksi aivan kriisin alkuvaiheessa toimi myös kansliapäällikön asettama, suppeamman kokoonpanon tilanneryhmä. Kaikki kokoukset olivat 19.3.2020 eteenpäin koronakoordinaatioryhmän kokouksia ja ryhmän kokoonpano vakiinnutettiin pormestarin päätöksellä 23.3.2020. Kokoonpanoa on sittemmin tarkistettu 16.8.2021 pormestarin päätöksellä. Maaliskuussa 2020 pidettiin 16 koordinaatioryhmän kokousta. Kriisin alkuvaiheessa kokouksia järjestettiin lähes päivittäin, mutta kesän 2020 jälkeen kokousrytmi vakiintui yhteen tai tarvittaessa kahteen kokoukseen viikossa. Kriisin pitkittyessä yhä suurempi osa asioista käsiteltiin toimialojen omissa kriisiryhmissä, joiden päätökset tuotiin tiedoksi koronakoordinaatioryhmälle.

Kaupunginhallitus

Helsingin kaupungin hallintosäännön mukaan kaupunginhallitus on tartuntatautien torjunnasta vastaava toimielin, jolle on säädetty tehtäviä tartuntatautilaissa. Kuten yllä kuvattiin, koronakriisin hoito oli luonteeltaan operatiivista, ja näin ollen sitä tehtiin pitkälti viranhaltijoiden ja kaupungin työntekijöiden toimesta. Kuntalain, tartuntatautilain ja kaupungin hallintosäännön mukaisesti tietyt koronakriisiin liittyvät päätökset kuuluvat kuitenkin kaupunginhallitukselle. Kaupunginhallitus päätti kriisin ajan esimerkiksi poikkeuksellisten opetusjärjestelyiden mahdollistamisesta. Lukuvuoden 2020–2021 aikana näitä päätöksiä tehtiin kymmenen kertaa. Kaupunginhallituksen tekemä tartuntatautilain 58 §:n mukainen

päätös oli edellytys sille, että opetuksen järjestäjä voi tarvittaessa päättää perusopetuslain 20 a §:n nojalla poikkeuksellisiin opetusjärjestelyihin siirtymisestä. Opetuksen järjestäjältä eli lautakunnalta toimivalta oli delegoitu toimialajohtajalle, joten päätöksen etäopetukseen siirtymisestä teki kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja. Etäopetusjaksot on kuvattu tarkemmin luvussa kuusi.

Koronakriisin alkaessa kaupunginvaltuusto muutti kaupunginhallituksen esityksestä hallintosääntöä (25.3.2020, HEL 2020-003213) lisäämällä kokousmenettelyjä koskevaan lukuun 22 a §:n sähköisistä kokouksista. Pykälä mahdollistaa sen, että kaupunginhallituksen päätöksellä toimielimet voivat kokoontua sähköisesti. Kaupunginvaltuuston etäkokouksista päättää valtuuston puheenjohtaja. Koska epidemiatilanne vaihteli, erilliset päätökset sähköisistä kokouksista olivat voimassa vain rajatun ajan, ja niitä tehtiin kriisin alusta kevääseen 2022 mennessä lukuisia.

Kaupunginhallitus päätti koronakriisin aikana myös useista taloutta koskevista korona-asioista. Esimerkiksi keväällä 2021 (22.3.2021, HEL 2021-002935) kaupunginhallitus päätti myöntää 10 miljoonan euron erillismäärärahan vuoden 2021 talousarvion kaupunginhallituksen käyttövaroista kaupungin palvelujen digitaaliseen uudistamiseen ja koronapandemiasta palautumiseen, mikä jaettiin toimialojen ja kaupunginkanslian käytettäväksi. Lisäksi kaupunginhallitus päätti esimerkiksi tytäryhteisöjen avustamisesta koronapandemiasta aiheutuvan taloudellisen tilanteen johdosta (28.6.2021, HEL 2021-007105), ja myönsi rahoitusjohtajalle valtuudet myöntää lyhennysvapaata ja laina-ajan pidennystä enintään kuudeksi kuukaudeksi erääntyviin lainanlyhennyksiin niille lainansaajille, joiden toimintaa koronatilanne olennaisesti vaikeutti. Antolainojen lyhennysohjelmien muuttamisesta ja asiaa koskevan toimivallan siirtämisestä päätettiin kaupunginhallituksessa kolme kertaa, 6.4.2020, 29.3.2021 sekä 14.3.2022.

Pääkaupunkiseudun koronakoordinaatioryhmä

Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupungit, THL, HUS ja Etelä-Suomen aluehallintovirasto perustivat alueellisen koronakoordinaatioryhmän 10. syyskuuta 2020 Helsingin pormestarin aloitteesta. Ryhmä sovelsi sosiaali- ja terveysministeriön ohjauksen mukaista alueellista toimintamallia, jonka mukaan sairaanhoitopiirien oli organisoitava koronavalmiuteen ja -päätöksentekoon liittyvä viranomaistyö alueellaan. Uudellamaalla toimi myös HUSin johtama alueellinen koordinaatioryhmä, jossa oli edustus kaikista Uudenmaan kunnista. Alueellisen koordinaatioryhmän kokoukset sovittiin pidettäväksi PKS-koordinaatioryhmän kokouksen jälkeen.

Pääkaupunkiseudun koordinaatioryhmän tavoitteena oli vahvistaa yhteistä tilannekuvaa sekä koordinoita ja valmistella alueellisia ja paikallisia toimia. Ryhmä tiivisti pääkaupunkiseudulla koko koronakriisin ajan jatkunutta yhteistyötä. Yhteistyö oli merkityksellistä, koska yhtenäiset linjaukset ja toimintatavat selkeyttivät kaikkien kuntalaisten elämää koko pääkaupunkiseudulla ja usein myös Uudellamaalla. Linjauksia käytettiin usein pohjana muuallakin Suomessa samassa vaiheessa olevilla epidemia-alueilla. Naapurikuntien erilaiset linjaukset yhtenäisellä työssäkäyntialueella olisivat voineet johtaa viranomaistoiminnan uskottavuuden menettämiseen.

Ylimmästä johdosta koostuva PKS-koordinaatioryhmä vastasi yhteisen tilannekuvan pohjalta päätöksenteon valmistelusta ja koordinaatiosta. Helsingin kaupungilla oli vastuu ryhmän toiminnan organisoinnista. PKS-koordinaatioryhmässä tehdyt päätökset toimeenpantiin toimivaltaisten viranomaisten päätöksillä kaupungeissa. Esimerkiksi etätyötä koskevista suosituksista linjattiin pääkaupunkiseudun koordinaatioryhmässä, jonka jälkeen linjaukset käsiteltiin Helsingin kaupungin omassa koronakoordinaatioryhmässä ja toimeenpantiin kansliapäällikön koontipäätöksellä.

Pääkaupunkiseudun koronakoordinaatioryhmä kokoontui syksystä 2020 kevääseen 2022 asti säännöllisesti noin kerran viikossa. Huhtikuusta 2022 alkaen ryhmä kokoontui vain tarvittaessa.

Valmisteluryhmän toiminta

Helsingin kaupungin koronakoordinaatioryhmän valmistelusta vastasi maaliskuun alussa kriisin alkuvaiheessa turvallisuus- ja valmiusyksikön päällikkö. Ryhmän sihteerinä toimi asiantuntija turvallisuus- ja valmiusyksiköstä, ja lisäksi mukana valmistelussa oli pormestarin erityisavustaja. 20.3.2020 alkaen valmisteluryhmän toimintaan tuli mukaan neljä vuoropäälliköksi nimettyä asiantuntijaa koordinoimaan valmistelua, sekä kolme asiantuntijasihteerää vastaamaan koordinaatioryhmän päätös- ja keskustelumuiistoiden laatimisesta. Kaikki toimivat tehtävissään oman toimen ohella. Valmisteluryhmän toiminta vakiintui keväällä 2020 lukuun ottamatta kriisin alkuvaiheessa perustettuja alatyöryhmiä, joiden toimintaa ei jatkettu. Työryhmien avulla oli pyritty ratkaisemaan resurssivajetta ja ottamaan haltuun kaupunkiyhteisiä teemoja, mutta ryhmien roolin todettiin jääneen osin epäselväksi ja irralliseksi muusta valmistelun kokonaisuudesta.

Valmisteluryhmän vuoropäälliköt toimivat keskeisessä koordinoivassa roolissa koko kriisin alkuvaiheen ajan. Epidemian uudelleen kiihtyessä syksyllä 2020, vuoropäälliköiden resurssit todettiin riittämättömäksi, ja koronavalmistelun toimintaa johtamaan nimettiin yhteyspäällikkö 26.10.2020 alkaen. Yhteyspäällikön roolina oli valmistelutyön johtamisen ohessa toimia pääkaupunkiseudun koronakoordinaatioryhmän valmistelijana ja lisäksi elokuusta 2021 lähtien sihteerinä. Vuoropäälliköt jatkoivat toimintaa valmisteluryhmässä myös yhteyspäällikön nimittämisen jälkeen.

Vuoropäälliköiden ja myöhemmin myös yhteyspäällikön muodostaman koronavalmistelun ydinryhmän keskeisin tehtävä oli vastata kaupungin koordinaatioryhmän kokousasioiden valmistelusta ja muusta kaupunkiyhteisestä koordinoinnista. Toimialojen omat valmistelijat toimittivat omaa toimintaansa koskevat päätösesitykset valmisteluryhmälle, joka tarvittaessa avusti päätösvalmistelussa ja kokosi esitykset koordinaatioryhmän asialistalle. Koordinaatioryhmän kokousmateriaalit toimitettiin koronavalmistelun sähköpostista osallistujille päivää ennen kokousta, jonka lisäksi

asiakirjat tallennettiin koronakoordinaatio-ryhmän Teams-kanavalle ja tilannekuvamateriaalin osalta Y-asemalle koordinaatio-ryhmän kansioon. Myös päätösmuistiot lähetettiin sähköpostitse ja tallennettiin ryhmän Teams-kanavalle.

Valmisteluryhmä järjesti viikoittaiset valmistelu- ja muistiokokoukset, joihin osallistui lisäksi viestintäasiantuntija, sekä muistiokokouksiin myös koordinaatio-ryhmän sihteeri. Kaupungin koordinaatio-ryhmän valmistelutyön ohella valmisteluryhmä tuki erityisesti kaupungin rokotusoperaatiota ja koronatestauksen järjestämistä, sata-erien terveystarkastuksien järjestämistä, kuntavaalien 2021 koronaturvallisia järjestelyjä sekä suojaväline- ym. hankintojen koordinoimista.

Toimialojen kriisiryhmät

Helsingin kaupungin kriisijohtamismallin mukaisesti kaupungin toimialat perustivat keväällä 2020 omat kriisiryhmänsä. Ryhmät päättivät vain omaa toimialaansa koskevista operatiivisista päätöksistä sekä panivat toimeen kaupunkitasoisen koordinaatio-ryhmän päätöksiä. Toimialojen kriisiryhmien lisäksi kaupungin liikelaitoksilla ja virastoilla oli omia pandemiaan vastaamiseksi perustettuja ryhmiä. Toimialojen kriisiryhmät olivat sosiaali- ja terveystoimialan pandemiajohtoryhmä, kasvatuksen ja koulutuksen kriisiryhmä, kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan koronakoordinaatio-ryhmä sekä kaupunkiympäristön toimialan kriisiryhmä. Ryhmien toimintaa on kuvattu tarkemmin kutakin toimialaa käsittelevissä luvuissa (luvut 5–8), ja niiden kokoonpanot löytyvät liitteestä kahdeksan.

Tilannekuvatoiminnot

Koronapandemian myötä kuntiin syntyi tarve saada ajantasaista tietoa koronatilanteen kehityksestä ja sen vaikutuksista kaupungin palveluihin sekä toimintaympäristöön. Helsingin kaupungin koronakoordinaatio-ryhmässä seurattiin kriisin alusta lähtien koronakriisin tilannekuvaa, ja ensimmäinen kirjallinen tilannekuva käsiteltiin ryhmän yhdeksännessä kokouksessa 20.3.2020. Toi-

mialat, liikelaitokset ja virastot raportoivat oman tilannekuvansa yhtenäisellä pohjalla koronavalmisteluryhmän Teams-kanavan kautta joulukuusta 2020 lähtien lokakuuhun 2021 asti. Tämän jälkeen toimialojen kriisiryhmien päätökset ja tilannekuvaan liittyvät huomiot kirjattiin ylös koronakoordinaatio-ryhmässä tiedoksi-asiaina.

Kaupungin pandemiaan liittyvät tiedontarpeet kohdistuivat monin osin sellaisiin tietoihin ja aihealueisiin, joiden seuraamiseksi ei ollut olemassa valmiita prosesseja. Näin ollen ajantasaisen, luotettavan ja vertailukelpoisen tiedon saaminen oli merkittävä haaste. Erityisesti henkilöstötiedon kerääminen oli haasteellista ja tieto henkilöstön poissaoloista jouduttiin keräämään manuaalisesti esihenkilökyselyin. Kriisin edetessä tilannekuvatoiminnot kuitenkin kehittyivät nopeasti erityisesti tiedon tuottamisen näkökulmasta. Kaupunki otti käyttöön virtuaalisen Power BI-alustan keväällä 2020, jonka myötä tietojen ylläpitoprosesseja saatiin automatisoitua. Tämä helpotti tilannekuvan tuottamiseen osallistuneen henkilöstön työmäärää.

Syyskuusta 2020 lähtien Helsingin kaupungin verkkosivulla julkaistiin päivittäin Power BI-alustalle päivittyvät keskeisimmät epidemiatilannetta ja koronavirukseen liittyvää terveyspalvelujen käyttöä kuvaavat luvut. Lisäksi kaupunki otti käyttöön uudenlaisia tietolähteitä, kuten Telia Crowd Insights-palvelun (ks. kuva 2). Uudenmaan liitto tuki puolestaan Helsinki Graduate School of Economicsia hankkimaan ajantasaista tietoa taloustilanteesta. Näin myös Helsingin kaupunki sai käyttöön ajankohtaista dataa esimerkiksi palkkasummakertymästä, jonka avulla talouden kehitystä voitiin ennakoita aiempaa tarkemmin. Koronapandemian aiheuttama tietotarve vauhditti muutoinkin eri tiedontuottajatahojen kyvykkyyttä tuottaa tietoa pandemian vaikutuksista, joten ajantasaista tilannetietoa pystyttiin kokoamaan eri lähteistä aiempaa nopeammin.

Tilannekuvatietoja seurattiin koronakoordinaatio-ryhmän lisäksi kaupungin johtoryhmässä, kaupunginhallituksessa sekä toimialoilla. Tilannekuvatoiminnoista vastaa kaupungin kriisijohtamismallin mukaisesti kaupunginkanslian turvallisuus- ja

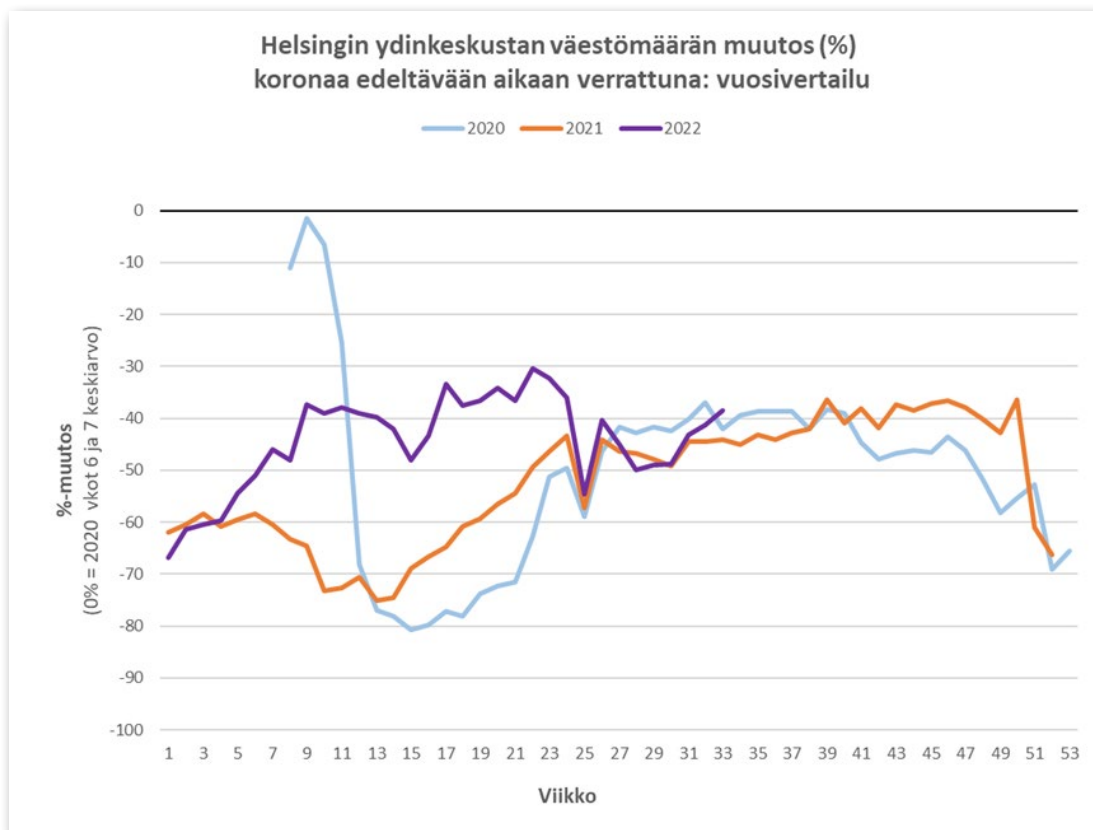
valmiusyksikkö, joka laati koronakoordinaatioryhmälle viikoittain COVID-19 yleistilanne-raportin (Tilanneraportti). Raportin tiedot koottiin kaupunkitietoyksikössä ja verrokki-maiden koronatilan osalta kansainvälisessä yksikössä. Sosiaali- ja terveystoimiala tuotti viikoittain epidemiologisen viikkora-portin ja koronarokottamisen käynnistyttyä katsauksen rokotusten etenemisestä. Myös näiden raporttien keskeiset tiedot käsiteltiin koronakoordinaatioryhmässä. Viikoittaisen raportoinnin lisäksi Power BI-alustalle tuotettiin johdon käyttöön päivittäistä tilannekuvaa, joka sisälsi tiedot mm. taudin ilmaantuvuudesta, testausilanteesta, tartuntojen määrästä ja pandemia- sekä rokotustilanteesta Helsingissä, Suomessa ja kansainvälisesti. Kaupungin ylin johto sai myös aamupäivisin koosteen sähköpostitse edellisen päivän tartuntojen avainluvuis-ta Sote-toimialan tuottamana, sekä valmiuspäällikön kokoaman päiväraportin, joka

sisälsi epidemiologisen tiedon ohella toimintaympäristötietoa ja mediaseurantaa.

Koronakoordinaatioryhmässä käsitellyn tilanneraportin sisältö muuttui ja kehittyi kriisin edetessä. Kriisin alkuvaiheessa tilanneraportin data keskittyi tartuntamääriin, skenaariolaskelmiin epidemian tulevasta kehitymisestä (ks. kuva 3) sekä muuhun epidemiologiseen tietoon. Vuoden 2020 aikana raportissa alettiin käsitellä enemmän myös toimintaympäristöön liittyvää tietoa. Tilanneraportissa seurattiin säännöllisesti mm. Helsingin työttömien ja lomautettujen määrää, palkkasumman muutosta kuukausitasolla, kaupungin väestönkasvua, liikkumista sekä perustoimeentulotuen ja yleisen asumistuen saaneiden määrää. Yhtenä oleellisena osana tilannekuvaa oli myös kansainvälisten verokkikaupunkien koronatilan seuraminen, josta kerrotaan tarkemmin luvussa neljä.

Esimerkkejä Helsingin kaupungin tilannekuvaseurannan aineistoista

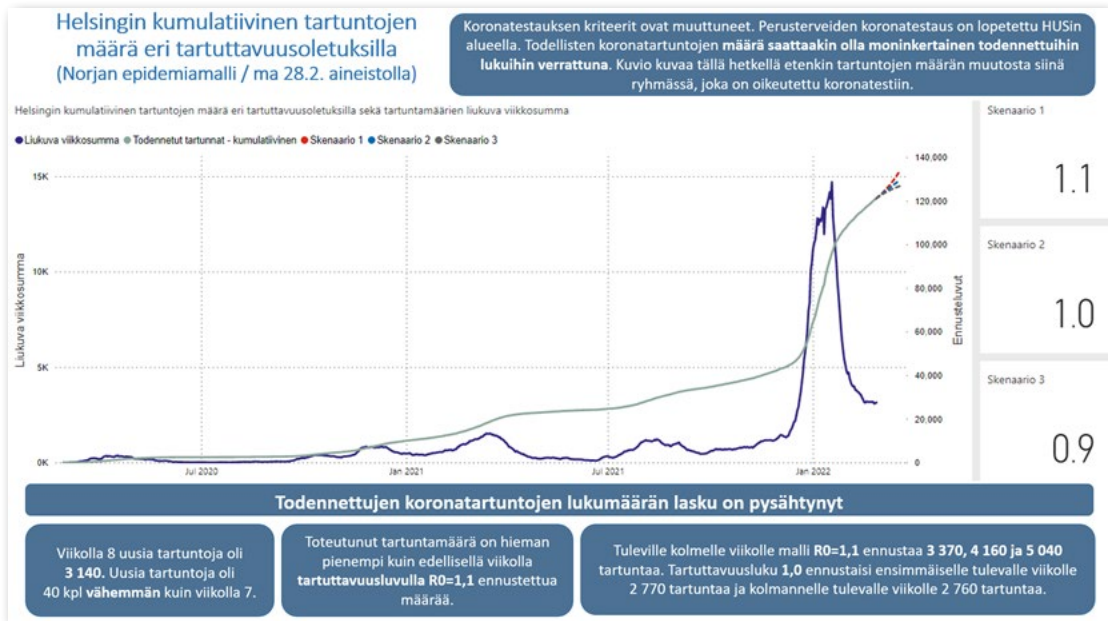
Kuva 2. Liikkuminen Helsingissä (tilanne 21.8.2022)

Lähde: Koronatilanekuva 23.8.2022, kaupunginkanslia. Aineistolähde: Telia Crowd Insights.

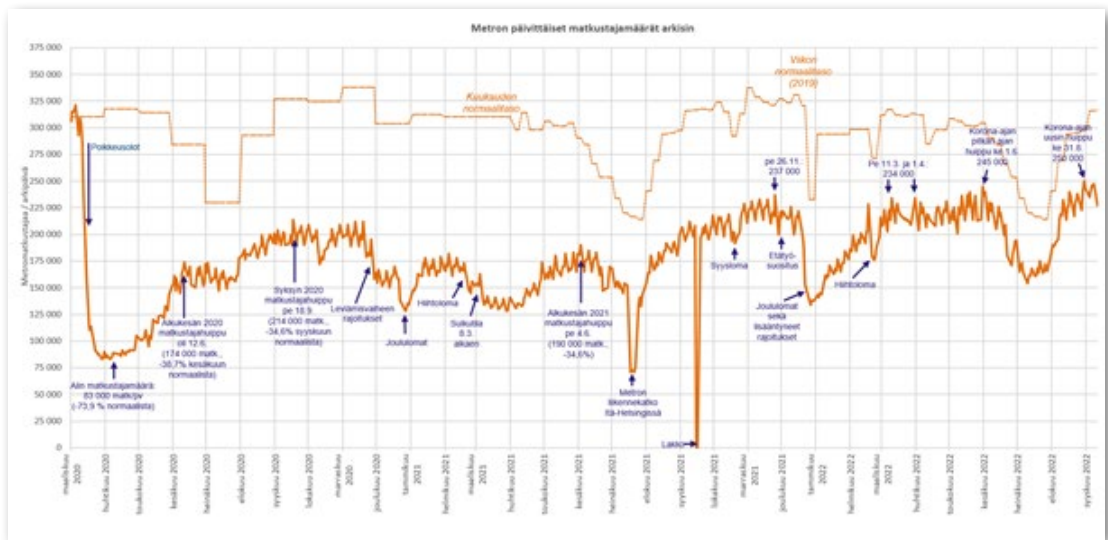
Esimerkkejä Helsingin kaupungin tilannekuvaseurannan aineistoista

Kuva 3. Helsingin kumulatiivinen tartuntojen määrä eri tartuttavuusoletuksilla

Lähde: Koronatilannekuva 1.3.2022, kaupunginkanslia.

Kuva 4. Metron päivittäiset matkustajamäärät arkisin 03/2020–09/2022

Lähde: Kaupunkiliikenne Oy, 20.9.2022.

3 Keskeiset koronarajoitukset ja -suositukset Helsingissä

3 Keskeiset koronarajoitukset ja -suositukset Helsingissä

Tässä luvussa kuvataan Helsingin kaupungissa voimassa olleita keskeisiä koronarajoituksia ja -suosituksia. Ensimmäinen alaluku käsittelee kaupungin työntekijöitä koskeneita päätöksiä ja työnteon tavoisissa tapahtuneita muutoksia. Toisessa alaluvussa tarkastellaan julkisiin asiakastiloihin kohdistuneita rajoitustoimia pandemian eri vaiheissa. Valtakunnallisten toimien täytäntöönpanoa ja tartuntatautilain mukaisten toimivaltuuksien jakautumista on kuvattu luvussa kaksi.

Kaupungin henkilöstöä koskevat päätökset

Helsingin kaupungin koronakoordinaatio-ryhmässä linjattiin koko koronakriisin ajan useista keskeisistä kaupunkiyhteisistä toimista. Suosituksia ja määräyksiä kaupungin työntekijöille olivat muun muassa etätö- ja maskisuositukset, virkamatkoja koskeneet linjaukset sekä kaupungin omiin tilaisuuksiin ja kokouksiin liittyneet päätökset. Pääkaupunkiseudun koronakoordinaatio-ryhmän aloitettua toimintansa syksyllä 2020, useimmat linjauksista tehtiin yhteistyössä Vantaan ja Espoon kaupunkien kanssa. Lisäksi huomioon otettiin valtakunnallinen ohjaus eli STM:n ja THL:n antamat suositukset. Tarvittaessa kaupungin tai pääkaupunkiseudun koronakoordinaatio-ryhmän linjauksista annettiin pormestarin toimiohje kaupungin tytäryhteisöille koskien koronarajoitusten toimeenpanoa.

Keväällä 2020 etätösuositus tuli voimaan 26.3. Laaja etätösuositus pysyi voimassa lähes koko kriisin ajan, eli etätöä suositeltiin tehtäväksi kaikissa niissä tehtävissä, joissa se oli työn luonne huomioon ottaen mahdollista. Syksyllä 2021 siirryttiin hetkellisesti uuden monipaikkaisen työn ohjeen mukaiseen malliin (etä- ja lähi-työn yhdistäminen). Suositus oli voimassa 16.10.2021 alkaen, mutta siitä palattiin laa-

jaan etätösuositukseen epidemiatilanteen heikentyessä jälleen marraskuun lopulla. Etätösuositus pysyi voimassa aina helmikuun 2022 loppuun, mistä eteenpäin henkilöstöä suositeltiin palaamaan asteittain lähi- ja etätö-työn yhdistämiseen.

Kaupungin henkilöstön maskisuositus tuli voimaan syksyllä 2020. Seuraavan vuoden maaliskuusta lokakuulle oli voimassa velvoite käyttää maskia työpaikan yleisissä tiloissa ja työskenneltäessä muiden kanssa, ellei maskin käytölle ollut terveydellistä estettä. Vuonna 2022 maskivelvoite tuli uudelleen voimaan tammi-huhtikuun ajaksi. Maskisuositus ja -velvoite päättyivät 30.5.2022. Työnantaja kustansi maskit henkilöstölle kaikissa vaiheissa.

Kaupungin henkilöstöä koskevat päätökset on kuvattu yksittäisten päätösten tasolla taulukossa liitteessä kolme. On hyvä huomata, että toimialoilla, liikelaitoksissa ja palvelukokonaisuuksissa on voinut olla omia tarkentavia ohjeita ja käytäntöjä kaupunkiyhteisten päätösten ohella, joista on päätetty esimerkiksi toimielinten omissa kriisiryhmissä.

Etätösuositus ja kokoontumisrajoitukset tarkoittivat merkittävää muutosta työnteon tapoihin osalla henkilöstöstä. On huomattava, että kaupungin työntekijöistä vain noin 10 prosentilla on ylipäätään mahdollista tehdä työtehtäviään etänä. Koronakriisin alkaessa keväällä 2020 etätöä tekevien työntekijöiden osuutta seurattiin osana koronatilannekuvaa. Tuolloin kaupunginkanslian henkilöstöstä etätöä teki jopa yli 90 % työntekijöistä. Myös kaupunkiympäristön toimialalla merkittävä osuus, 22.4.2020 kerätyn tiedon mukaan 73 % työntekijöistä, oli siirtynyt etätöihin. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla noin puolet henkilöstöstä teki etätöä huhtikuussa. Kuvan palvelut olivat kuitenkin kevään poikkeusolojen aikana pitkälti suljettuna ja toimialan henkilöstöä siirtyi työskentelemään Helsinki-

apuun sekä Sote-toimialalle, joten etätyötä tekevien osuus todennäköisesti vähentyi palveluiden avauduttua. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla etätyötä tekevien määrään vaikutti koulujen siirtyminen etäopetukseen. Huhtikuun 2020 lopussa vajaa kolmannes Kaskon henkilöstöstä työskenteli etänä. Sotessa etäpalveluiden tarjonta lisääntyi merkittävästi, mutta etätyötä tekevien määrästä ei kerätty dataa osana tilannekuvaseurantaa. Suurin osa henkilöstöstä teki edelleen läsnätyötä. Ensimmäisen pandemiakevään jälkeen etätyöstä tuli osa kaupungin normaalia toimintaa, eikä etänä työskentelevän henkilöstön määrää seurattu enää koronatilannekuvan yhteydessä.

Rajoitustoimet kaupungin tiloissa

Julkisiin tiloihin kohdistui koronakriisin aikana useita rajoitustoimia, ja monet kaupungin asiakastiloista olivat kokonaan suljettuna epidemia-aaltojen aikana. Keväällä 2020 valmiuslain käyttöönoton yhteydessä 17.3. Suomen hallitus otti käyttöön 19 linjausta koronaviruksen torjumiseksi. Toimenpiteet perustuivat valmiuslakiin, tartuntatautilakiin tai muuhun voimassa olevaan sääntelyyn. Yksi linjauksista kohdistui julkisiin tiloihin, ja päätöksellä suljettiin laajasti valtion ja kuntien asiakkaille avoimet tilat, muun muassa kirjastot, vanhusten päivätoiminta, museot sekä nuoriso- ja harrastustilat. Valmiuslain mukaiset poikkeusolot olivat voimassa kesäkuun 2020 puoliväliin saakka. Kaikki asiakastilat eivät kuitenkaan olleet suljettuina näin pitkään, ja hallituksen linjauksesta esimerkiksi kirjastojen lainaus-toiminta voitiin aloittaa rajatusti toukokuun alkupuolella.

Heikentyneen epidemiatilanteen takia Helsingin kaupunki joutui rajoittamaan uudelleen julkisten tilojen käyttöä marraskuun lopusta 2020 alkaen. Myös tällöin iso osa asiakastiloista suljettiin kokonaan, mm. sisäliikuntapaikat, kulttuuritalot, museot ja nuorisotilat. Päätökset perustuivat omistajahallintaan, eli esimerkiksi kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan asiakastilojen osalta kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja oli

toimivaltainen viranomainen päättämään tilojen aukiolosta. Käytännössä linjaukset tilojen käytön rajoittamisesta ja sulkemisesta tehtiin yhteisesti pääkaupunkiseudun koronakoordinaatioryhmässä, ja käsiteltiin tämän jälkeen kaupungin omassa koordinaatioryhmässä. Linjaukset toimeenpantiin kansliapäällikön viranhaltijapäätöksellä, ja varsinaisesta tilojen sulkemisesta tehtiin erillinen toimivaltaisen viranomaisen päätös.

Helmikuun 22. päivänä 2021 voimaan tulivat tartuntatautilakiin väliaikaisesti lisätyt 58 c–58 h ja 59 a–59 e pykälät. Näistä pykälät 58 c, 58 d ja 58 g koskivat uusia epidemian leviämisen estämiseksi tehtäviä toimenpiteitä yleisölle avoimissa asiakastiloissa. Pykälissä 59 a–59 e säädettiin viranomaisten vastuun jakautumisesta toimenpiteiden toteutuksessa ja valvonnassa. Kunta, tai aluehallintovirasto usean kunnan alueella, saattoi 58 g §:n perusteella sulkea tiettyjä yleisölle avoimia asiakas-, osallistuja- tai odotustiloja korkeintaan kahden viikon ajaksi kerrallaan. Tartuntatautilain 58 d §:n perusteella kunta tai aluehallintovirasto saattoi määrätä tietyt laissa määritellyt toimet järjestämään toimintansa siten, että asiakkaiden lähikontaktin aiheuttamaa tartunnan riskiä voitiin ehkäistä. Lain väliaikaisten pykälien tullessa voimaan, 58 d §:ssä oli mukana lähikontaktin määritelmä (”oleskelu alle kahden metrin etäisyydellä toisistaan yli 15 minuutin ajan”). Lain soveltamista oli kuitenkin vaikeaa toteuttaa käytännössä esimerkiksi liikuntatiloissa, ja tarkka määritelmä poistettiin laista lokakuussa 2021. Käytännössä 58 d §:n mukaista määräystä toteutettiin esimerkiksi asiakasmäärää rajaamalla tai muulla asiakaspaikka- tai tilajärjestelyllä.

Tartuntatautilain 58 c § velvoitti voimassaoloaikanaan 22.2.2021–30.6.2022 kaikkia laissa mainittuja toimijoita (mm. kunnat, yksityiset elinkeinonharjoittajat, uskonnolliset yhdyskunnat) huolehtimaan tietyistä terveyturvallisuuden liittyvistä käytännöistä epidemian leviämisen estämiseksi. Pykälällä säädettiin, että asiakkailta on oltava mahdollisuus käsien puhdistamiseen, toimijan on annettava asiakkaille toiminta-

ohjeita tartuntojen leviämistä ehkäisevistä käytännöistä, ja tilojen puhdistamista on tehostettava. Lisäksi asiakkaiden oleskelu tuli järjestää väljästi ja sijoittaa mahdolliset asiakaspaikat riittävän etäälle toisistaan.

Vuoden 2021 keväällä epidemiatilanne heikkeni jälleen, ja hallitus otti valmiuslain uudelleen käyttöön maaliskuun alussa. Poikkeusolot jatkuivat 27.4.2021 saakka. Aluehallintovirasto sulki Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntien alueella kaikki tartuntatautilain 58 g §:n mukaiset yleisölle avoimet tilat (lähinnä liikuntatilat). Lain nojalla sulkemistoimenpiteet voitiin kohdistaa julkisten tilojen ohella yksityisten palveluntarjoajien tiloihin. Aluehallintoviraston määräämä sulkukesti 15.3.–28.4.2021. Helsingin kaupungin kulttuuritalot, museot ja nuorisotilat olivat myös suljettuina toimivaltaisen viranomaisen päätöksellä. Kirjastot olivat rajoitetusti avoinna.

Koronaviruksen omikronvariantti levisi Suomeen vuoden 2021 lopulla ja aiheutti tartuntojen nopean lisääntymisen. Aluehallintoviraston päätöksellä tartuntatautilain 58 ja 58 d §:n mukaiset yleisötilaisuuksia ja asiakastiloja koskevat rajoitustoimet tulivat voimaan Helsingissä joulukuun alussa. Toiminnanharjoittajilla oli kuitenkin mahdollisuus välttää rajoitukset edellyttämällä asiakkailtaan koronapassia. Koronapassina toimi EU:n koronatodistus, joka oli kansalaisten saatavilla Omakanta-verkkopalve-

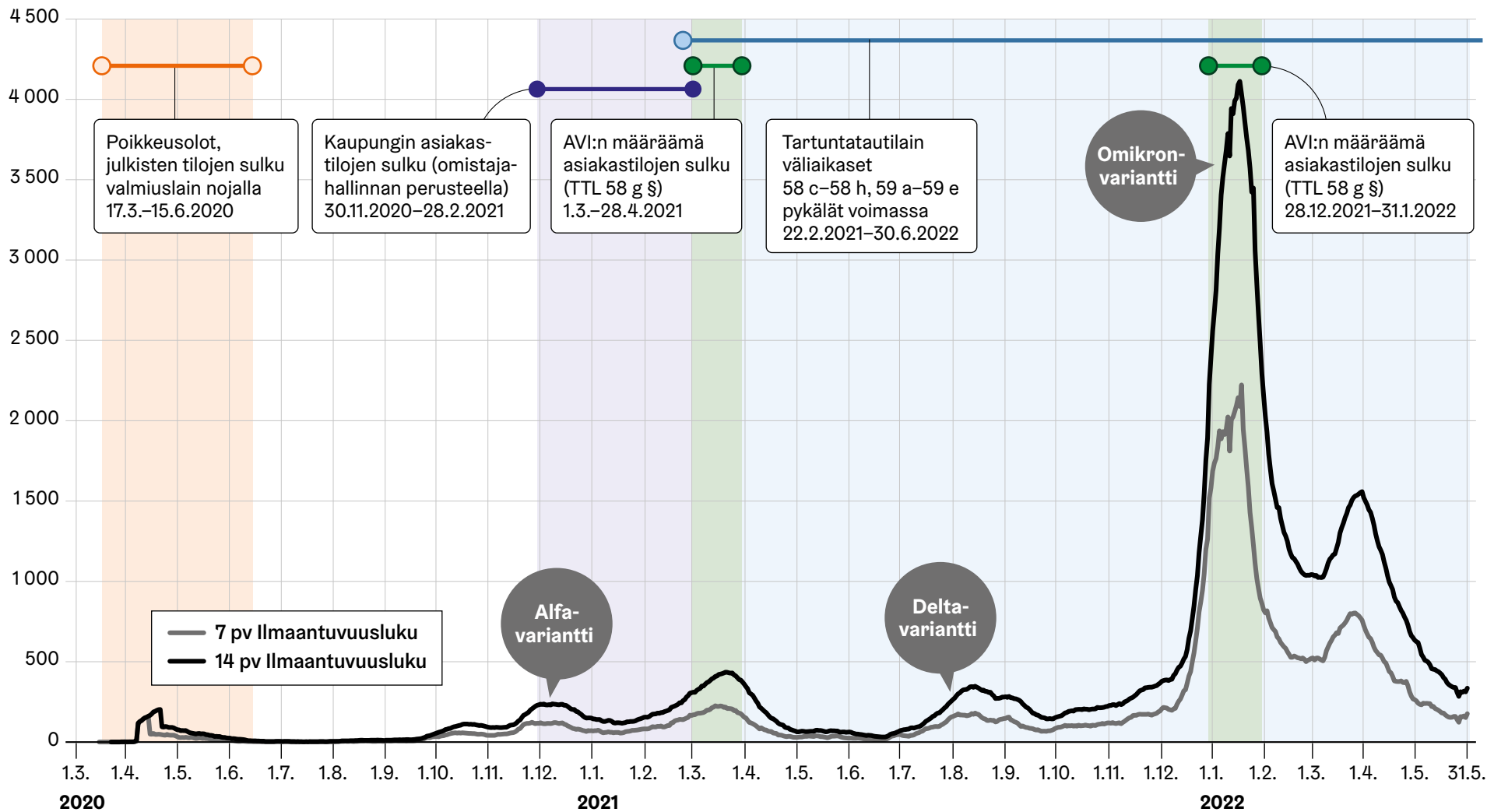
lusta. Yritykset saattoivat itse valita, ottivatko ne passia käyttöön. Passia ei kuitenkaan saanut vaatia tavanomaisen elämän tai lakisääteisten oikeuksien kannalta olennaisissa palveluissa (esim. terveyskeskukset, kaupat).

Koronatodistuksen kansallista käyttöä koronapassina oli valmisteltu eduskunnassa alkusyksystä 2021 lähtien, ja käytön mahdollistava lainsäädäntö astui voimaan lokakuun puolivälissä. Helsingin kaupunki tuki valtionhallintoa koronapassin käyttöönotossa, ja passin käyttöä testattiin esimerkiksi kaupungin järjestämässä kutsuvierastilaisuudessa elokuussa 2021. AVI:n rajoitustoimien astuessa voimaan 4.12.2021, Helsinki otti passin käyttöön kaikissa kaupungin järjestämässä yleisötilaisuuksissa ja osassa asiakastiloja. Vuodenvaihteessa aluehallintoviraston tartuntatautilain 58 g §:n mukaisella päätöksellä kaupungin sisäliikuntatilat suljettiin kuitenkin kokonaan 28.12.2021–31.1.2022, eikä sulkutoimenpiteitä voinut välttää koronapassilla. Helsingin kaupungin museoissa ja kulttuurikeskuksissa edellytettiin koronapassia tammikuun loppuun saakka.

Tartuntatautilain väliaikaisten pykälien, 58 c–58 h ja 59 a–59 e, voimassaolo päättyi 30.6.2022. Myös koronapassiin liittyvät pykälät poistuivat laista samaan aikaan, eli passi ei ole ollut käytössä enää kesäkuun jälkeen.

Kuvio 2. Yleisölle avoimien asiakastilojen sulut aikajanalla*

Ilmaantuvuus per 100 000 asukasta, Helsinki

* Välttämättömiä lakisääteisiä julkisia palveluita tarjoavat tilat pysyivät avoimina. Kevään 2020 sulkua lukuun ottamatta suljetuissa asiakastiloissa oli mahdollista järjestää lasten ja nuorten harrastustoimintaa (päätökset koskivat vaihtelevasti eri ikäisiä).

Lähde: Kanslian koronaraportti. Aineistolähde: SAI-järjestelmä.

4 Kaupunginkanslia

4 Kaupunginkanslia

Toiminta koronapandemian aikana

Kaupunginkanslialla oli olennainen koordinaatirooli sekä kaupungin oman että pääkaupunkiseudun koronakoordinaatioryhmän toiminnassa. Kaupungin koronavalmistelu-ryhmän vuoropäälliköt edustivat kanslian eri osastoja, ja heidän työpanoksensa oli merkittävä kaupunkiyhteisen valmistelun onnistumiseksi. Yksi vuoropäälliköistä toimi alun perin kaupunkiympäristön toimialan valmiuspäällikkönä, mutta siirtyi sittemmin virkaan kaupunginkansliaan. Koordinaatioryhmän asiakirjahallinto vaati myös kanslian asiakirjahallinnon ammattilaisia, jotka huolehtivat tiketöinnistä eli kirjasivat koronakoordinaatioryhmän valmisteluun tulevat asiat. Koronatilannekuvan seurantaan ja koostamiseen osallistui puolestaan laaja joukko kanslian henkilöstöä eritoten kaupunkitietoyksiköstä.

Koronakriisi vaikutti kaikkiin kanslian osastoihin ja niiden tarjoamiin palveluihin. Viestintäosasto koordinoi kaupungin kriisiviestintää ja henkilöstöosasto työntekijöiden siirtoja Osaajapankin kautta. Näitä toimintoja kuvataan tarkemmin omissa alaluvuissaan (luku 9). Koronan vuoksi toimintaa jouduttiin rajoittamaan tai asiakkaille avoimet toimipisteet kokonaan sulkemaan esimerkiksi työllisyys- ja yrityspalveluissa, matkailu- ja yleisneuvontapalveluissa, kaupungin kirjaamossa ja Helsingin sovittelu-toiminnassa. Myös kaupungintalo oli pitkiä aikoja suljettu yleisöltä. Suurinta osaa palveluista pystyttiin kuitenkin tarjoamaan etäyhteyksin.

Kaupungin koronasta palautumista koordinoitiin erillisen palautumisohjelman kautta kanslian strategiaosastolla maaliskuusta 2020 kesäkuun 2021 loppuun saakka. Projektijohtaja koordinoi palautumista ja koosti kokonaiskuvaa yhteistyössä toimialojen yhteistyöverkoston kanssa. Palautumisen päämäärä oli sekä koronakriisin vä-

littömiin vaikutuksiin vastaamisessa, että keskipitkän ja pitkän tähtäimen kestävässä palautumisessa ja uudistamisessa. Painopisteinä olivat kaupunkilaisten hyvinvointi ja luottamus, yritysten ja yrittäjyyden vauhdittaminen sekä uudistuva ja kestävä kaupunkiorganisaatio. Palautumisohjelmaan liittyvät tavoitteet ja tiedot olivat mukana strategiakauden 2021–2025 valmistelussa osana strategista tietopohjaa. Kesäkuun 2021 jälkeen palautumisen suunnittelu, toimeenpano ja seuranta on tapahtunut osana kaupungin normaalia toimintaa.

Kansainvälisten verrokkikaupunkien koronaseuranta

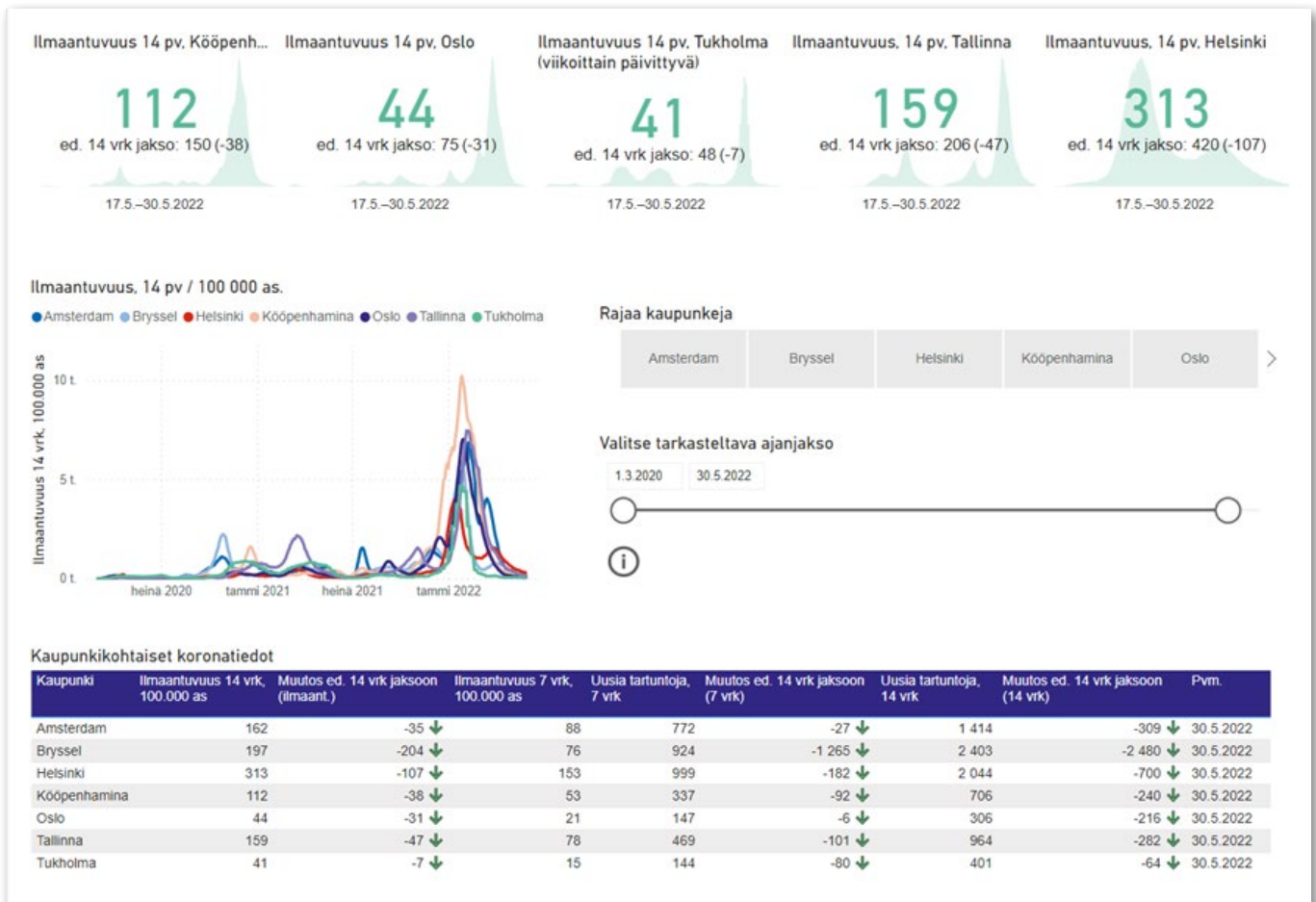
Koronapandemian aiheuttamat rajoitustoimet estivät kaupunkien välisen, normaalin kansainvälisen toiminnan toteuttamisen. Kaupunginkanslian kansainvälisessä yksikössä kuitenkin nähtiin, että yhtäaikainen kriisitilanne myös tiivisti kaupunkien välistä yhteyttä. Käytännössä kaikki maailman kaupungit kohtasivat pandemian, joten käytäntöjen ja tietojen vaihdosta nähtiin olevan hyötyä. Fokus kansainvälisissä yhteyksissä siirtyikin vuonna 2020 yksinomaan koronapandemiasta selviytymiseen ja palautumiseen ja näihin liittyvään tiedonvaihtoon.

Kaupunginkanslian kansainvälinen yksikkö kytkeytyi osaksi Helsingin kaupungin koronavalmistelu-ryhmän toimintaa jo keväällä 2020, sillä kansainvälisten asioiden päällikkö toimi yhtenä koronavalmistelu-ryhmän vuoropäälliköistä. Yksikön asiantuntijat alkoivat kerätä tietoa verrokkimaiden ja -kaupunkien koronatilanteesta säännöllisesti syksystä 2020 alkaen, ja raportoida tiedoista osana kaupungin tilannekuvaseurantaa. Koronakoordinaatioryhmässä nähtiin, että hyödyllistä tietoa olivat myös verrokkikaupungeissa tehdyt rajoitustoimenpiteet, joten myös eri maiden pääkaupunkien, erityisesti Tukholman, Oslon ja Tallinnan,

koronapäätöksentekoa seurattiin viikoittain. Merkittävä tietolähde lähialueista olivat Suomen suurlähetystöt eri kaupungeissa. Kuvassa 5 on esimerkki virtuaalisen Power Bi-alustan kansainvälistä koronatilannetta

kuvaavasta materiaalista, joka oli Helsingin kaupungin koronakoordinaatioryhmän jäsenten käytössä.

Kuva 5. Koronatilanne kansainvälisissä verrokkikaupungeissa

Lähde: Kaupunginkanslian koronaraportti.

5 Sosiaali- ja terveystoimi

5 Sosiaali- ja terveystoimi

Koronapandemian vaikutukset ovat kohdistuneet erityisen voimakkaasti Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan palveluihin ja toimintaan. Pandemian vuoksi toimialalla jouduttiin vähentämään monia kiireettömiä palveluita, siirtämään henkilöstöä koronatehtäviin ja perustamaan täysin uusia kriisin hoitoon liittyviä toimintoja. Koronaterveysasemat, neuvontapalvelut, tartunnanjäljitys, rajojen terveysturvallisuustoimet sekä vuodenvaihteessa 2020–2021 alkaneet koronarokotukset vaativat huomattavan suuren määrän henkilöstösiirtoja. Palveluita ostettiin paljon myös yksityisiltä palveluntarjoajilta. Toimialalla oli haasteellinen henkilöstötilanne jo ennen pandemiaa, ja koronakriisi vaikeutti tilannetta entisestään. Toisaalta pandemian myötä etähoitopalvelut ja -vastaanotot kehittyivät. Vuonna 2020 kotihoidon etäpalveluja saavien asiakkaiden määrä kasvoi noin 25 prosenttia vuoden takaiseen verrattuna. Etähoito on kuva- ja äänivälitteisesti nettiyhteyden avulla tapahtuvaa hoitoa, ja esimerkiksi kotihoidon etähoitokäynti voi sisältää lääkkeenoton sekä ravitsemuksen muistutusta ja valvontaa.

Sosiaali- ja terveystoimiala käynnisti ensimmäisenä Suomessa koronavirus-puhe- linneuvonnan, joka alkoi 2.3.2020. Toiminta aloitettiin hyvin lyhyellä varoitusajalla, ja alussa soittoja tuli eri puolilta Suomea. Lokakuuhun 2022 mennessä neuvonta on hoidannut noin 290 000 puhelua, johon on laskettu mukaan sekä ostopalveluna hankitun Luonan järjestelmään sekä toimialan omaan järjestelmään tulleet puhelut.

Koronaepäilyjen ja koronaa sairastavien potilaiden hoito on edellyttänyt ja edellyttää edelleen syksyllä 2022 sosiaali- ja terveystoimialan henkilöstöltä erityistä huolellisuutta ja suojautumista, jotta jatkotartunnat ja työntekijän oma tartuntariski voidaan minimoida. Sosiaali- ja terveystoimiala on ohjeistanut henkilöstöä terveysturvallisiin

toimintatapoihin. Toimiala on julkaissut pandemian aikana yli 60 suojainohjetta erilaisiin tilanteisiin. Ohjeiden lääketieteellisestä sisällöstä vastaa epidemiologinen toiminta.

Sosiaali- ja terveystoimialan pandemiajohtoryhmä aloitti toimintansa kriisijohtamismallin mukaisena kriisiryhmänä maaliskuussa 2020. Pandemiatilannetta käsittelevä ryhmä oli kokoontunut muutamia kertoja jo alkuvuodesta 2020 arvioimaan kansainvälistä kehitystä ja toimialan kriisivalmiutta. Alussa kokouksia pidettiin kaksi kertaa viikossa. Kesäkuun 2020 jälkeen kokousrytmi vakiintui kertaviikkoiseksi, ja on jatkunut näin vuoden 2022 kesään saakka. Soten turvallisuuspäällikkö kokosi pandemiajohtoryhmän asialistan ja aineiston. Kokouksissa käsiteltiin säännöllisesti mm. epidemiatilanne, rokotusten eteneminen, palvelujen, ohjeistusten ja rajoitusten linjaukset, henkilöstötilanne sekä viestintätoimet.

Vuonna 2020 pandemiajohtoryhmän lisäksi kokoontui pandemia-tilanneryhmä, jota veti Soten turvallisuuspäällikkö ja osallistujina oli ydintoimintojen sekä hallinnon palvelujen päälliköitä ja Sote-toimialan turvallisuusyksikön työntekijöitä. Vuoden 2022 tammikuussa tartuntahuipun aikaan pandemiajohtoryhmän ohella kokoonnuttiin lähes joka-aamuiseen Soten ”koronatsekkiiin”. Toimialan yhteisten ryhmien lisäksi palvelukonaisuuksilla oli omat koronaryhmänsä. Terveysasemien ja sisätautien poliklinikan koronatilanneryhmä kokoontui pandemian alussa arkisin kaksi kertaa päivässä ja viikonloppuisin kerran päivässä. Syksystä 2020 alkaen kesään 2022 saakka ryhmä kokoontui kerran päivässä ja viikonloppuisin tilannekuva raportoitiin kirjallisesti. Epidemiatilanteen helpottaessa kokousrytmiä harvennettiin. Koronatilanneryhmän tuottaman tilannekatsauksen perusteella Soten viestintä lähetti arkipäivinä koosteen koronatilanteesta pormestarille.

Vuonna 2020:

- Koronan vuoksi supiste-
tuista tai suljetuista toi-
minnoista siirtyi kriittisesti
ylläpidettäviin tai henkilös-
töpulasta kärsiviin yksik-
köihin toimialan sisältä
750 ihmistä.
- Epidemiologisen toimin-
nan kapasiteettia nostet-
tiin seitsemästä yli 200
työntekijään.
- Koronaneuvontapuheli-
meen tuli elokuussa 2020
keskimäärin 500 puhelua
päivässä.

Vuonna 2021:

- Koronarokotuksia anneti-
tiin yhteensä 1 114 126.
- Laakson ja Malmin koro-
naterveysasemille tehtiin
vuoden aikana 48 773
käyntiä.
- Koronavirusneuvontaan
tuli 302 481 puhelua.
- Tartuntatautilain mukaisia
hallintopäätöksiä tehtiin
105 477, joista karanteeni-
määräyksiä 69 670.

Vuonna 2022:

- Herttoniemen varasairaala
avattiin 10.1.
- Koronarokotuksia oli
annettu 30.5. mennessä
Helsingissä yhteensä lähes
1,5 miljoonaa.
- Yli 18-vuotiaista helsinki-
läisistä 3. koronarokot-
teen oli saanut 65,5 %
(20.10.2022).

Koronaterveysasemat

Helsinkiin perustettiin maaliskuussa 2020 kaksi erillistä koronaterveysasemaa Laaksoon (16.3.) ja Malmille (19.3.). Koronaterveysasemille keskitettiin kaikkien hengitystieinfektio-oireisten asiakkaiden hoito. Tässä vaiheessa koronatartuntoja oli todettu Helsingissä noin 150. Henkilöstö koostui vapaaehtoisesti ilmoittautuneista sote-toimialan työntekijöistä sekä ulkopuolelta rekrytoidusta. Samaan aikaan alettiin perua muilta terveysasemilta kiireettömiä vastaanottoja.

Kaikessa terveysasematoiminnassa siirryttiin keväällä 2020 järjestämään sisään-
tulon yhteyteen niin kutsutut aulatervehtijät,
jotka selvittivät asiakkaan terveydentilan
ja ohjasivat hengitystieinfektio- ja vatsaoi-
reset koronaterveysasemille. Näin pyrit-
tiin estämään koronatartuntojen leviämi-
nen toimipisteissä.

Koronaterveysasemien toiminta jatkui
syyskuun 2021 loppuun saakka ja niillä to-
teutui yli 70 000 asiakaskäyntiä (Laakso
35 000 ja Malmi 37 000). Tämän jälkeen ko-
ronaoireisten hoito siirtyi normaalksi ter-
veysasematoiminnaksi, mutta siten, että
asemille järjestettiin infektio-oireisille eril-
liset vastaanottotilat. Käytäntö jatkui syys-
kuun 2022 saakka, jonka jälkeen palattiin
normaalitoimintaan.

Koronaan sairastuneiden hoito Soten palveluissa

Kotihoito ja sairaalat

Kotihoidon asiakkaita on sairastunut ko-
ronavirukseen koko pandemian ajan, ja hei-
tää on hoitanut suojaruusteisiin pukeutu-
nut henkilöstö. Koronaan on menehtynyt
kodissaan 26 helsinkiläistä (tilanne syys-
kuu 2022).

Laakson sairaalaan avattiin 19.3.2020 ko-
ronapotilaille erillinen vuodeosasto. Kevään
2022 avattiin vuodepaikkoja lisää, jolloin
niiden yhteismäärä oli 50 ja myöhemmin
huhtikuussa 76. Tämän lisäksi käytössä oli
varasairaalan kapasiteetti. Koronapotilaiden
erillisen vuodeosaston niin kutsuttujen
kohorttipaikkojen määrä vaihteli pandemia-
tilanteen mukaisesti. Tarvittaessa paikkoja
avattiin myös Suursuon ja Malmin sairaaloi-
hin. Koronapotilaita on kaupungin sai-
raaloissa hoidettu yhteensä 2 045 (tilanne
syyskuu 2022). Koronaan on menehtynyt
kaupungin sairaaloissa 480 helsinkiläis-
tä, joista 89 on ollut ympärivuorokautisen
hoivan asukkaita (tilanne syyskuu 2022).
Koronapotilaita on hoidettu myös Auroran
sairaalan psykiatrisilla osastoilla. Helsingin
sairaaloissa hoidettujen koronapotilaiden

määrää kevästä 2020 syksyyn 2022 kuvataan liitekuviossa 1 (ks. Liite 9).

Erikoissairaanhoidon vaatimat helsinkiläiset koronapotilaat on hoidettu HUSissa. Hoidossa heitä on ollut 2 400 ja heistä 158 on menehtynyt hoidon aikana (tilanne syyskuu 2022). Tarvittava jatkohoito on järjestetty Helsingin sairaalassa.

Sosiaalipalvelut

Koronaan sairastuneita on hoidettu ja hoidetaan yhä syksyllä 2022 kaikissa sosiaalihuollon asumispalveluissa: lastensuojelussa, vammaispalveluissa ja ikäihmisten palveluissa. Toimintaa varten on laadittu toiminta- ja suojainohjeita. Tilanne on edel-

lyttänyt myös vierailurajoituksia ja -kieltoja, joilla on ollut merkittäviä vaikutuksia niin asiakkaiden kuin heidän läheistensä elämään. Ikäihmisten ympärivuorokautisessa hoidossa paikan päällä on koronaan menehtynyt 274 helsinkiläistä (tilanne syyskuu 2022).

Sosiaalihuollon avopalveluja (esim. seniorekeskusten palvelukeskukset, vammaisten työ- ja päivätoimintakeskukset sekä päihteiden käyttäjien päivätoiminta) jouduttiin pandemian vuoksi sulkemaan määräajoiksi. Tukea pyrittiin antamaan kohderyhmille muilla tavoin. Esimerkiksi asunnotomille tarjottiin mahdollisuus päivittäiseen lämpimään ateriaan 24.4.2020 alkaen.

6 Kasvatus ja koulutus

6 Kasvatus ja koulutus

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle koronapandemia toi historiallisia muutoksia lasten ja nuorten etäopetusjaksojen myötä. Vuoden 2020 keväällä noin 43 000 peruskoululaista ja 25 000 lukiolaista ja ammattiopiskelijaa siirtyi Helsingissä etäopetukseen. Siirtymä tehtiin parissa päivässä, jonka myötä digitaalisia sovelluksia alettiin hyödyntää opetuksessa huomattavasti aiempaa laajemmin. Myös vuonna 2021 korona oli edelleen vahvasti läsnä koulujen arjessa. Etäopetuksen vaikutukset näkyivät oppilaiden oppimis- ja hyvinvointivajeena. Usein muuttuvat ohjeistukset, tartuntariski ja uusien toimintatapojen opettelu uuttivat henkilöstöä. Oppimis- ja koulutuspalveluiden lisäksi myös muita toimialan oppijoille ja heidän huoltajilleen merkityksellisiä palveluita jouduttiin rajoittamaan tai muuttamaan. Näitä olivat esimerkiksi koulu-

ruokailukäytänteet, valokuvaukset, ryhmien tapaamiset, vanhempaintapaamiset ja tutustumiset seuraavaan koulutusasteeseen.

Keväällä 2020 kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle perustettiin kaupungin kriisijohtamismallin mukainen kriisiryhmä, jolle luotiin tukiorganisaatio: tilannetoiminto ja valmisteluryhmä. Tilannetoiminto ja valmisteluryhmä vastasivat mm. kriisiryhmän kokousten valmistelusta, palvelukokonaisuuksista tulevien päätösesitysten kokoomisesta kriisiryhmän asialistalle sekä asioiden toimittamisesta ja jatkovalmistelusta edelleen kaupungin ja pääkaupunkiseudun koronakoordinaatioryhmiin. Toimialan kriisiryhmä kokoontui maaliskuusta 2020 alkaen tarpeen mukaan, jopa päivittäin, kunnes kokoukset vakiintuivat kaksi kertaa viikossa pidettäväksi. Vuoden 2021 lopulla kriisiryhmässä siirryttiin kertaviikkoisiin kokouksiin.

Etäopetus koronapandemian aikana 2020–2021

Palvelu	Maalis–heinäkuu 2020	Elo–joulukuu 2020	Tammi–heinäkuu 2021**
Varhaiskasvatus	Sulkutilan aikana 18.3.–13.5. iso osa lapsista poissa varhaiskasvatuksesta (Valtioneuvoston suositus vanhemmille hoitaa lasta kotona).		
Perusopetus	Etäopetus 18.3.–13.5.* lukuun ottamatta erityisen tuen oppilaita. Luokkasteilla 1.–3. valinnainen lähi- tai etäopetus.		7.–10.-luokat etäopetuksessa 8.3.–5.4. Vuorottelumalli 12.4.–3.5.
Lukio-koulutus	Etäopetus 18.3.–31.5.	Hybridi-/vuorottelumalli 1.9.–1.10. ja 23.11.–2.12. Etäopetus 3.12.–31.12. Abiturientit etäopetuksessa kaksi viikkoa ennen syksyn kirjoituksia.	Etäopetus 1.1.–11.4. Hybridi-/vuorottelumalli 12.4.–2.5.
Ammatillinen koulutus	Etäopetus 18.3.–31.5. Hybridi-/vuorottelumalli 1.6.–2.8.	Hybridi-/vuorottelumalli 1.9.–1.10. ja 23.11.–2.12. Etäopetus 3.12.–31.12.	Etäopetus 1.1.–11.4. Hybridi-/vuorottelumalli 12.4.–2.5.

* Perusopetuksessa 18.–20.3.2020 lähiopetusta saivat 1.–3. luokkien ja erityisen tuen päätöksen saaneet oppilaat, joiden huoltajat työskentelivät kriittisillä aloilla. (VN asetus ja Aluehallintovirastojen päätökset).

23.3.–13.5.2020 lähiopetusta saivat kaikki 1.–3. luokkien oppilaat, erityisen tuen päätöksen ja pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevat oppilaat ja valmistavassa opetuksessa opiskelevat. Vanhemmilla oli kuitenkin mahdollisuus jättää lapsi kotiin ja saada tälle etäopetusta. Tätä myös suositeltiin vahvasti. (VN asetus ja Aluehallintovirastojen päätökset).

** 18.3.–11.4.2021 oli hallituksen esittämä ”sulkutila”, jolloin aluehallintovirasto sulki koulutilat 7. luokasta ylöspäin.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan toimialajohtaja päätti perusopetuslain 20 a §:n mukaisista poikkeusjärjestelyistä (=etäopetus), kun kyseessä oli koulu tai luokkasteita. Jos tarvittiin esimerkiksi yksittäistä luokkaa tai osaa luokan oppilaista koskevia järjestelyjä, nämä päätökset teki kyseisen koulun rehtori POL 18 §:n perusteella (erityiset opetusjärjestelyt). Muutamia peruskouluja oli 2020–2021 aikana poikkeuksellisissa opetusjärjestelyissä (etäopetuksessa) lyhyitä jaksoja tartuntaryppäiden takia, vaikka muutoin opetus järjestettiin lähiopetuksena. Etäopetusta järjestettiin videopuheluiden välityksellä sekä erilaisten digitaalisten kanavien kautta. Tällaisia olivat esimerkiksi sähköiset oppimisympäristöt, jossa voidaan verkkovälitteisesti luoda, jakaa ja arvioida tehtäviä.

Yksi keskeinen osa etäopetusta oli kouluruokailun järjestäminen, mikä vaikutti myös perheiden arkipäiviin. Kouluruokailun järjestämisessä oli useita erilaisia käytäntöjä, esimerkiksi keväällä 2021 etäopetuksessa olevat oppilaat tai heidän huoltajansa saivat hakea kaksi kertaa viikossa ruokakassin omalta koululta. Vaihtoehtoisesti oppilas saattoi perustellusta syystä ilmoittautua ruokailemaan paikan päälle koululle.

Etäopetuksen vuoksi ammatillisessa koulutuksessa työssäoppiminen vaikeutui ja viivästytti valmistumisia, ja näyttöjä jouduttiin työpaikkojen sijaan antamaan enemmän oppilaitosympäristössä. Lisäksi koronarajoituksista seuranneen yritystoiminnan pysähtymisen tai rajoittumisen myötä koulutussopimusjaksojen ja oppisopimuksella opiskelun toteuttamiset vaikeutuivat merkittävästi tietyillä aloilla, näkyvimmin ravintola-alalla. Lukioissa opintojen pitkeytyminen näkyi neljännen vuoden opiskelijoiden määrän kasvuna. Määrissä oli lukiokohtaista vaihtelua.

Tietoa korona-ajan etäopetuksen vaikutuksista mm. oppijoiden hyvinvointiin löytyy kattavasti toimintakertomuksen Kaskon liitemateriaalista (ks. liite 6).

Rajoitustoimet kasvatus- ja koulutuspalveluissa

Perus- ja toisen asteen etäkoulun ohella rajoitustoimenpiteitä kohdistui myös moniin muihin toimialan palveluihin. Koulujen kansainvälinen toiminta keskeytyi, ja pandemian takia kokonaiset ikäluokat jäivät vaille mahdollisuutta kansainvälistyä. Varhaiskasvatuksessa koronan vuoksi suljettiin perhetaloja sekä avoimen varhaiskasvatuksen kerhoja, ja Neuvola päiväkodeissa -mallia ei voitu toteuttaa. Vapaassa sivistystyössä Helsingin suomenkielisen työväenopiston ja ruotsinkielisen Arbiksen kurssit, luennot ja muut tapahtumat peruttiin keväällä 2020. Työväenopistoissa siirryttiin tarjoamaan etäopetusta, ja suurin osa opetuksesta tarjottiin verkossa myös vuonna 2021. Vuoden 2022 alussa etäopetus jatkui työväenopistoissa koko tammikuun, ja aikuisten perusopetus järjestettiin etänä 10.-16.1.2022.

Koulujen ja oppilaitosten etäopetusjaksojen aikana opiskeluhoitopalveluita (psykologit, kuraattorit) tarjottiin etänä. Yksilöllistä opiskeluhoitoa oli sovittaessa mahdollista saada lähitapaamisina. Opiskeluterveydenhuollon henkilökuntaa siirtyi puolestaan koronatehtäviin, mm. epidemiologiseen toimintaan ja koronarokotusasemille. Siirtojen aiheuttaman henkilökuntavaheen lisäksi etäopiskelu vaikutti siihen, että opiskelijoita oli haastavaa saada opiskeluterveydenhuollon palveluihin. Esimerkiksi terveystarkastuksia jäi väliin, ja rokotukset sekä muu jatkohoito viivästyivät osalla opiskelijoista.

Opetus- ja kulttuuriministeriö sekä Terveiden ja hyvinvoinnin laitos antoivat valtakunnalliset terveysturvallisuussuositukset, jotka koskivat varhaiskasvatusta, kouluja, oppilaitoksia ja korkeakouluja. Näissä suosituksissa ohjattiin esimerkiksi maskin käytöstä syksystä 2020 alkaen. Ohjeet muuttuivat useaan otteeseen eivätkä ne olleet kaikissa pandemian vaiheissa yhteneviä valtakunnallisen maskisuosituksen kanssa, mikä aiheutti epäselvyyksiä niin henkilöstölle, oppijoille kuin heidän huoltajilleen. Maskisuositukset päättyivät Helsingissä kaikkien oppilaitosten osalta 20.4.2022.

7 Kulttuuri ja vapaa-aika

7 Kulttuuri ja vapaa-aika

Koronakriisi vaikutti monilla merkittäväillä tavoilla kulttuurin ja vapaa-ajan toimialaan. Useat toimialan palvelut jouduttiin sulkemaan täysin koronan takia, jonka seurauksena kokonaisia asiakasryhmiä katosi palveluiden piiristä. Erityisesti lapsien ja vanhusten palaaminen palveluiden pariin on ollut hidasta tai epävarmaa. Liikuntapalveluiden asiakasmäärät olivat vuosien 2020 ja 2021 aikana vain noin 80 % verrattuna tätä aiempiin vuosiin. Toisaalta kiinni menneet palvelut haastoivat toimialaa kehittämään digitaalisia palveluita, joiden käyttö lisääntyikin merkittävästi kriisin aikana. Digipalvelut tavoittivat myös täysin uusia käyttäjäryhmiä. Lisäksi kulttuurin ja vapaa-ajan palveluiden merkitys kaupunkilaisten hyvinvoinnille tuli näkyväksi aiempaa selvemmin palveluiden ollessa suljettuna.

Huomattava määrä kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan henkilöstöä siirtyi suljettujen palveluiden vuoksi työskentelemään kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle sekä sosiaali- ja terveystoimialalle. Henkilöstösiirtoja on kuvattu tarkemmin Osajapankkia käsittelevässä luvussa. Toimialojen välisten siirtymien lisäksi Kuvan henkilöstöä siirtyi työskentelemään Helsinki-apuun keväällä 2020.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla järjestäytyttiin kaupungin kriisijohtamismallin mukaisesti perustamalla Kuvan johdon ja avainasiantuntijoiden yhteinen koronaryhmä. Ensimmäisenä toimintamuotona käynnistettiin tilannehuone 13.3.2020 toimialan yhteisiin tiloihin, mutta tästä siirryttiin jo seuraavana päivänä virtuaaliseen Teams-ympäristöön. Kuvan koronaryhmä kokoontui aluksi kolme kertaa viikossa, tämän jälkeen kaksi kertaa viikossa (4/2020) ja toukokuusta 2020 alkaen kerran viikossa. Kokouksia pidettiin vuonna 2020 yhteensä 46, vuonna 2021 yhteensä 40 ja vuonna 2022 (tilanne syyskuussa) yhteensä 7. Koronaryh-

mä koordinoi toimialan päätösvalmistelua, toimialan ja kaupunkitasoin linjaustarpeita, viranomaismääräysten tulkintaa ja soveltamista Kuvan toiminnoissa sekä näihin liittyvää sisäistä ja ulkoista viestintää. Lisäksi ryhmä käsitteli henkilöstösiirtoja. Koronakriisin myöhäisemmässä vaiheessa sisällöissä painottuivat myös koronaelpymisen teemat. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalla on tehty maaliskuusta 2020 alkaen yhteensä 51 viranhaltijapäätöstä ja 27 toimielimien päätöstä liittyen rajoitusten soveltamiseen toimialalla.

Koronaryhmän valmistelun ja koordinoinnin vetovastuu nimettiin elokuussa 2020 hallintojohtajalle, jonka tukena toimi toimialan turvallisuus- ja työsuojelupäälliköt. Kuvan koronaryhmän työskentelyalustana käytettiin Teams-ympäristössä yhteistä Johdon Koronaryhmää, jonne esityslistat ja muistiot koottiin. Keskeisenä Kuvan koronaryhmän sisäisen viestinnän muotona toimi Kuvan esihenkilöpuhelu, joka pidettiin kahden viikon välein Teamsilla. Esihenkilöpuhulut jatkuvat yhä vuonna 2022, sillä toimintatapa on osoittautunut toimivaksi avuksi esihenkilötyössä.

Vuosien 2020–2021 aikana kaikille toimialan työntekijöille viestittiin 1–2 kertaa viikossa monikanavaisesti julkaistun Kuvan ajankohtaisviestin kautta. Kuvan palveluihin merkittävästi vaikuttavien koronarajoitusten vuoksi oli tärkeää kertoa, mitä voimassa olevat rajoitukset tarkoittivat käytännössä. Viesti lähetettiin myös toimialan lautakunnan ja jaostojen jäsenille. Ajankohtaisviestin ohella kaikille työntekijöille järjestettiin infotilaisuuksia Teamsin välityksellä. Nämä viestinnän toimintamallit jatkuvat myös vuonna 2022 ajankohtaisin aihein. Ulkoisesta koronaviestinnästä kerrotaan tarkemmin toimintakertomuksen luvussa 9.

Rajoitustoimet kulttuurin- ja vapaa-ajan palveluissa

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan järjestämiin palveluihin kohdistui lähes taukoamatta koronaan liittyviä rajoitustoimia keväästä 2020 lähtien aina vuoden 2022 alkupuolelle saakka (asiakastiloja koskevista rajoituksista ks. myös luku 3). Toimialajohtajan päätöksiä, joilla linjattiin toimialaa koskevista rajoituksista ja niiden soveltamisesta, tehtiin vuonna 2021 useammin kuin kerran kuussa, yhteensä 15 kappaletta. Rajoitustoimet aiheuttivat myös viestinnällisiä haasteita sekä ristiriitatilanteita asiakkaiden kanssa.

Kulttuuri

Yleisötilaisuuksia rajoitettiin Aluehallintoviraston päätöksillä lähes koko vuosien 2020 ja 2021 ajan, sekä vuoden 2022 alussa, mikä hankaloitti ja ajoittain esti kokonaan kulttuuripalveluiden järjestämisen. Tartuntatautilain 58 ja 58 d §:n perustuvilla päätöksillä rajattiin tilaisuuksiin osallistuvien määrää ja veloitettiin tilojen käytön terveysturvallisuutta edistäviin toimintatapoihin. Museota ja kulttuurikeskuksia suljettiin PKS-koordinaatioryhmän ja Helsingin kaupungin koronakoordinaatioryhmän linjausten perusteella.

Pandemiatilanteesta huolimatta kulttuuripalveluissa pyrittiin mukautumaan olosuhteisiin, ja esimerkiksi Helsingin kaupungin-orkesteri jatkoi viikoittaisten konserttien järjestämistä. Vuonna 2021 HKO esitti 39 sinfoniaorkesterikonserttia, joista 25 oli verkkokonsertteja. Verkkokonsertit tavoittivat 100 000 kuulijaa enemmän verrattuna vuoteen 2019, yhteensä 180 000.

Kirjasto

Vuonna 2020 kirjastot olivat kokonaan suljettuna poikkeusolojen aikana 16.3.–7.5. Loppuvuodesta 2020 alkaen Helsingin kirjastot tarjosivat rajattua palvelua (varustusten nouto ja välttämätön asiointi), jota jatkettiin vuoden 2021 kesäkuulle saakka. Kesästä 2021 eteenpäin kirjastot ovat toimineet normaalien käytäntöjen mukaisesti. Tilojen käyttöön vaikutti kuitenkin tartuntatautilain 58 c §:n mukaiset asiakastiloja koskevat säännökset, ja maskien käytöstä oli

voimassa epidemiatilanteen mukaan vaihtelevia suosituksia ja velvoitteita.

Koronarajoitukset vaikuttivat merkittävästi kirjastojen asiakasmääriin. Vuonna 2019 Helsingin kirjastoissa asioi yhteensä yli 9 miljoonaa asiakasta. Vuonna 2020 määrä oli noin 5 miljoonaa ja 2021 reilu 4 miljoonaa kävijää. Toisaalta digipalveluita kehitettiin ja niiden käyttö lisääntyi. Helmetkirjastojen verkkopalveluissa vierailtiin vuoden 2020 aikana 15,9 miljoonaa kertaa, joka oli kolme miljoonaa kertaa enemmän kuin edellisvuonna.

Liikunta

Liikuntatilojen sulkemiset vaikuttivat kaikkien ikäryhmien harrastustoimintaan pandemian eri vaiheissa. Sulkemisten ohella liikuntatilojen käyttöön kohdistui myös muita rajoitustoimenpiteitä. Tartuntatautilain 58 d §:n mukaisesti tiloista vastaavien toimijoiden oli mukautettava toimintaansa ehkäistäkseen lähikontaktien aiheuttamaa tartuntariskiä. Pääkaupunkiseudulla oli myös voimassa harrastustoiminnan terveysturvallisuusohjeistus toiminnan järjestäjille, joka pohjautui STM:n, THL:n ja OKM:n ohjaukseen terveysturvallisen harrastustoiminnan järjestämisestä. Harrastusryhmän tuli esimerkiksi kokoontua samassa kokoonpanossa, kontakteja toisten harrastusryhmien kanssa oli vältettävä kuin myös tarpeetonta fyysistä kontaktia harrastustoiminnassa ylipäätään.

Harrastustoimintaan kohdistuvien rajoitusten ja suositusten muutokset aiheuttivat epäselvyyksiä niin asiakkaille kuin palveluiden järjestäjille. Yksi esimerkki epäselvästä ohjauksesta liittyi tartuntatautilain 58 d ja 58 g §:n ammattilaisurheilun määritelmään. Ammatikseen urheilevat saivat jatkaa harjoittelua rajoituksista huolimatta, mutta käytännössä ammattilaisurheilun määrittelyssä jouduttiin vaikeisiin rajanvetoihin, koska lainsäädännössä ei otettu kantaa esimerkiksi ikärajiin tai arvokilpailuiden tasoon. Pääkaupunkiseudun liikuntajohtajat laativat keväällä 2021 yhteistyössä pääkaupunkiseudun urheiluakatemiaa kanssa erillisohteet ammattilaisurheilun määritelmästä, joka oli voimassa 58 g:n mukaisen sulkutilan ajan.

Ohjeen mukaisesti esimerkiksi lajiliittojen erikseen nimeämät maajoukkueen urheilijat, jotka valmistautuivat kansainvälisiin arvokilpailuihin, saivat jatkaa harjoittelua.

Nuoriso

Valtioneuvosto määritteli pandemian aikaessa yhteiskunnan kannalta kriittiset toimialat. Nuorisotyö oli yksi näistä, joten nuorisotyöntekijöitä ei siirretty kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalta muihin tehtäviin. Nuorisotyöhön käytettävät tilat olivat pitkiä aikoja suljettuina, eikä ryhmämuotoisen toiminnan järjestäminen ollut mahdollista pahimpina epidemia-aikoina rajoitusten vuoksi, joten nuorisotyötä oli suunnattava uudella tavalla. Toiminta jaettiin jalkautuvaan nuorisotyöhön ja digitaaliseen nuorisotyöhön. Kaikessa toiminnassa huomiointiin nuorten yksilöllisen tuen tarve.

Nuorisotyö digitalisoitui nopeasti ja työtä toteutettiin yli kahdenkymmenen erilaisen alustan ja sovelluksen kautta. Lisäksi nuorisopalveluiden työntekijät osallistuivat aktiivisesti päivystäjinä MIELI - Suomen mielenterveys ry:n ylläpitämään Sekasin-chat verkkopalveluun. Jalkautuvassa nuorisotyössä nuoria kohdattiin julkisissa tiloissa ja heitä ohjattiin tarvittaessa muiden palvelujen piiriin. Samalla rakennettiin tilanekuvaa pandemian vaikutuksista nuoriin. Jalkautuvan nuorisotyön työntekijät tekivät tiivistä yhteistyötä Vantaan ja Espoon nuorisopalveluiden, poliisin sekä kaupunginkanslian turvallisuus- ja valmiusyksikön kanssa. Kevään 2020 poikkeusolojen aikana nuorisotyön tilat olivat kokonaan suljettuina. Nuorisotyössä kohdattiin sulun aikana 64 346 nuorta, kun edellisenä vuonna vastaavana ajankohtana oli kohdattu 177 794 nuorta. Vuonna 2020 tilastoitiin kokonaisuudessa 502 574 kohtaamista nuorten kanssa, kun tavoite oli 880 000. Vuonna 2021 vastaava luku oli 478 124 tavoitteen ollessa 836 000 kohtaamista.

Helsinki-avun toiminta

Helsinki-avun toiminta käynnistyi tarpeesta auttaa ikäihmisiä sen jälkeen, kun 17.3.2020 valmiuslain käyttöönoton yhteydessä valtioneuvosto kehotti yli 70-vuotiaita välttämään lähikontakteja ja liikkumista kodin ulkopuolella. Helsinki-avun toiminta kohdennettiin ikääntyneille kolmeen palvelutarpeeseen: kuljetusapuun kauppa-asioinnissa (sekä asiakkaiden itse ruokakaupasta tilaamiin että vähävaraisille hätäapuna kuljetettuihin akuuttikasseihin), apteekkitilauksen toimituksiin ja keskustelutukeen. Palvelun toimintaideana oli tavoittaa kaikki yli 80-vuotiaat soittamalla heille ja kartoittamalla näin palvelutarve. Lisäksi avattiin Helsinki-avun puhelinnumero, johon kaikkien yli 70-vuotiaiden oli mahdollista ottaa yhteyttä avun saamiseksi.

Puhelimessa asiakkaan mahdollinen avuntarve kirjattiin sähköiseen järjestelmään, ja asiakas sai opastuksen eteenpäin: kauppa-, apteekki- tai keskusteluavun numeron, johon soittaa. Ruoka- ja apteekkitilaukset lähetettiin asiakasta lähimpänä olevaan koordinaatiopisteeseen, joita oli kaupungissa kaikkiaan 18. Koordinaatiopisteiltä työntekijät tai vapaaehtoiset hakivat kauppaliistoja, suojavarusteita ja Helsinki-avun tunnusliivejä, ja lähtivät hoitamaan tilauksia asiakkaiden oville.

Helsingin kaupunki organisoii toiminnan yhdessä Helsingin seurakuntayhtymän kanssa, jonka lisäksi mukana oli lukuisia järjestöjä sekä yrityskumppaneita. Kaupungin puolelta kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala toteutti hanketta yhdessä sosiaali- ja terveystoimialan kanssa. Helsinki-avun toimintamalli kehitettiin ja käynnistettiin hyvin lyhyessä ajassa: päätös toiminnan aloittamisesta tehtiin perjantaina 20.3.2020 ja avustuspuheluiden soittaminen alkoi tätä seuraavana perjantaina 27.3. Helsinki-avun toimi viisi kuukautta, elokuun 2020 loppuun.

Helsinki-apu vuonna 2020

Asiakasmäärät

- Puhelinpalvelu: 67 845 (vastaanotettuja 7 304, soitettuja 60 541)
- Tavoitettuja yli 80-vuotiaita: 16 676
- Tavoitettuja 75–79-vuotiaita: 16 524

- Kauppa-asiointi: 3 662 toimitusta
- Apteekkiasiointi: 342 toimitusta
- Keskustelutuki: n. 700 kpl (arvio)
- Akuuttikassit: 2 535 toimitusta

Henkilöstöresurssit

- Helsingin kaupunki noin 300 henkilöä
 - ydin-/ johtotiimi 10 henkilöä
 - ohjausryhmä ja laajennettu projektiryhmä
- Helsingin seurakunnat noin 300 henkilöä
 - ydin-/ johtotiimi 6 henkilöä
- Vapaaehtoiset 600 henkilöä (vapaaehtoisten työmäärä vaihteli)
 - kaupungin ja seurakunnan rekrytoimat sekä SPR:n vapaaehtoiset
- Job'd keikkatyötä tekevät nuoret (18.5.–30.6.2020)
 - 20 henkilöä, 108 työvuoroa, 239 tuntia

Yrityskumppanit

- Asiointiapu: HOK-Elanto, Yliopiston Apteekki, Apteekkariliitto
- Puhelinpalvelu ja palvelupyyntöjärjestelmä: Genesys, Clara
- Sähköskootterit ruokakuljetuksiin: Posti ja Logisnext Finland Oy
- Autokuljetukset: Helkama-Auto ja ŠKODA, Stara, Renault, F-secure
- Logistiikka, kylmälaukut: Dometic Finland Oy
- Vapaaehtoisten liikkuminen: HSL Kaupunkipyörät

8 Kaupunkiympäristö

8 Kaupunkiympäristö

Toiminta koronapandemian aikana

Kaupunkiympäristön toimialalla koronakriisin vaikutukset olivat erilaiset verrattuna kaupungin muihin toimialoihin, sillä suurta osaa toimialan palveluista pystyttiin tarjoamaan etänä. Toimialalla on myös vähemmän yleisölle avoimia asiakastiloja, joiden toimintaa olisi ylipäätään tarvinnut koronan vuoksi rajoittaa tai kokonaan sulkea. Kevästä 2021 kesäkuuhun 2022 saakka toimialan ympäristöpalvelut vastasivat tartuntatautilain mukaisesta valvonnasta. Koronakriisi työllisti toimialaa esimerkiksi kaupungin palvelutilojen ilmanvaihdon säätöjen mukauttamisessa WHO:n pandemia-ajan vaatimusten mukaiseksi. Toimialan talouden korona vaikutti lisäämällä kustannuksia puistojen ja katujen puhtaanapidossa, ja vähentämällä saatuja tuloja muun muassa maanmyyntituloissa, pysäköintimaksuissa ja tapahtuma-aluevuokrissa.

Helsingin kaupungin Pelastuslaitoksen sekä Helsingin kaupungin liikennelaitoksen (HKL) toimintaan koronapandemia toi monia muutoksia. Pelastuslaitoksella erityisesti ensihoidossa työturvallisuus nousi keskeiseksi kysymykseksi. Ensihoitotehtävissä lisättiin eritasoista suojautumista ja otettiin käyttöön uusia suojautumisvälineitä sekä toimintatapoja, jotka vähensivät tartuntariskiä. HKL:n toiminnassa oli sopeuduttava merkittävästi pudonneisiin matkustajamääriin (ks. kuva 4, s. 31). Vuoden 2020 keväällä matkustajien määrä metroliikenteessä oli alhaisimmillaan 75 % vähemmän verrattuna vuoteen 2019, eivätkä matkustajamäärät ole palanneet vielä vuoden 2022 syksylläkään pandemiaa edeltävälle tasolle (ero noin -20 %). Pelastuslaitos on osa kaupunkiympäristön toimialaa vuoden 2022 loppuun, ja HKL kuului toimialaan ennen yhtiöittämistä Pääkaupunkiseudun Kaupunkiliikenne Oy:ksi 1.2.2022 alkaen.

Kaupunkiympäristön toimialan kriisiryhmä aloitti toimintansa keväällä 2020 ja ko-

kousti ensimmäisen kerran 20. maaliskuuta. Kriisiryhmä toimi tilannekuvaa ylläpitävänä ja toimialan koronapandemiaan liittyvien asioiden tiedoksi- ja päätöksentekielimenä. Toimialan valmiuspäällikkö vastasi kriisiryhmän kokousvalmistelusta ja tilannekuvan koostamisesta yhteistyössä muun kriisiryhmän, erityisesti hallintopäällikön ja henkilöstöpäällikön kanssa. Huhtikuussa 2020 ryhmä kokoontui lähes päivittäin. Toukokuusta alkaen kokoukset olivat kerran viikossa aina lokakuuhun 2021 asti (pl. kesäloma-ajat). Joulukuusta 2021 huhtikuuhun 2022 saakka kokouksia pidettiin joka toinen viikko, jonka jälkeen ryhmä kokoontui vain tarvittaessa.

Tartuntatautilain mukainen valvonta

Maaliskuussa 2021 voimaan tulleen tartuntatautilain muutoksen myötä kunnan vastuulle tuli 59 a §:n mukaisen valvonnan suorittaminen yhteistyössä aluehallintoviraston kanssa. Valvontavastuu on laaja ja koskee muun muassa yksityisiä elinkeinonharjoittajia, kuntien tiloja sekä uskonnollisia yhdistyksiä. Valvonnan tavoitteena oli varmistaa, että toiminnanharjoittajat noudattivat tartuntatautilain ja aluehallintoviraston päätösten vaatimuksia hygieniasta ja toiminnan järjestämisestä asiakkaiden terveysturvallisuuden varmistamiseksi. Helsingissä valvontaa suorittivat kaupunkiympäristön toimialan ympäristöpalveluiden viranhaltijat, joille tarkastustoimivalta delegoitiin (4.3.2021 KHS, § 158). Delegointipäätöstä on sittemmin uusittu kaksi kertaa ja tartuntatautilain mukaiset tehtävät jatkuivat 30.6.2022 saakka.

Tartuntatautilain mukainen valvonta oli kokonaan uusi tehtävä, ja sen haltuunotto vaati toimintatavoista sopimisen, tarkastuspöytäkirja- ja päätösmallien laatimisen sekä henkilöstön nopean koulutuksen ja perehdyttämisen. Käytännössä valvontaa

tekivät elintarviketarkastajat sekä ympäristötarkastajat ja terveystieteilijät. Valvontaa varten perustettiin oma Teams-ryhmä, jonne kerättiin asiaa koskevat päätökset, tulkinnat ja seuranta. Aluehallintoviraston ja asiakkaiden yhteydenottoja varten perustettiin myös erillissähköposti ja valvonnan aloittamisesta tiedotettiin, mikä johti lehti- ja televisiohaastatteluihin.

Tartuntatautilain mukainen valvonta edellytti laajaa yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa. Ympäristöpalveluiden edustajat olivat säännöllisesti yhteydessä epidemiologisen toiminnan tartuntatautilääkäriin, kaupunginkanslian koronavalmisteluun sekä aluehallintoviraston ja Espoon sekä Vantaan kaupunkien vastaaviin viranhaltijoihin. Ympäristöpalveluiden edustaja osallistui myös sosiaali- ja terveystieteiden tapahtuma-

valvontaa koskeviin yhteistyötapaamisiin. Traficomien kanssa varauduttiin yhteistyöhön liikennettä koskevassa valvonnassa.

Suurin osa tarkastuksista tehtiin maaliskuun huhtikuussa 2021. Tarkastuksia tehtiin riskiperusteisesti ja ottaen huomioon alueellinen tartuntatautilinnetilanne. Valvontaa tehtiin myös yleisötilaisuuksissa, joihin kohdistui aluehallintoviraston asettamia rajoituksia. Tarkastusten lisäksi kohteisiin liittyviä valituksia käsiteltiin ohjauksen ja neuvonnan avulla, jota annettiin 77 kohteeseen liittyen. Yli puolet annettusta neuvonnasta kohdistui liikuntatiloihin, joita koskevat aluehallintoviraston päätökset muuttuivat useita kertoja vuoden aikana, ja joissa oli eniten tulkinnanvaraa. Muihin kohteisiin annettu neuvonta jakaantui tasaisesti eri kohde-ryhmien välillä.

Taulukko 3. Tartuntatautilain mukaisten tarkastusten tulokset Helsingissä kohdetyypeittäin 2021 (8.3.–31.12.2021)

Kohdetyyppi	Kunnossa, %	Ohjaus-tarvetta, %	Paljon ohjaus-tarvetta /pakko-keino, %	Tarkastukset yhteensä, lukumäärä
Elintarvikkeiden myynti	80	20	0	254
Uskonnollinen yhteisö / kokoontumistila	65	33	2	43
Kauneushoitola, kampaamo, tatuointi ym.	69	31	0	55
Koulu, päiväkot	74	26	0	47
Liikuntatila	71	28	1	75
Uimahalli, sauna	71	29	0	7
Kauppakeskustilat	53	47	0	36
Muu*	70	30	0	215
Tarkastukset yhteensä				732

*Muu: esim. apteekki, kirjasto, pesula, suutari sekä vaate-, kenkä-, kirja-, lemmikkieläintarvike-, huonekalu-, matkapuhelinkauppa ja optikkoliike.

Lähde: Kaupunkiympäristölautakunnan ympäristö- ja lupajaosto 03.03.2022 § 47, liite.

9 Uudet koronatoiminnot kaupungissa

9 Uudet koronatoiminnot kaupungissa

Tässä luvussa kuvataan koronapandemian vuoksi Helsingin kaupungissa aloitettuja uusia tai laajennettuja toimintoja. Toiminnot liittyivät ennen kaikkea kuntalaisten terveyden turvaamiseen ja lakisääteisiin tartuntatautilain mukaisiin tehtäviin.

Osaajapankki

Keväällä 2020 kaupungin useiden palveluiden sulkeutumisen myötä henkilöstölle oli löydettävä korvaavia työtehtäviä lomautusten välttämiseksi. Lisäksi tarve uudelle työvoimalle sosiaali- ja terveystoimialan kriisitoinnoissa oli merkittävä, jonka vuoksi alettiin kartoittaa soveltuvaa henkilöstöä kaupungin sisältä siirtymään näihin tehtäviin. Toimiala- ja liikelaitosrajat ylittävien henkilöstösiirtojen järjestämiseksi perustettiin Osaajapankki, jonka toiminta käynnistyi koronakriisin alkuvaiheessa maaliskuussa 2020 ja jatkuu edelleen vuonna 2022. Toimintaa koordinoi kaupungin henkilöstöosaston eli Stadin HR:n Osaajapankki-tiimi. Tiimin ohella kaupungissa toimii Osaajapankki-verkosto, jossa on mukana nimetty yhteyshenkilö kaikilta toimialoilta ja liikelaitoksista.

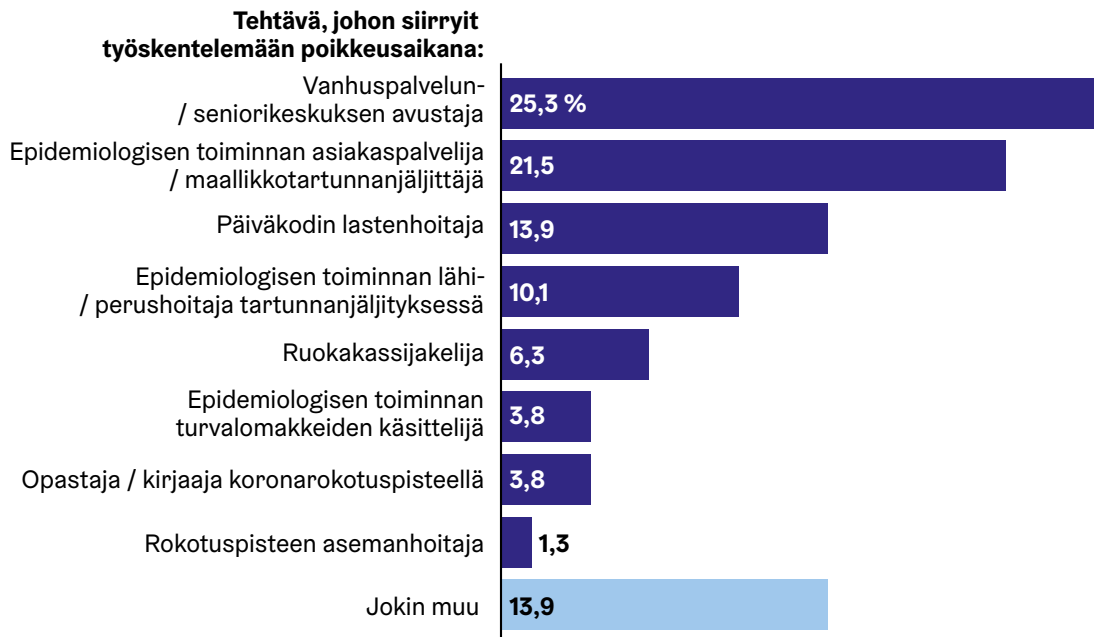
Henkilöstösiirrot tapahtuivat ensimmäisen pandemiakevään aikana Helbit-rekrytointijärjestelmän kautta, johon työntekijän oli itse ilmoitauduttava. Helbit-järjestelmän käyttöön liittyi kuitenkin haasteita esimerkiksi tiedonkulun osalta, joten syksystä 2020 lähtien siirtyvien työntekijöiden tiedot alettiin kartoittaa Osaajapankkiin esihenkilöiden ja HR:n kautta. Uudessa toimintatavassa Osaajapankista oltiin puhelimitse yhteydessä suoraan siirrettävään henkilöön ja etsittiin hänelle korvaava työtehtävä. Tämän jälkeen Osaajapankista lähetettiin siirtolomake siirretylle henkilölle, lähettävälle ja vastaanottavalle esihenkilölle sekä lähettävän toimialan HR:lle. Lomakkeesta ilmeni

mm. siirtokohde, työtehtävä, yhteystiedot, työajat sekä siirron kesto. Henkilöstösiirtoja tehtiin esimerkiksi tartunnan jäljitykseen, satamien terveysneuvontaan, koronarokotuskeskille sekä varhaiskasvatukseen toimipisteisiin. Vuonna 2021 lyhytaikainen mutta merkittävä resurssitarve kohdistui kunta-vaalien varahenkilöstöön.

Osaajapankin kautta siirtyville työntekijöille maksettiin pääasiassa oman työtehtävänsä mukaista palkkaa, eli palkkaus ei muuttunut toisiin tehtäviin siirtymisen myötä. Joissain tapauksissa työntekijälle maksettiin ylimääräistä korvausta, mikäli työtehtävän katsottiin olevan vaativampi kuin se tehtävä, josta henkilö siirtyi. Noin puolet syksyn 2020 ja kevään 2021 välisenä aikana siirretystä henkilöstöstä työskenteli uudessa tehtävässä 1–2 kuukauden ajan, ja suurin osa korkeintaan kolme kuukautta. Määrällisesti eniten siirtyjiä oli kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalta.

Vuoden 2021 lopulla kaupungin koronakoordinaatioryhmä päätti varautua sairaalahoidon tarpeen kasvuun ja koronapotilaiden sairaansijojen lisäykseen päivittämällä suunnitelmat henkilöstösiirtojen toteuttamiseksi ja muiden palvelujen supistamiseksi, jotta henkilöstö saadaan turvattua kriittisissä toiminnoissa ja Herttoniemen varasairaalassa. Siirrot käynnistyivät sekä sosiaali- ja terveystoimialan sisällä, että kasvatuksen ja koulutuksen toimialalta Soteen. Kaskossa oli työssä eniten jo valmiiksi sote-koulutettuja ammattilaisia. Kaskoon korvaavat työntekijät siirtyivät Kuvasta. Myös kansliasta, Kypmistä ja Palvelukeskus Helsingistä etsittiin koulutettuja terveydenhuollon ammattilaisia Soteen. Lisäksi tehtiin muita erikseen sovittuja siirtoja osaamiset huomioiden. Herttoniemen varasairaalaan siirtyi muilta toimialoilta tai virastoista yhteensä yhdeksän hoitoavustajaa ja yksi lähihoitaja.

Kuvio 3. Siirtyneiden työntekijöiden tehtäviä 2020–2021

Lähde: Kysely Osaajapankin kautta toisiin tehtäviin siirtyneille 06/2021, Stadin HR, N=79.

Taulukko 5. Henkilöstösiirrot 2020–2022

Toimiala/ virasto/ liikelaitos	Sisäiset siirtymiset 2020	Toimialo- jen väliset siirtymiset 2020	Sisäiset siirtymiset 2021	Toimialo- jen väliset siirtymiset 2021	Siirrot kuntavaa- leihin 2021	Toimialo- jen väliset siirtymi- set 2022 (ajalla 1.1.–31.8.)*
Kanslia	0	17	0	13	26	21
Kasko	0	230	18	28	18	17
Kymp	3	3	0	8	23	18
Palke	30	11	4	4	1	1
Kuva	375	116	48	143	21	45
Sote	847	5	207	0	0	67 **
Stara	0	0	0	1	0	0
HKL	0	0	0	8	0	0
Tyhe	0	0	0	0	0	1
Yhteensä	1 255	382	277	205	89	170

Lähde: Osaajapankki / Stadin HR. *Sisältää Herttoniemen varasairaalaan siirtyneet henkilöt. **Tartuntatautilain 48 a § mukaiset siirrot, vailla vaadittavaa rokotussuojaa olevat työntekijät.

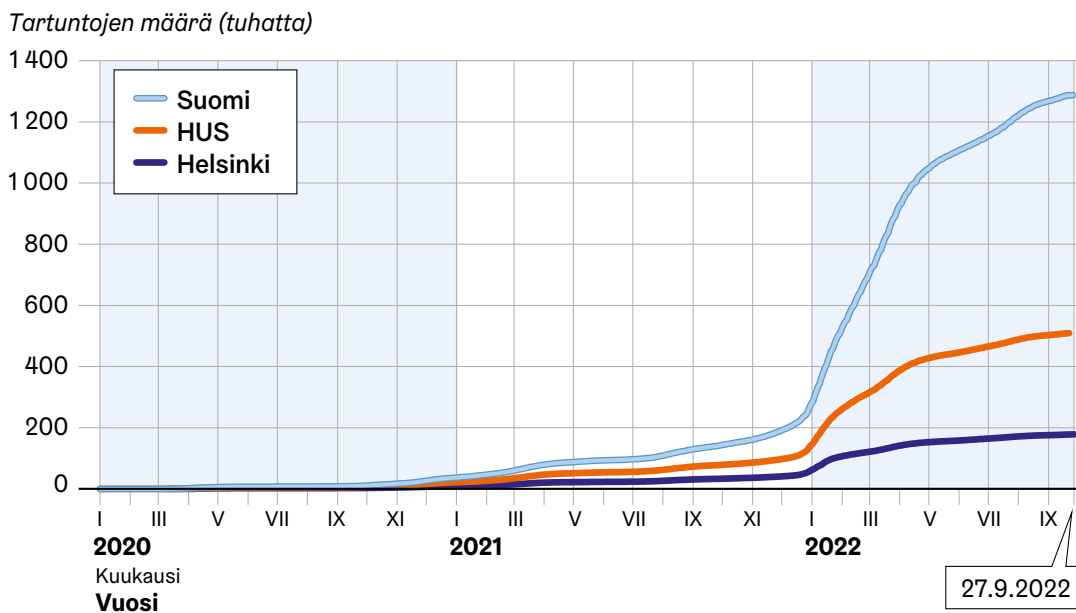
Epidemiologinen toiminta

Epidemiologinen yksikkö toimii osana kaupungin sosiaali- ja terveystoimialaa. Koronapandemian aikana tartunnanjäljitys oli epidemiologista toimintaa merkittävästi työlistävä tehtävä. Ennen pandemian alkua yksikössä työskenteli seitsemän työntekijää, mutta kriisin takia resursseja oli lisättävä voimakkaasti. Henkilöstömäärä kasvoi keväästä 2020 alkaen, ja enimmillään työntekijöitä oli vuonna 2021 noin 700, keikka-työntekijät mukaan lukien. Koronapandemian vuoksi epidemiologisen yksikön työmäärä lisääntyi tartunnanjäljityksen ohella myös muulla tavoin. Terveysturvallisuuden liittyvien ohjeiden laatiminen sekä toimiminen

konsultoitavana tahona esimerkiksi kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle vaati merkittävästi epidemiologisen toiminnan resursseja ja työaikaa.

Helsingin osuus koko Suomen koronavirusstartunnoista oli vuoden 2020 huhtikuussa 30 prosentin luokkaa. Ensimmäisen pandemiakevään jälkeen Helsingin suhteellinen osuus tartunnoista pienentyi, mutta edelleen tartunnat keskittyivät pääkaupunkiseudulle. Tartunnanjäljitys aiheutti huomattavan työmäärän epidemiologiselle yksikölle aina vuoden 2022 alkuun saakka, eikä toiminta ole vielä vuoden 2022 syksylläkään palautunut pandemiaa edeltävälle tasolle.

Kuvio 4. Tartuntamäärät Helsingissä, HUS-alueella ja Suomessa (kumulatiivinen)

Lähde: Kaupunginkanslian koronaraportti. Aineistolähde: SAI-järjestelmä (Helsinki, HUS), THL (Suomi).

Tartunnanjäljitys

Tartunnanjäljitys perustuu tartuntatautiin. Erityyksen tai karanteenista päätetään kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tartuntataudeista vastaava lääkäri. Tartuntatautilain 63 §:n perusteella yleisvaarallista tartuntatautiin sairastava henkilö voidaan asettaa eristykseen tartuttavuusajaksi ja 60 §:n perusteella tartuntatautiin altistunut, oireeton henkilö voidaan asettaa karanteeniin taudin itämisajaksi.

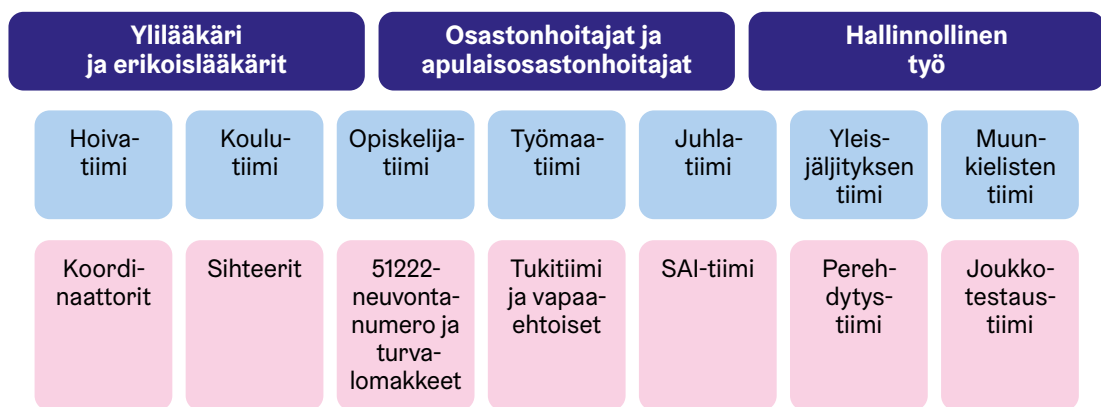
Tartuntataudeista vastaavan lääkärin on tehtävä karanteenista ja eristyksestä kirjallinen hallintopäätös, joka on aina yksilöllinen. Koronapandemian aikana hallintopäätöksiä jouduttiin tekemään suuria määriä lyhyen ajan sisällä. Vuonna 2021 epidemiologisessa toiminnassa tehtiin yli 100 000 tartuntatautilain mukaista eristys- tai karanteenipäätöstä. Näin ollen kaupungissa oli tarpeen nimittää useita virkasuhteisia lääkäreitä hoitamaan tartuntataudeista

vastaavan lääkärin tehtäviä. Vuoden 2021 maaliskuussa sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja määräsi (46 § 26.3.2021) yhteensä 14 lääkäriä hoitamaan tarvittaessa tartuntataudeista vastaavan lääkärin tehtäviä. Vuoden 2020 lopussa vastaava päätös koski 12 lääkäriä.

Tartunnanjäljityksen tavoitteena oli laajan testauksen avulla tunnistaa nopeasti koronavirustapaukset ja tapauksen tartunnanlähde. Lisäksi pyrittiin tunnistamaan tartuttavuusaikana altistuneet henkilöt ja asettamaan heidät karanteeniin. Näiden toimien avulla estettiin jatkotartuntojen syntyä. Käytännössä tavoitteet voitiin saavuttaa vain silloin, kun tautia oli väestössä vähän. Vuonna 2020 tartunnanjäljityksen avulla pystyt-

tiin hidastamaan epidemiaa, sillä laajat rajoitustoimet vähensivät kontaktien määrää, ja virus ei vielä ollut levinnyt laajalle. Syksyllä 2021 deltavariantin tehokkaampi leviäminen heikensi tartunnanjäljityksen tehoa ja kansallisen suosituksen mukaisesti universaalista testauksesta siirryttiin kohdennettuun testaukseen. Jäljittämässä keskityttiin merkittävimpiin lähikontaktihin. Omikronvariantin myötä loppuvuodesta 2021 pandemian luonne muuttui täysin, eikä tehokas jäljittäminen ollut enää mahdollista. Jäljitystyötä jatkettiin enää rajatusti Soten toimintayksiköissä, ja tammikuussa 2022 luovuttiin karanteeniin sekä eristykseen asettamisista.

Kuva 6. Tartunnanjäljityksen organisaatio 2020–2021

Lähde: sosiaali- ja terveystoimiala, epidemiologinen yksikkö.

Epidemiologisen yksikön tartunnanjäljittäjät järjestäytyivät tiimeiksi työ- ja henkilöstömäärän kasvaessa syksyllä 2020. Tiimirakenne vaihteli epidemiatilanteen mukaan. Keväällä 2020 toiminta käynnistyi pitkälti sisäisin henkilöstösiirroin, ja ensimmäiset isommat rekrytoinnit tehtiin alkusyksyllä. Vuodenvaihteessa 2020–2021 tartunnanjäljittäjiä työskenteli yksikössä reilu 200. Määrä tuplaantui kevään aikana, ja huhtikuun 2021 alussa kokoaikaisia työntekijöitä oli 409. Tämän jälkeen henkilöstömäärä väheni, mutta pysyi yli sadassa jäljittäjässä aina maaliskuuhun 2022 saakka. Tartunnanjäljittäjien ohella yksikössä työskenteli osastonhoitajia, sihteereitä ja lääkäreitä enimmillään yhteensä yli 40. Epidemi-

an muuttuva luonne aiheutti haasteita, sillä työntekijöitä tarvittiin eksponentiaalisesti kasvavien tartunta-aaltojen aikana paljon, mutta tällöin rekrytointi ja perehdyttäminen oli hankalaa. Toisaalta aallon laskiessa työpanosta tarvittiin vähemmän, jolloin oli pohdittava suuren henkilöstömäärän työpanoksen suuntaamista mielekkäällä tavalla ja huomioiden riittävä valmiuden ylläpito.

Vuonna 2020 epidemiologisessa yksikössä aloitettiin viikoittaiset perehdytykset tartunnanjäljitykseen Kallion virastotalolla, joita järjestettiin parhaimmillaan useita viikossa. Enimmillään epidemiologisella yksiköllä oli käytössä Kallion virastotalosta kolme kokonaista kerrosta, sillä suurin osa työntekijöistä oli läsnätyössä. Lisäksi

virastotalon neuvotteluhuoneita käytettiin uusien työntekijöiden perehdytystiloina ja ”hautomoina”, joissa työskenneltiin välittömän tuen kanssa perustyötä opetellen, kunnes perehtyjä oli valmis siirtymään tii-miin. Kallion virastotalon ohella tartunnan-jäljittäjiä työskenteli Oulunkylän ja Kalasa-taman toimipisteissä.

Helsingin kaupunki oli aloitteellinen toi-mija tartunnanjälijitystä helpottavien it-rat-kaisujen kehittämisessä. Helsingin aloit-teesta kehitetty SAI-COVID-19-tietokanta otettiin käyttöön huhtikuussa 2020 useissa sairaanhoitopiireissä. Marraskuussa 2020 saatiin käyttöön tietoturvallinen verkkolo-make, joka lähetettiin tartunnan saaneelle. Lomakkeella kerättiin tietoja altistuneista ja annettiin ohjeita sairastuneelle. Vuoden

2021 maaliskuusta alkaen myös altistuneet saivat verkkolomakkeen, jonka kautta altis-tunut pystyi toimittamaan oleellisia tietoja karanteenipäätöksen tekemistä varten. It-ratkaisut helpottivat ja nopeuttivat tartun-nanjäljittäjien työtä ja auttoivat tartunta-ketjujen selvittämisessä. Epidemiologinen yksikkö kehitti myös työn sisäisiä automaa-tioita, joilla oli suuri merkitys työn sujuvuu-teen ja nopeuteen. Koronapandemian alku-vaiheessa merkittävä osa yksikön johdon resursseista kului tartunnanjälijittäjien työn organisointiin. Yksikön työntekijät kehittivät botin eli automaattisesti prosessin suoritta-van ohjelmiston, jonka avulla tartunnanjälijit-täjien tehtävät saatiin jaettua huomattavasti tehokkaammin ja ilman, että organisointiin tarvittiin erillistä työpanosta.

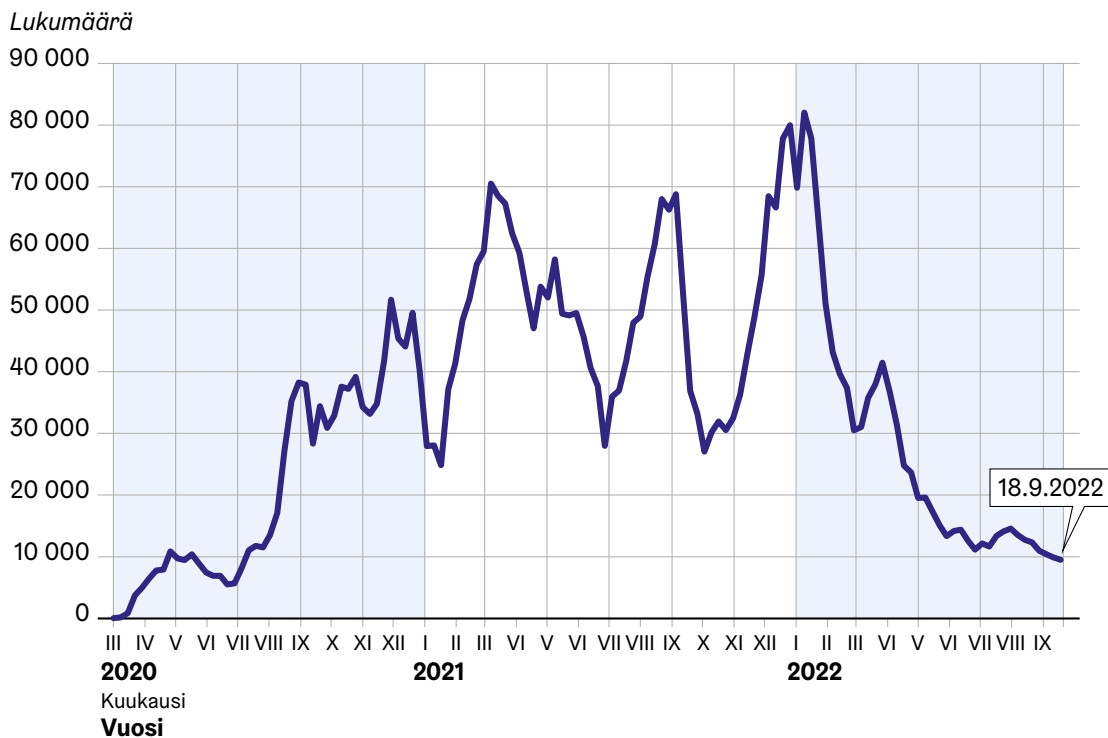
Koronanäytteenotto

Maaliskuussa 2020 koronaviruksen testauskapasiteettia oli koko Suomen tasolla hyvin rajallisesti, ja testejä kyettiin tekemään pandemian alkuvaiheessa vain joitain satoja päivässä. Testausta oli kohdennettava riskiryhmiin ja erityisesti ulkomailta palaavalle terveydenhuollon henkilökunnalle. Testien heikko saatavuus ja ammattitaitoisen henkilökunnan puute niin näytteenotossa kuin laboratorioanalytiikassa olivat keskeisimmät syyt rajalliselle testauskapasiteetille. Huhtikuussa 2020 STM laati kansallisen testausstrategian *testaa – jäljitä – hoida*, jossa määriteltiin periaatteet olemassa olevan testauskapasiteetin täysimääräiseen hyödyntämiseen sekä lisäämiseen, ja miten kapasiteetti käytettäisiin mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti. Tuolloin STM:n tavoitteena oli nostaa Suomen testauskapasiteetti 10 000 näyttee-

seen vuorokaudessa. Kevästä 2020 eteenpäin testausstrategia sisältyi keskeisenä osana Suomen koronakriisin hallinnan hybridistrategiaan, ja testauskapasiteettia pyrittiin lisäämään entisestään.

Helsingin kaupunki hankki koronanäytteenoton pääosin HUS Diagnostiikkakeskuksesta. HUSissa testauskapasiteettia saatiin nostettua jo keväällä 2020 noin 10 000 testiin, ja syksyllä testausmäärät olivat noin 40 000 testin luokkaa päivässä. Enimmillään testausta tehtiin vuodenvaihteessa 2021–2022 omikronmuunnoksen tultua Suomeen: jopa yli 80 000 testiä päivässä. Vuonna 2021 näytteenottopisteitä oli Uudellamaalla lähes 50, joista parikymmentä sijaitsi Helsingissä. HUSin omien näytteenottopisteiden lisäksi HUS hankki testausta myös alihankkijoiden kautta.

Kuvio 5. Testien määrä HUS-alueella

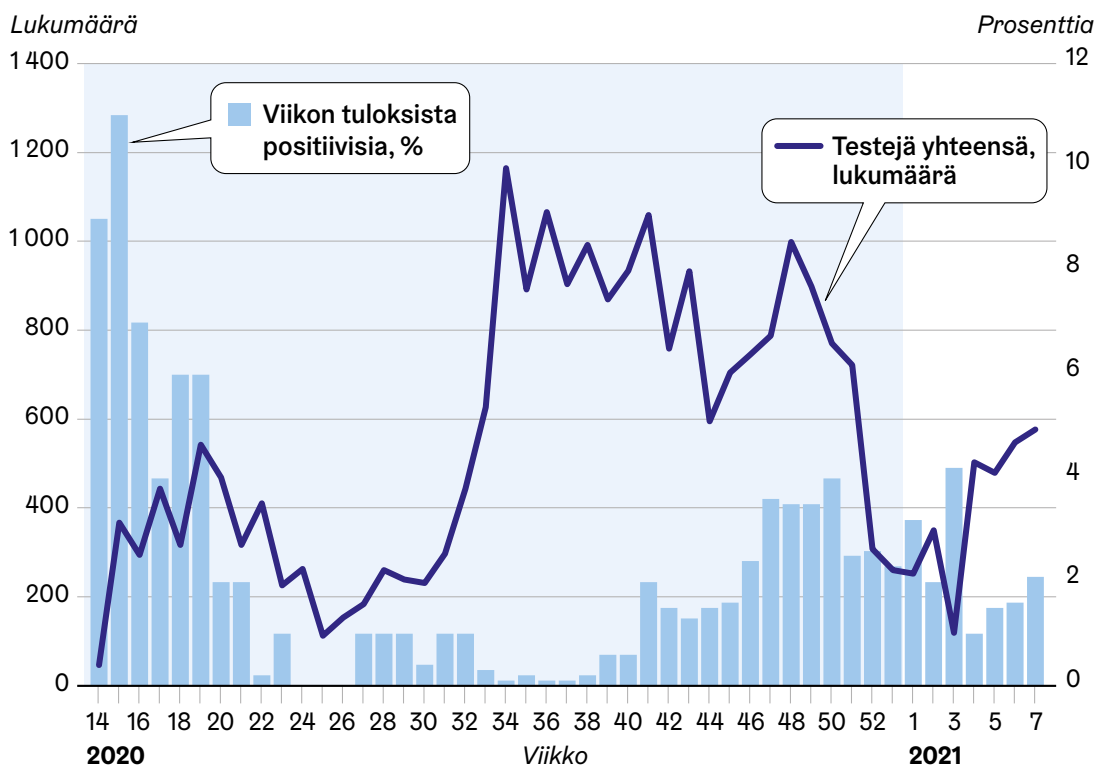

Lähde: Kaupunginkanslian koronaraportti. Aineistolähde: THL tartuntatautirekisteri.

Suurin osa koronatestauksesta tapahtui näyttötestauspisteillä ajanvarauksen kautta. Ajan näyttötestaukseen pystyi varaamaan sähköisestä Omaolo-palvelusta tai Soten koronavirusneuvontapuhelimesta. Ajanvarauksellisen testauksen lisäksi näyttötestausta tehtiin seulontatestauksissa, rajanylityspaikoilla satamissa (ks. seuraava luku), mobiiliin toimista esimerkiksi kotihoidossa sekä ilman ajanvarausta liikkuvassa koronatestauspisteessä (testausrekka). Seulontatestaukset kohdistuivat työpaikoille ja oppilaitoksiin.

Työterveys Helsinki aloitti koronatestauksen omana palvelunaan toukokuussa 2020 ja vastasi kaupungin työntekijöiden testauksesta maaliskuuhun 2021 saakka. Tämän jälkeen henkilöstö ohjattiin varaan testausajan Omaolo-palvelun kautta HUSin näyttötestauspisteille. Kuviossa 6 on nähtävillä Työterveys Helsingin viikoittaiset koronatestimäärät ja positiivisten osuus testatuista 30.3.2020– 21.2.2021.

Kuvio 6. Työterveys Helsingin viikoittaiset koronatestit

Lähde: Työterveys Helsinki / toimintakertomus 2020.

Koronäytteenoton merkitys epidemiaa hillitsevänä toimena oli pitkälti kytköksissä tartunnan jäljitykseen. Vuoden 2021 lopulla tartuntamäärät lisääntyivät todella voimakkaasti, joka johti niin testauspisteiden kuin tartunnan jäljityksen ylikuormittumiseen. Testiin pääsy kesti useita vuorokausia ja testituloksien viive oli huomattava, jolloin jatkotartuntoja syntyi jo ennen kuin altistuneita ehdittiin tavoittamaan. Joulukuussa

2021 Helsingin kaupunki suositteli kahdesti rokotetuille kotitestiä laboratoriovarmennetun testin sijaan, ja tammikuusta 2022 lähtien testauskapasiteetti kohdennettiin vain terveydenhuollon yksiköihin, hoivalaitoksiin ja riskiryhmien asumisyksiköihin. Näyttötestauspaikkoja pääkaupunkiseudulla vähennettiin vuoden 2021 lopulla ja 1.1.2022 alkaen testauspisteitä toimi Helsingissä enää yhdeksän.

Rokotustoiminta

Vuoden 2020 lopulla, 21. joulukuuta, Euroopan komissio myönsi myyntiluvan ensimmäiselle koronavirusrokotteelle. Suomessa tavoitteena oli suojata koko väestö ja rokotteita tarjottiin maksutta kaikille valtakunnallisesti määritellyn rokotusjärjestyksen perusteella. Kunnat olivat vastuussa rokotusten järjestämisestä alueellaan. Helsingissä koronarokotustoiminta alkoi sosiaali- ja terveyspalveluiden ammattilaisille 28.12.2020 Jätkäsaaren rokotusasemalla. Rokotteiden saatavuus oli vielä vuodenvaihteessa heikkoa, ja tammi–helmikuussa rokotuksia annettiin Helsingissä alle 10 000 viikossa. Saatavuuden parantuessa määrät kasvoivat. Huhtikuussa rokotteita annettiin jo noin 20 000 viikossa ja kesä-elokuussa enimmillään yli 40 000 viikossa. Kolmannen rokotuskerran suma osui vuoden 2022 alkuun, jolloin rokotettiin parhaimmillaan yli 50 000 henkilöä viikossa. Elokuuhun 2022 mennessä rokotuksia oli annettu Helsingissä yhteensä yli 1,4 miljoonaa kappaletta.

Koronarokotuksia annettiin rokotusten alkaessa ainoastaan ajanvarauksella. Ajanvarusjärjestelmän kautta pystyttiin säätelemään rokotuksiin saapuvien kuntalaisten määrää, koska kaikkia halukkaita ei voitu rokottaa kerralla. Tammikuusta 2021 alkaen ajanvarauksessa käytettiin HUSin ylläpitämää Vihta-ajanvarausjärjestelmää. Myöhemmässä vaiheessa, kun rokotteiden saatavuus ei enää rajoittanut niiden jakamista, rokotuksia alettiin antaa myös ilman ajanvarausta.

Rokotustoiminnan järjestäminen vaati merkittävästi resursseja ja monenkeskistä yhteistyötä kaupungin eri toimijoilta. Toimintaa johti Soten terveys- ja päihdepalvelukonaisuuden johtaja, ja operatiivista toimintaa terveysasemien johtajalääkäri. Kunkin

rokotusaseman johtamisesta vastasi osastonhoitaja. Kaupungin rakentamispalveluliikelaitos Stara oli mukana rokotusasemien perustamisessa esimerkiksi liikennejärjestelyiden ja logistiikan osalta, ja kaupunkiympäristön toimialalta tehtiin muun muassa käyttölupamuutoksia vuokrasopimuksiin rakennuksen käyttökohteen muuttuessa rokotuspisteeksi.

Rokotustilannekuvaryhmä kokoontui rokotusten alkaessa kolme kertaa viikossa, myöhemmässä vaiheessa kokouksia pidettiin enää viikoittain. Kokouksissa käsiteltiin säännöllisesti seuraavat osa-alueet, joilla oli omat vastuuhenkilönsä:

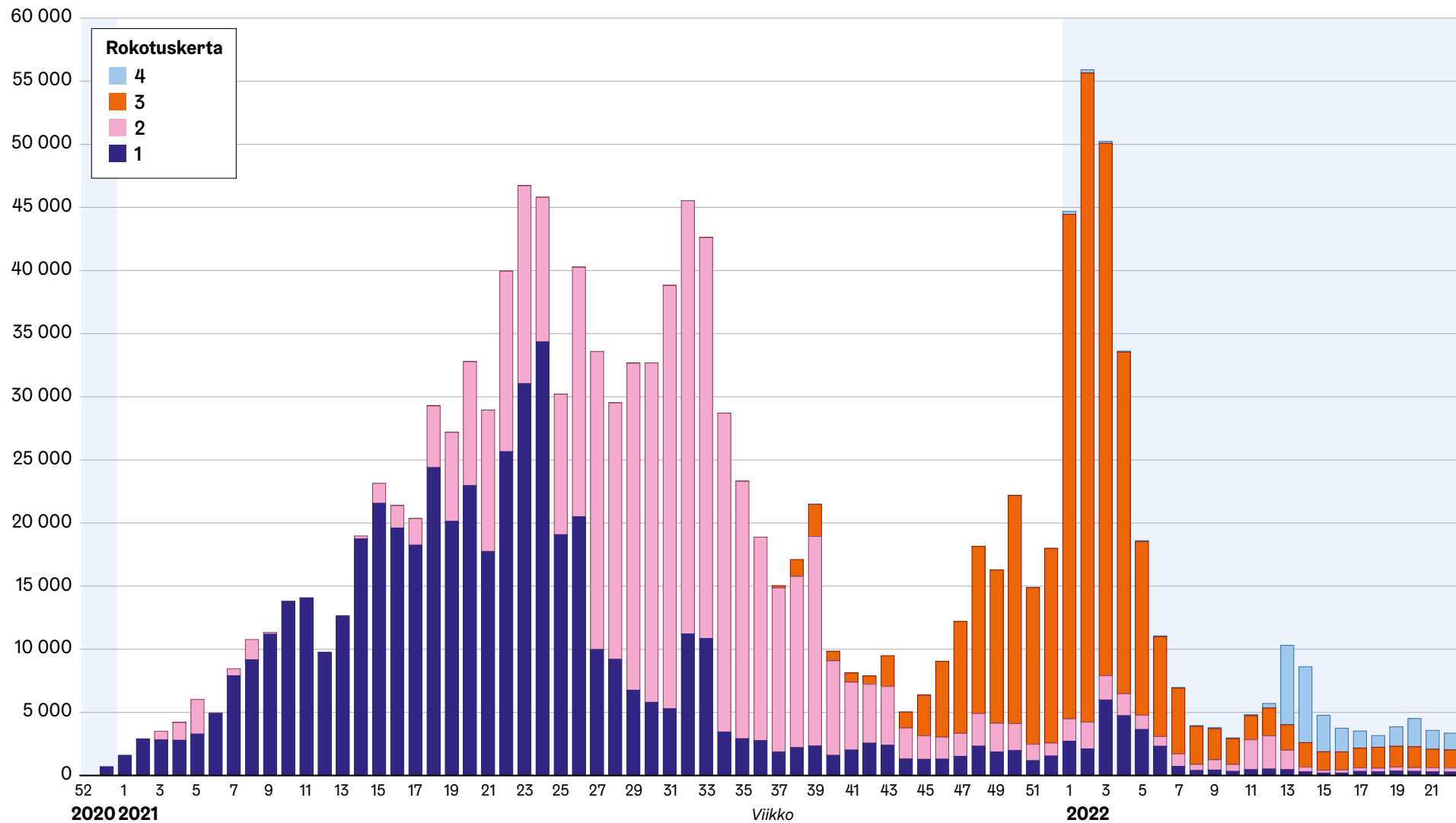
1. Rokotteet ja lääketieteelliset ohjeet
2. Rokotettavat (ketä ja milloin)
3. Rokotuspaikat
4. Rokotushenkilökunta (ml. avustajat)
5. Logistiikka
6. Yhteistyö ja yksityiset
7. Viestintä ja yleiset ohjeet
8. Tietohallinto
9. Aulapalvelut

Rokotusasemia perustettiin Jätkäsaaren lisäksi Malmille, Messukeskukseen, Myllypuroon ja Kannelmäkeen. Rokotusasemat ovat olleet toiminnassa seuraavasti (tilanne syyskuussa 2022):

- Jätkäsaari 28.12.2020 alkaen
- Malmi 11.1.2021 alkaen
- Messukeskus 17.2.2021–15.10.2021, 3.1.2022–25.3.2022
- Myllypuro 1.2.2021–31.5.2022
- Kannelmäki 18.10.2021–31.3.2022

Kuvio 7. Helsingissä annetut rokotteet per viikko rokotuskertoittain (vko 53/2020–vko 22/2022)

Lukumäärä

Lähde: Sosiaali- ja terveystoimialan koronaseuranta. Aineistolähde: Apotti.

Rokotusasemien ohella toiminnassa oli lukuisia lyhytaikaisia pop-up rokotuspisteitä muun muassa kauppakeskuksissa, terveysasemilla, nuorisotaloissa ja kirjastoissa eri puolilla Helsinkiä. Lisäksi rokotteita on jaettu kouluissa ja Soten palveluissa, kuten hoivakodeissa.

Rokotusasemilla työskentelevät rokotajat hankittiin suurelta osin ostopalveluna. Rokottamista säätelee sosiaali- ja terveysministeriön rokotusasetus (149/2017), jossa määritellään, ketkä laillistetut terveydenhuollon ammattihenkilöt saavat antaa rokotteita. Koronarokotuksien osalta valtioneuvoston asetuksella vapaaehtoisista covid-19-rokotuksista (1105/2020) säädettiin poikkeuksista, jotka mahdollistivat myös tiettyjen terveydenhuollon ammattiin opiskelevien sekä lähihoitajien ja laboratoriohoitajien toimimisen rokottajina. Kaikilla rokottajilla on lisäksi oltava asianmukaisen rokotuskoulutuksen osoittava kirjallinen rokotuslupa, joten kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan oli myös perehdytettävä satoja terveydenhuollon ammattihenkilöitä rokottajan tehtävään.

Sosiaali- ja terveystoimialan vahtimestaripalvelut huolehti aulahenkilökunnan rekrytoimisesta rokotusasemille. Henkilöstöresursointia vaikeutti se, että rokotustoiminnan jatkuvuutta oli vaikea ennakoida. Resurssitarve vaihteli, ja osa rokottajista

siirrettiin rokotuspisteiltä terveysasemille esimerkiksi helmi-maaliskuussa 2022 rokotustoiminnan ollessa hiljaisempaa. Rokotusasemien työntekijät osallistuivat myös mahdollisuuksien mukaan mm. Omao- digipalvelun kautta tulleiden hoidon tarpeen arviointien purkamiseen.

Sosiaali- ja terveystoimiala perusti rokotusasemien ohelle koronarokotustodistuksen tulostuspisteitä Helsingin kirjastoihin joulukuussa 2021. Kanneltalon, Malmitalon, Oodin ja Stoan kirjastoilla toimivat pisteet oli tarkoitettu helsinkiläisille, joilla ei ollut käytössä verkkopankkitunnuksia tai Oma-kannan koronatodistuksessa oli puutteita. Tulostuspisteiden avulla pyrittiin helpottamaan rokotusasemien työmäärää, johon tuli päivittäin satoja asiakkaita koronatodistukseen liittyen. Myös tulostuspisteisiin oli hankittava oma terveydenhuollon henkilökunta, joilla oli pääsy tarvittaviin tietojärjestelmiin.

Oheisessa taulukossa 6 kuvataan ensimmäisen, toisen ja kolmannen rokoteannoksen rokotuskattavuuksia yli 18-vuotiaiden osalta Helsingissä, koko Suomessa sekä HUS-alueella. Kuviossa 8 on nähtävillä rokotuskattavuus ikäluokittain Suomen suurimmissa kaupungeissa (3. rokoteannoksen saaneet). Tummennettu viiva kuvastaa 80 prosentin kattavuutta, joka oli kansallinen rokotustavoite yli 12-vuotiaiden osalta, ja saavutettiin Suomessa 10.11.2021.

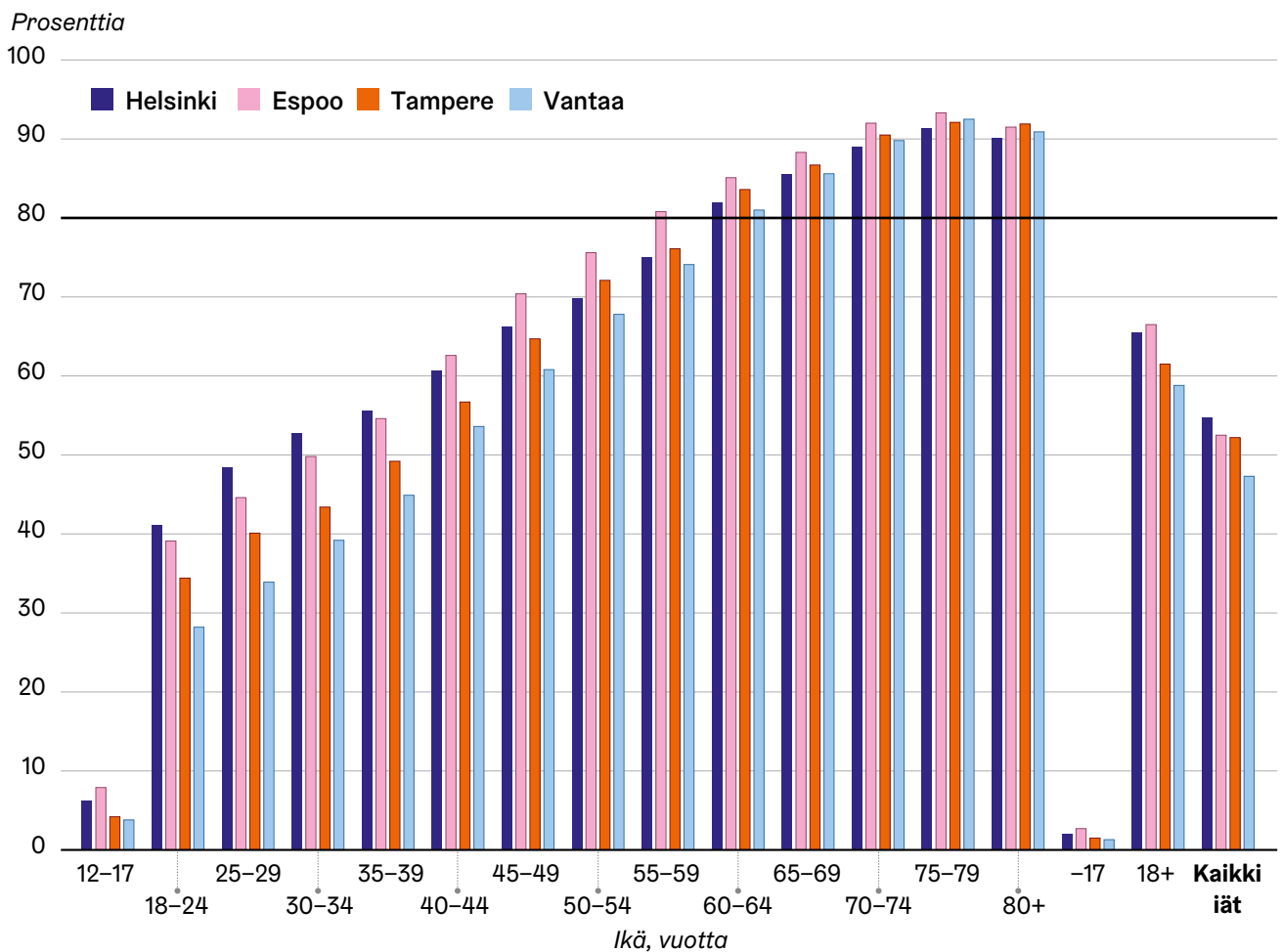
Taulukko 6. Rokotuskattavuudet huhtikuussa 2022

Rokotuskattavuudet (4/2022)	1. Annos (%)	2. Annos (%)	3. Annos (%)
Helsinki, ≥18-vuotiaat	89,0	86,3	61,7
Koko Suomi, ≥18-vuotiaat	89,5	87,3	63,6
Helsingin ja Uudenmaan shp, ≥18-vuotiaat	88,8	86,3	62,6

Lähde: THL Rokotusrekisteri, 19.4.2022.

Kuvio 8. Koronarokotuskattavuus ikäluokittain Suomen suurimmissa kaupungeissa, 3. rokoteannoksen saaneet (tilanne 28.9.2022)

Lähde: kaupunginkanslian koronaraportti. Aineistolähde: THL kuutioraportti.

Satamien terveysneuvonta

Matkustajamäärien muutokset pandemian aikana

Helsingin Satama on liikennemääriltään Euroopan vilkkaimpia. Vuonna 2019 ennen koronapandemian alkamista laivamatkustajia sataman kautta kulki 12,2 miljoonaa.³ Matkustajamäärien muutos koronan vuoksi oli merkittävä: vuonna 2020 59 % vähemmän verrattuna vuoteen 2019. Vähennyksestä huolimatta saapuvien matkustajien määrä esimerkiksi syksyllä 2020 oli kuitenkin keskimäärin 6 000–7 000 henkeä päivässä. Kansainvälinen risteilymatkustus loppui sen sijaan lähes kokonaan: vuonna 2020 risteilyjä ei liikennöinyt lainkaan ja vuonna 2021 vain 14 risteilyalusta pysähtyi Helsingissä. Vuonna 2019 kv-risteilyaluksien määrä oli 303. Vuoden 2022 aikana matkustajaliikenne elpyi selkeästi tammi–kesäkuun matkustajamäärän ollessa yli 3 miljoonaa, kun se vastaavalla ajanjaksolla vuonna 2021 oli alle miljoona matkustajaa (vuonna 2019 noin 5,2 miljoonaa).

Helsingin satamissa järjestetty terveysneuvonta oli yksi merkittävästi kaupungin resursseja kuormittanut kriisinaikainen tehtävä. Satamien terveysneuvontatyö perustui tartuntatautilakiin sekä sosiaali- ja terveysministeriön ohjaukseen, jonka ohella rajavalvonnan muutokset vaikuttivat toimintaan satamissa. Helsingin kaupungin henkilöstöä oli mukana satamien terveysneuvontatyössä heti maaliskuusta 2020 lähtien. Elokuusta 2020 alkaen satamien terveysneuvonta ja ohjaaminen kuntien ja sairaanhoitopiirien näytteenottopisteille siirtyi kokonaisuudessaan kaupungin sosiaali- ja terveystoimialan vastuulle, joka ohjasi ja johti toimintaa.

Terveysneuvontaa annettiin enimmillään kahdeksalla toimipisteellä: Länsiterminaali 1, Länsiterminaali 2 sekä terminaalien yhteinen autokaista, Katajanokan terminaali ja sen autokaista, Olympiaterminaali sekä sen autokaista, ja Vuosaarella sijaitseva Hansaterminaali (pelkkä autokaista). Tammi-kuun 27. päivänä 2021 satamissa ryhdyttiin THL:n suosituksen ja STM:n kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta tarkastamaan koronatodistuksia ja tarjoamaan koronatestausta. Helmikuussa 2021 terveysneu-

voja ja asiakasohjaajia hankittiin yksityisiltä palveluntarjoajilta oman henkilökunnan lisäksi. Toukokuun lopulla terveysneuvonta siirrettiin kokonaan ostopalveluksi.

Suomeen saavuttaessa matkustajaa koskivat sekä yleiset maahantulon ja valtioneuvoston rajapäätösten asettamat edellytykset että tartuntatautilain vaatimukset, ja ajoittain myös aluehallintoviraston päätökset. Esimerkiksi vuoden 2020 syksyllä tietyistä korkean koronailmaantuvuuden maista Suomeen sai saapua vain työmatkan tai muun välttämättömän syyn perusteella (esim. huoltovarmuuskriittiset tehtävät tai perhesyyt). Ehdot tarkastettiin rajavalvontaviranomaisten suorittamissa tarkastuksissa. Suomen kansalaisella oli aina oikeus saapua maahan eli käännytysuhkaa ei ollut, vaikka ei olisi noudattanut maahantulon edellytyksiä tai vaatimusta koronatodistuksesta tai -testistä. Ulko- ja sisäraja- valvontaa koskevat määräykset muuttuivat vuosien 2020–2022 aikana lukuisia kertoja. Luvussa ei käsitellä tarkemmin näitä maahantulon edellytyksiä koskeneita valtion päätöksiä, vaan kuvataan kaupungin vastuulla olleita toimia. Kaupungin vastuulla oli sosiaali- ja terveysministeriön suositusten, aluehallintoviraston määräysten ja lopulta tartuntatautilain mukaisen terveysturvallisuustoiminnan järjestäminen satamissa, mikä kehittyi ajan kuluessa pelkästä neu-

³ Helsingin Satama (2022). Helsingin sataman liikennetilastot. Viitattu 12.9.2022. Saatavilla: <https://www.por-tofhelsinki.fi/helsingin-satama/julkaisut-ja-tilastot>

vonnasta koronatodistuksen ja koronatestien edellyttämiseen.

Vuonna 2020 satamissa tehtiin pelkäämään terveysneuvontaa, eli ohjattiin maahantulijoita STM:n ja THL:n ohjauksen mukaisesti omaehtoiseen karanteeniin ja tarvittaessa koronatestiin. Maahantulopisteillä ei ollut vielä tuolloin näytteenottoa. Maaliskuuhuhtikuussa 2020 satamissa tehtiin myös sosiaalipalvelujen tarpeen kartoitusta ja sosiaaliohjausta. Sosiaalihuollon työntekijöiden pääasiallisena tehtävänä oli neuvoa karanteeniin ohjattuja matkustajia majoituspalveluun ja kuljetuksiin. Matkustajille annettiin myös tietoa sosiaalihuollon koronapäivystyspuhelimesta, johon ohjattiin soittamaan, mikäli asiakas oli ohjattu koronatestiin tai oli sosiaalihuollon palveluiden tarpeessa. Puhelimessa selvitettiin mm. majoitus, ruokahuolto ja lääkkeet sekä annettiin neuvontaa muista asiakkaan tilanteen kannalta tarpeellisista toimista ja toimijoista.

Haasteet satamatoiminnassa

Satamien terveysneuvontatoiminnan toteuttaminen oli monin tavoin haasteellista. Yksi merkittävistä ongelmista liittyi satamien tiloihin, joita ei ole suunniteltu suurien matkustajamäärien jonouttamiseen ja tarkistamiseen, jota terveysneuvonnan toteuttaminen käytännössä vaati. Lisäksi toimintaa hankaloittivat maahantulon rajoitusten toistuvat muutokset, valtion epäjohdonmukainen ohjaus terveysneuvontaa koskien sekä yhteistyön haasteet eri viranomaistahojen kanssa.

Koronanäytteenottoa alettiin järjestää Helsingin satamissa tammikuun lopusta 2021 lähtien. Tartuntatautilain 16 §:n perusteella aluehallintovirastolla on toimivalta määrätä terveystarkastukseen osallistuminen pakolliseksi kaikille rajan ylittäville matkustajille. Kunnalla ei sen sijaan ole tällaista toimivaltaa, vaan se voi määrätä testiin vain yksittäisiä henkilöitä. Etelä-Suomen aluehallintovirasto teki määräyksen testauksen pakollisuudesta vasta 17.3.2021, vaikka STM ja THL suosittelivat jo helmikuun alussa kaikkia riskimaista saapuvia testattavaksi rajanylityspisteillä. Aluehallintoviraston maaliskuinen päätös pakollisesta testaamisesta oli tärkeä, sillä satamatestausta ei saatu toteutettua kattavasti vapaaehtoisuuteen perustuen. Päätöksen myötä testistä kieltäytyminen oli rangaistavaa, joten kaupunki saattoi pyytää virka-apua poliisilta ja Rajavartiolaitokselta testien toteuttamiseksi.

Heinäkuun 12. päivänä 2021 tuli voimaan laki tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta. Lakiin lisättiin väliaikaisesti uudet 16 a–16 g, 87 a ja 89 a pykälät. Säännöksissä määrättiin covid-19-tautia koskevasta todistuksesta Suomeen saavuttaessa (16 a §) ja sen sisällöstä (16 g §) sekä velvollisuudesta osallistua covid-19-testiin Suomeen saavuttaessa (16 b §) ja maahan saapumisen jälkeen (16 d §). Lisäksi laissa säädettiin poikkeuksista säännösten soveltamisessa (16 c §, 16 f §), kunnan neuvontavelvollisuudesta (16 e §), testin laiminlyöntiä koskevasta rikkomuksesta (87 a §) ja virka-avusta (89 a §). Tartuntatautilain väliaikaisten pykälien voimassaoloa jatkettiin 30.6.2022 saakka. Lakimuutosten myötä aluehallintoviraston saattoi luopua pakollista terveystarkastusta koskevista määräyksistä.

Sisäraja- ja valvonta Suomen rajoilla oli ollut voimassa 19.3.2020 alkaen ja se lakkautettiin 26.7.2021. Päätös vaikutti matkustajamääriin, ja satamien terveysneuvonnassa oli siirryttävä ruuhkatilanteissa niin sanottuun kevennettyyn menettelyyn, jossa lain edellyttämiä todistuksia tarkastettiin satunnaisotannalla. Ahtaissa terminaaleissa jokaisen saapuvan matkustajan tarkastaminen vaarantamatta laivaliikenteen ja kuljetetun rahdin aikatauluja oli käytännössä mahdotonta. Lisäksi oli huomioitava terveys- ja turvallisuusriskit, jotka liittyivät pitkään jonottamiseen ahtaissa ja ruuhkaisissa tiloissa. Satamien koronanäytteenoton ruuhkautuessa matkustajia oli myös ohjattava satamassa tapahtuvan testaamisen sijaan muihin testauspaikkoihin. Tarkastuksia satunnaisotannalla jatkettiin aina vuoden 2022 kesäkuun loppuun saakka, jolloin tartuntatautilain mukaiset terveysneuvontatimet rajoilla päättyivät.

Joulukuussa 2021 omikronmuunnoksen levitessä aluehallintoviraston päätöstä pakollisista terveystarkastuksista hyödynnet-

tiin vielä kerran. Aluehallintoviraston päätös oli voimassa 17.12.–31.12.2021. Valtioneuvosto palautti sisäraja- ja valvonnan Suomen rajoille 28.12. alkaen tammikuun 2022 loppuun saakka. Sisäraja- ja valvonnan palauttamisen myötä tartuntatautilain mukaiset vaatimukset koronatodistuksesta ja testaamisesta koskivat kaikkia matkustajia, eikä aluehallintoviraston erillispäätökselle ollut enää tarvetta.

Satamien terveysneuvonnan näytteenotossa positiivisten testituloksien määrä oli kokonaisuudessaan vähäinen. Esimerkiksi vuoden 2022 viikolla 6 positiivisia tuloksia löytyi yhteensä 40. Tämä vastasi noin 12 prosenttia satamatestatuista, kun vastaavana ajankohtana Helsingissä muista syistä testissä käyneistä lähes 50 %:n näytevastaus oli positiivinen. Satamatestauksen merkitystä terveysturvallisuuden näkökulmasta on syytä tarkastella kriittisesti myös siitä syystä, että suurimmalla osalla matkustajista oli vaadittavat terveysdokumentit, eli heitä ei ollut tarvetta ohjata testiin. Mainitulla viikolla 6 testattujen eli vailla todistuksia saapuneiden osuus 24 809 matkustajasta oli 333 eli 1,3 % kaikista viikon matkustajista.

Henkilöstöresurssit ja kustannukset

Terveysneuvojat vastasivat satamissa tapahtuvasta terveysneuvonnasta, Covid-19 näytelähetteen kirjaamisesta ja sataman matkustajatilastoja kirjaamisesta. Yksityinen palveluntarjoaja Pihlajalinna vastasi myös näytteenotosta HUS:n palveluntuottajana. Terveysneuvojat työskentelivät työtilanteen salliessa Local Crew:n asiakasohjaajien kanssa satunnaisotantaan tarkoitetuilla kaistoilla. Local Crew tuotti ostopalveluna satamien terveysneuvonnan asiakasohjauksen, liikenteenohjauksen ja työhönsäntä kevästä 2021 lähtien. Pihlajalinnan sopimuksen loppuessa huhtikuussa 2022, myös terveysneuvonta ostettiin Local Crew:lta. Henkilöstön määrä satamatoiminnassa on vaihdellut pandemian eri vaiheissa. Vuoden 2022 alussa terveysneuvonnassa työskenteli päivittäin 28 henkilöä ja Local Crew:n eri tehtävissä yli 60 työntekijää. Parhaimmillaan työntekijöitä oli noin 110.

Terveysneuvontapalveluiden sujuvuuden takaaminen vaati yhteistyötä myös monien muiden palveluntuottajien kanssa, jotka on kuvattu alla olevassa taulukossa.

Taulukko 7. Yhteistyökumppanit

Palvelu	Toimittaja
Matkustajatiedotteiden laatiminen ja kielikäännökset	Sote viestintä
Painotuotteiden teettäminen ja toimitukset	Next Print Oy
COTA-tarkastussovellus	Valtori ja Helsingin kaupunki (laitteet), THL & Solita (sovellus)
Drive-in pisteiden ylläpito ja muutokset	Stara
Neuvontapisteiden kalusteet	Stara
Eckerö Linen matkustajien saattaminen vetoautolla Hansaterminaliin	Eckerö Line
Järjestyksenvalvontapalvelut	Port of Helsinki
Vuokratut tauko- ja työtilat	Port of Helsinki
Siivous- ja jätteenpalvelut	Lassila & Tikanoja, Palmia, Lindström, Port Service Helsinki ja Eerola-yhtiöt
Matkustajaviestintä, todistusten tarkastaminen ja muut terveysturvallisuustoimet	Varustamot (Tallink Silja, Viking Line, Eckerö Line, Finnlines)

Lähde: Satamien terveysneuvonta, Soten väliraportti -22.

Satamatoiminta aiheutti myös huomattavia taloudellisia kustannuksia. Oheisessa taulukossa esitettyihin kustannuksiin sisältyvät Pihlajalinnan ja Local Crew:n henkilöstökulut sekä yksittäisenä suurena kustannuksena Hansaterminaalin laivojen vetoauto. Lisäksi aiheutui hallintokustannuksia ja yh-

teistyökumppaneiden, kuten Staran, tilaustöistä tulevia kustannuksia sekä tilavuokria. Näytteenoton kustannuksia ei ole myöskään huomioitu taulukon yhteissummassa (palveluntuottajalla oli sopimus HUSlab:n kanssa).

Taulukko 8. Satamatoiminnan kustannuksia

Kuukausi	Laskujen määrä	Summa, euroa
Marraskuu 2021	7	1 338 302,74
Joulukuu 2021	12	1 071 503,54
Tammikuu 2022	8	1 109 422,58

Lähde: Satamien terveysneuvonta, Soten väliraportti -22.

Varasairaala

Suunnitelmat Herttoniemen varasairaalan perustamisesta aloitettiin sosiaali- ja terveystoimialan pandemiasuunnitelman mukaisesti jo maaliskuussa 2020. Käytönoton tarvetta arvioitiin säännöllisesti vuosien 2020 ja 2021 ajan. Keväällä 2021 järjestettiin myös varasairaalan valmiusharjoitus, jossa vastuuhenkilöt kävivät läpi sairaalaan käyttöönoton ja kartoittivat mahdollisia ongelmakohtia. Vuodenvaihteessa 2021–2022 omikronmuunnoksen rantautuessa Suomeen tartuntaluvut nousivat moninkertaiseksi. Joulukuun alussa 2021 tartuntojen ilmaantuvuusluku Helsingissä oli noin 300 (14 päivää/100 000 asukasta), kun se tammikuussa nousi yli kahteen tuhanteen ja oli enimmillään kuun puolivälissä yli 4 000. Helsingin sairaalan johtajalääkäri päätti varasairaalan perustamisesta 4.1.2022 ja sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja teki asiasta hallinnollisen päätöksen samana päivänä. Sairaala aloitti toimintansa 10. tammikuuta 2022.

Varasairaalan perustamistarpeen määritteli sairaaloihin kohdistuva kuormitus. Herttoniemen varasairaala oli avattava, kun koronapotilaiden kuormitus ylitti käytössä olevan osastokapasiteetin (70 potilasta) kymmenellä prosentilla. HUSissa oli suunniteltu syksyllä 2021 Kirurgisen sairaalaan avaamista tarvittaessa uudelleen pandemi-asiraalaksi. Herttoniemen varasairaalan suurempi kapasiteetti mahdollisti kuitenkin huomattavasti suuremman potilasmäärän hoitamisen kuin Kirurgisessa sairaalassa, joten HUS tuli mukaan varasairaalahankkeeseen, ja sairaala avattiin tiiviissä yhteistyössä HUSin kanssa. Sujuvan yhteistyön lisäksi avaamisen mahdollisti molempien organisaatioiden käytössä oleva asiakas- ja potilastietojärjestelmä Apotti.

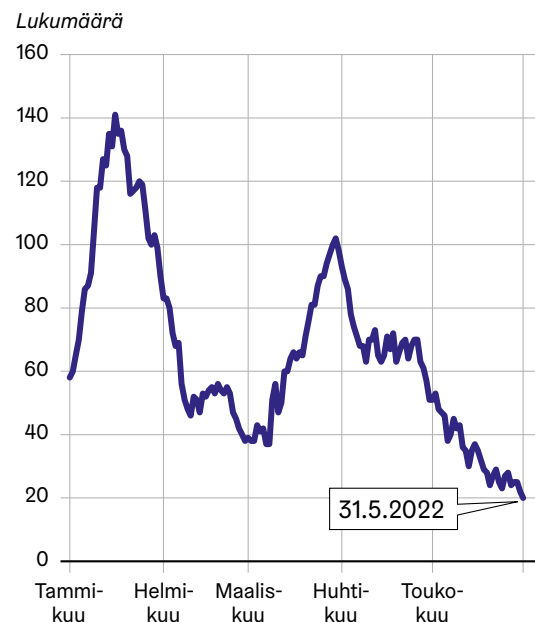
Varasairaalassa työskenteli Soten sekä HUSin työntekijöiden lisäksi Espoon ja Vantaan kaupunkien hoitohenkilöstöä. Kaikkatyötä tekevät mukaan laskettuna henkilökuntaa oli yhteensä lähes 100. Suurimman osan henkilöstöstä muodosti hoitohenkilökunta. Avustavaa henkilöstöä oli noin 20 ja heitä saatiin töihin Helsingin kaupungin eri toimialoilta aina pysäköinninvalvojasta eläkkeeltä palanneeseen rakennusmieheen. Varasairaalan avulla voitiin vapauttaa vuode-

paikkoja niin kaupunkien kuin HUSin vuodeosastoilta sekä helpottaa HUS-alueen perusterveydenhuollon jatkohoitoapaikkojen saatavuutta.

Herttoniemen varasairaalassa hoidettiin yhteensä 453 potilasta, joista suurin osa kotiutui. Helsingiläisten lisäksi potilaita oli myös Espoosta, Kirkkonummelta, Kauniaisista, Keravalta, Raaseporista, Hangosta, Vihdistä, Sipoosta, Lohjalta ja Vantaalta. Potilasmäärä oli suurimmillaan tammikuun lopussa, jolloin varasairaalassa hoidettiin 61 potilasta. Tämän lisäksi käytössä oli Helsingin sairaalan vuodeosastoja. Hoidettavien keski-ikä oli 82 vuotta ja hoitajaksojen keskiarvoinen pituus varasairaalasta suoraan kotiutuneilla potilailla noin kaksi viikkoa. Osa potilaista siirtyi muihin sairaaloihin saamaan jatkohoitoa.

Herttoniemen varasairaalaan toiminta jatkui aina toukokuun 8. päivään saakka. Varasairaala suljettiin, kun koronapositivisten potilaiden määrä väheni riittävästi, jotta heidät voitiin hoitaa Laakson sairaalassa. Toukokuun alussa 2022 koronapotilaita Helsingin sairaaloissa oli yhteensä noin 50, kun tammikuussa heitä oli ollut enimmillään yli 140.

Kuvio 9. Helsingissä koronan vuoksi osastolla olevien lukumäärä 1.1.-31.5.2022*

* Helsingin sairaaloissa ml. varasairaala, helsinkiläisiä koronapotilaita hoidettiin myös HUSin sairaaloissa.

Lähde: Kaupunginkanslian koronaraportti.
Aineistolähde: Apotti.

Koronaviestintä

Koronapandemia toi mukanaan uudenlaisia haasteita myös kaupungin viestinnälle. Tavoitettavia kohderyhmiä oli paljon ja kuntalaisten tiedontarve suurta. Helsingin kaupungin verkkosivuilla julkaistiin keväästä 2020 kevääseen 2022 saakka lähes päivittäin koronapandemiaan liittyviä uutisia. Keskimäärin neljä kymmenestä luetuimmasta uutisesta koski koronaa. Viestintää toteutettiin myös kaupungin sosiaalisen median kanavissa, joiden seuraajamäärät lisääntyivät pandemian aikana merkittävästi. Ensimmäisenä koronakeväänä esimerkiksi Helsingin kaupungin Facebook-sivu sai tuhansia uusia tykkääjiä. Ulkoisen viestinnän lisäksi myös sisäisen viestinnän merkitys ja tarve kasvoi. Kaupungin intranetin luetuimmista uutisista noin yhdeksän kymmenestä koski pandemian alkuvaiheessa koronaa. Keväästä 2020 kevääseen 2022 asti noin kolmannes kaikista intranetin uutisista käsittelee koronapandemiaa.

Koronaviestintä keskitettiin kaupungin kriisijohtamismallin mukaisesti, ja sitä koordinoi kaupunginkanslian viestintäosasto. Koordinoinnissa hyödynnettiin kaupunginlaajuista Teams-kanavaa ja viikoittaisia Teams-palavereita toimialojen viestijöiden kesken. Kaupunkitasoinen viestinnän koordinaatio mahdollisti uutissuunnittelun sisältäen sisältöjen yhteensovittamista, aikataulutusta, someviestinnän suunnittelua ja käännösjärjestyksen valintaa. Viestinnän koordinaatio ja keskittäminen paransi viestinnän vaikuttavuutta ja selkiytti asiakas- ja kumppaniviestintää. Viestinnän prosessia saatiin nopeutettua ennakoimalla eli laatimalla esimerkiksi tiedotteita ja muita viestinnän sisältöjä etukäteen.

Uutena viestintäkeinona käytettiin mm. pormestarin suoria infolähetyksiä henkilöstölle ja kaupunkilaisille, joita järjestettiin maaliskuusta 2020 alkaen yhteensä 58 kappaletta. Helsinki-kanavalla lähetetyt infot striimattiin usein valtakunnallisissa medioissa. Myös PKS-koordinaatioryhmän infot lähetettiin suorina lähetyksinä Helsinki-kanavalla ja useimmiten myös valtakunnallisissa medioissa.

Kaupunkiyhteisen viestinnän ohella toimialat toteuttivat koronaviestintää omissa kanavissaan, kuten toimipisteiden verkkosivuilla ja infonäytöillä. Kaupungin toimialat toteuttivat erilaisia monikielisiä koronaopasteita asiakaspalvelupisteisiinsä ja muihin toimitiloihinsa. Asiakasviestinnän lisäksi merkittävä osa pandemia-ajan viestintää olivat koronainfot, joita kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala järjesti kumppaneilleen (esim. liikuntaseuroille). Infoissa selvennettiin koronarajoitusten sisältöä, ja niissä oli usein mukana myös Etelä-Suomen aluehallintoviraston ylitarkastaja. Sosiaali- ja terveystoimiala tuotti yhdessä kasvatuksen ja koulutuksen toimialan kanssa kaupungin verkkosivuille tietoja koulujen ja päiväkotien koronartunnoista. Lisäksi kaupungin sivuilla oli tietoa julkisista paikoista, joissa oli saattanut altistua koronavirukselle. Näistä sivuista tuli tuolloin kaikkien aikojen katsutuimmat Helsingin kaupungin verkkosivut.

Monikanavaista koronaviestintää

- Verkkosivut www.hel.fi/koronavirus ja www.hel.fi
- Soten koronarokotussivut koronarokotus.hel.fi
- Asiakasviestintää toimipisteissä: esim. julisteita, infotauluja, asiakaskuulutuksia
- Uutiskirjeitä monenlaisille yleisöille
- Tekstiviestipalvelun pilotointi kaupunkilaisille
- Some: [Twitter](#) * [Facebook](#) * [Instagram](#) * [LinkedIn](#)
- Pormestarin infot ja muita päivityksiä: [Helsinki-kanava](#)
- Tiedotteet Wilma-järjestelmässä
- Printtilehdet
 - Kaupunkilaisille: [Helsinki-lehti](#)
 - Kaupungin työntekijöille: [Helsingin Henki](#)
- Mediasuhteet ja lehdistötiedotteet
- Kampanjat
- Intranet-uutiset henkilöstölle ja koronavirussivu, jossa Q&A
- HR:n viestintä kaupungin esihenkilöille
- Sisäiset verkkolähetykset ja uutiskirjeet

Maskikampanjat Helsingissä syksyllä 2020

Marraskuussa 2020 kaupunginkanslian viestintäosasto toteutti Pidetään Helsinki avoinna-kasvomaskikampanjan. Tavoitteena oli pitää kaupunki avoimena ja yritykset elinvoimaisina koronasta huolimatta. Kampanja haastoi kaupunkilaiset käyttämään maskia julkisissa tiloissa ja auttamaan näin omalta osaltaan kaupunkia ja paikallisia yrityksiä pandemian torjunnassa. Kampanja

näkyi kaupungin digitaalisten kanavien lisäksi laajasti Helsingin katukuvassa.

Espoo, Vantaa, Helsinki, HUS, Omnia ja HSL toteuttivat yhteisen kampanjan sosiaalisessa mediassa, jonka tarkoituksena oli kannustaa nuoria (15–19-vuotiaita) käyttämään vastuullisesti pandemian aikana sekä käyttämään kasvomaskia tilanteissa, joissa turvavälin pitäminen ei onnistu. Sosiaalisen median vaikuttajat toimivat kampanjassa keskeisinä viestinviejinä.

Kuva 7. Pidetään Helsinki avoinna- kampanjan materiaalia

Lähde: Kaupunginkanslian viestintäosasto.

Kaikkien aikojen Etävappu-kampanja

Keväällä 2020 Helsingin kaupungin #Etävappu-kampanja kehotti vapunviettoon kotona ja tarjosi kaupunkilaisille virtuaalista ohjelmaa. Kaupunginkanslian viestintäosasto vastasi poikkeusvapun viestinnästä ja markkinoinnista. Kampanja sai kansainvälistä tunnustusta voittaen Nation Place Global -kilpailun kategoriassa ”Best Citizen Engagement”. Viestintä ja markkinointi tavoitti suuret yleisöt: virtuaaliohjelmaan

osallistui noin neljännes suomalaisista ja uutisten kautta yli 500 miljoonaa ihmistä tavoitettiin maailmanlaajuisesti. Muun muassa The Guardian ja Forbes uutisoivat virtuaalisesta vapunvietosta sekä kertoivat Helsingin edelläkävijyydestä virtuaalisten tapahtumien luomisessa. Erilaista vappua rakennettiin tiiviissä yhteistyössä Poliisin ja muiden vapun toimijoiden kanssa. Helsingiläiset ottivat etävapun niin hyvin omakseen, että kaupungin puistot ja kadut olivat vappuna käytännössä tyhjä.

Kuva 8. Etävappu 2020

Lähde: Kaupunginkanslian viestintäosasto.

Monikielinen koronaviestintä

Pandemian alusta lähtien Helsingin kaupunki pyrki tavoittamaan koronaviestinnässä myös muun kuin suomen- ja ruotsinkielisen väestön. Yksi keskeinen toimenpide muunkielisten kaupunkilaisten tavoittamiseksi oli jalkautuva monikielinen koronaneuvonta, jota toteutettiin vuoden 2020 marras-kuusta lähtien. Vastuu toiminnasta oli alussa

Helsinki-infolla, mutta myöhemmin vuonna 2021 ja 2022 jalkautuvaa neuvontapalvelua ostettiin alihankkijalta. Neuvojat antoivat omankielistä infoa koronatilanteesta ja vastasivat kysymyksiin. Katupartioinnin lisäksi neuvojat vierailivat vieraskielisten suosimis- ja ruokakaupoissa ja ravintoloissa, moskeijoissa, päiväkodeissa sekä järjestöjen luona Itä-Helsingissä, Malmilla ja Kannelmäessä.

- Kielivähemmistöille kotiin kirje koronarokotuksista.
- Kampanjoita terveysturvallisuudesta ja rokotuksista.
- Infotilaisuuksia koronarokotuksista, joissa arabian- ja somalinkieliset tulkit. Tallenteet infotilaisuuksista julkaistiin kaupungin verkkosivuilla.
- Liikkuvaa koronatestausta, jonka yhteydessä jaettiin tiedotteita koronarokotuksista.
- Kuukausittainen uutiskirje kielivähemmistöjen järjestöille, jossa yhtenä aiheena koronarokotukset.
- Monikieliset Wilma-tiedotteet opetuksen järjestämisestä sekä rokotuksista koululaisille, opiskelijoille, opetushenkilökunnalle ja huoltajille.
- Radiomainontaa koronarokotuksista kielivähemmistöille Finest-kanavalla ja Lähiradiossa.
- Sotelaisten monikieliset videot kaupungin intrassa koronarokotteista.
- Pop-up- rokotuspisteiden sijainnit ja aukiolot julkaistiin monikielisesti hel.fi-verkkosivuilla.
- Monikieliset Soten toimipisteissä jaettavat asiakastiedotteet koronarokotuksista.

10 Kriisin talousvaikutukset

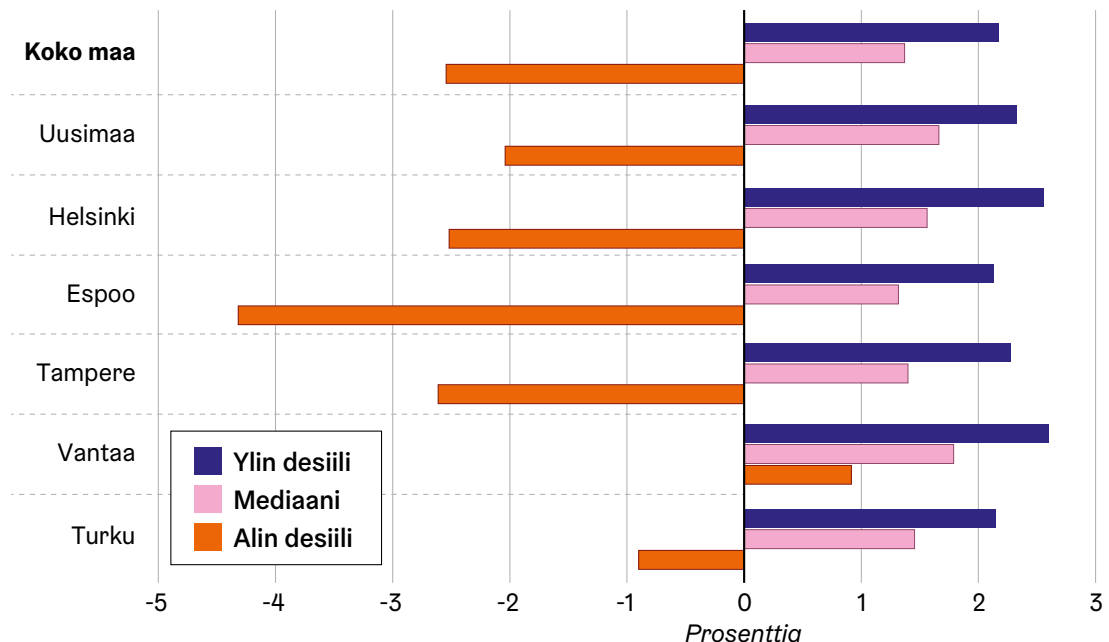
10 Kriisin talousvaikutukset

Koronakriisin alkaessa kunnille aiheutuvien talousmenetysten pelättiin olevan hyvin merkittävät. Epävarmassa tilanteessa talouden kehitystä oli vaikeaa ennustaa, ja etenkin pandemian alussa arvioitiin, että kunnallis- ja yhteisöverotulokertymä laskisi lomautusten, työttömyyden kasvun ja yritysten vähentyneen liikevaihdon vuoksi. Tässä suhteessa menetykset osoittautuivat oletettua pienemmiksi. Vuonna 2021 Helsingin palkkasummakertymä kasvoi 5,6 % verrattuna edelliseen vuoteen.⁴ Palkkasummakertymän kasvu pandemiasta huolimatta johtui ennen kaikkea siitä, että korona kohteli eri sektoreita eri tavoin. Työttömyys kohdistui matalapalkka-aloille, kun taas uusia työpaikkoja syntyi keskimääräistä paremmin palkattuihin asiantuntijatehtäviin. Palkkasummakertymällä on puolestaan suora vaikutus kunnallistulovero-

määrään. Kunnallisverotuksessa työllisten keskimääräisten palkkojen nousun merkitys korostuu, ja verotuksen progression takia suurituloiset maksavat palkastaan kunnallisveroa selvästi keskimääräistä enemmän. Näin ollen kunnallisverokertymä pysyi Helsingissä odotettua korkeammalla tasolla, vaikka pandemia vähensikin työllisten määrää.

Oheinen kuvio 10 esittää palkkasummakertymän muutosta toukokuusta 2021 toukokuulle 2022 alimmassa, keskimmaisessä ja ylimmässä tulokymmenyksessä. Vertailussa on koko maan, Uudenmaan sekä Suomen suurimpien kaupunkien muutokset. Alimmassa tuloluokassa palkat siis laskivat, mutta mediaanipalkka nousi pandemiasta huolimatta niin Helsingissä kuin koko Suomessa.

Kuvio 10. Palkkasummakertymän muutokset 05/2021–05/2022

Lähde: Suomen virallinen tilasto. Verohallinnon tilastotietokanta.

⁴ Mikkola, Vainio, Aalto, Salorinne & Mustonen (2022). Kriisejä ja kohoavien kustannusten aikaa. Talouden kehitys ja näkymät Helsingissä 2021–2022. Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitieto.

Saatavilla: https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/22_06_08_Tutkimuskatsauksia_4_Mikkola_Vainio_Aalto_Salorinne_Mustonen.pdf

Odotettua paremman kunnallisverokertymän lisäksi kuntien taloutta auttoivat valtion myöntämät koronatuot. Vuosina 2020–2021 tukia kunnille maksettiin yhteensä 5,1 miljardia euroa. Tuot koostuivat peruspalveluiden valtionosuuden lisäyksestä, yhteisöveron jako-osuuden 10 % korotuksesta, sairaanhoidopiirien valtionavustuksista sekä erillisistä valtionavustuksista mm. opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla.

Koronapandemian aiheuttamia kustannuksia tarkasteltaessa on kuitenkin huomattava välittömien menolisäysten lisäksi pandemian pidemmän aikavälin kerrannaisvaikutukset sekä kertynyt hoito- ja palveluvelka. Hoito- ja palveluvelka on kohdistunut sekä kaupungin tuottamiin sosiaali- ja terveyspalveluihin että Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoidopiirin tuottamiin erikoissairaanhoidon palveluihin. Koronapandemia on heikentänyt kiireettömään hoitoon pääsyä sekä kasvattanut erikoissairaanhoidon hoitokustannuksia. Rajoitustoimenpiteiden

vaikutukset kohdistuivat erityisesti lapsiin ja nuoriin sekä ikääntyneisiin. Vaikutuksia tuleviin palvelutarpeisiin on vielä vaikea ennakoita, mutta oletettavasti vaikutuksia on esimerkiksi lastensuojeluun, mielenterveyspalveluihin ja ikääntyneiden palveluihin, mikä tulee näkymään myös kasvaneina kustannuksina.

Vuosi 2020

Vuonna 2020 koronapandemian aiheuttaman loven kuntien talouteen arveltiin olevan noin kahden miljardin euron luokkaa. Valtio myönsi kunnille koronatuot yhteensä noin 2,6 miljardia euroa. Helsinki sai valtion kerralluontoista koronakompensatiota valtionosuuksien kautta 214 miljoonaa euroa. Taulukko 9 kuvaa tarkemmin verorahoituksen muutoksia sekä koronan aiheuttamia tulomenetyksiä, menolisäyksiä ja -säästöjä. Koronan vaikutukset Helsingin kaupungin vuosikatteeseen jäivät neutraaleiksi.

Taulukko 9. Koronan vaikutukset Helsingin kaupungin vuosikatteeseen 2020

	Milj. €	
Muutokset verorahoituksessa	+176	
Yhteisöveron muutos TA:sta	-81	Kompensaationa kuntien jako-osuuden 10 prosenttiyksikön nosto. Vaikutus Helsingille laskennallisesti 104 M€.
Kunnallisveron muutos TA:sta	52	Palkkasumman muutos Helsingissä: marraskuu-20 vs. marraskuu-19: -1,3 %. Koko vuosi 2020: -0,7 %
Kiinteistöveron arvioitu korona-vaikutus	-9,0	
Kompensaatiot valtionosuuksien kautta	214	Kompensaatioita tulomenetyksiin ja menolisäyksiin valtion vos-päätösten mukaisina
Tulomenetykset yhteensä	-68,2	
Kaupunkiympäristö (ml. HKL+PEL)	-40,9	KYMP: 33,2 M€ Maanmyyntitulot, yritystonttien ja ulkoisten tilojen vuokratuotot, pysäköintimaksut HKL: 7,3 M€ Liikennöintikorvauksen lasku, mainos- ja vuokratulomenetykset. PEL: 0,36 M€
Kasvatus ja koulutus	-8,0	Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut (5,6 M€), muut maksutulot
Kulttuuri ja vapaa-aika	-9,5	Pääsylipputulot, tilavuokrat, kurssimaksut
Sosiaali- ja terveystoimiala	-9,4	Asiakasmaksut (mm. suunterveydenhuolto ja sosiaalityö)
Menolisäykset yhteensä	-129,2	
Sosiaali- ja terveystoimiala	-73	Koronatestaus, suojarustehankinnat
HUS	-28,1	Koronasta aiheutunut alijäämä, helsinkiläisten koronapotilaiden hoito, suojarustehankintojen alaskirjaus
Kasvatus ja koulutus & Kulttuuri ja vapaa-aika	-11,2	Kasko: -7,9 M€ Asiakasmaksukorv. yksityiset palveluntuot., työterveysmaksut Kuva: -3,2 M€ Taiteen ja kulttuurin toimijoiden lisäavustus ja Helsinki-apu
HSL:n maksuosuus	-	HSL:n alijäämä 21 M€ valtion tuet huomioiden (128 M€ ilman valtion tukia). Helsingin alijäämä valtiontuot huomioiden 8,5 M€, joka tulee katettavaksi seuraavien vuosien maksuosuuksissa
Keskushallinto & Kymp ja Pel	-17,0	Työmarkkinatuen kuntaosuus 14 M€, Kanslia 1,8 M€ (mm. maskit, käsidesit, VPN-yhteys), Kymp + Pel 1,1 M€
Menosäästöt / Lisätulo	44,9	
Sosiaali- ja terveystoimiala	10,7	Kuljetuspalvelut, päivätoiminta
Kasvatus ja koulutus	18,7	Henkilöstökulut, ruoka- ja kuljetuspalvelut, ammatillisen koulutuksen palvelujen ostot
Kulttuuri ja vapaa-aika	7,4	Henkilöstömenot, tarvikeostot, energia- ja kiinteistöhuolto, orkesterikulut, tilavuokrat
HKL	5,6	Henkilöstömenot, energia- ja kiinteistöhuolto, palvelujen ostot
YHTEENSÄ	23,5	

Lähde: Helsingin kaupungin talous- ja suunnitteluosasto.

Vuosi 2021

Koronapandemian suorat ja välilliset vaikutukset Helsingin kaupungin toimintakatteeseen vuonna 2021 olivat yhteensä -117,4 milj. euroa. Sosiaali- ja terveystoimialalle aiheutuneet koronan aiheuttamat lisäkustannukset olivat kokonaisuudessaan 198,9

milj. euroa. Kasvatuksen ja koulutuksen toimialalle pandemiasta koitui välittömiä kustannuksia 5,6 milj. euroa ja tulomenetyksiä 2,2 milj. euroa. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalle aiheutui tulonmenetyksiä 8,7 milj. euroa ja kaupunkiympäristön toimialalle 4,8 milj. euroa.

Taulukko 10. Koronan vaikutukset Helsingin kaupungin toimintakatteeseen vuonna 2021

Korona talousvaikutukset 2021 (netto)	Milj. €
YHTEENSÄ	-117,4
Koronan suorat talousvaikutukset	-98,9
Tulonmenetys	-23,0
Menonlisäys	-261,5
Menosäästö/lisätulo	185,6
Koronan välilliset talousvaikutukset	-18,5
Menonlisäys	-18,5

Lähde: Helsingin kaupungin talous- ja suunnitteluosasto.

Vuosi 2022

Kaupungille aiheutuvien koronakustannusten arvioiminen vuoden 2022 osalta on epävarmaa, koska epidemiatilanteen kehittymiseen ei ole selkeää näkyvyyttä. Helsingin vuoden toisessa talousarvion toteutumisenusteessa koronan aiheuttamien lisäkustannusten arvioidaan olevan Soten osalta 85,6 miljoonaa euroa. Soten tuloihin on arvioitu valtionavustuksia 71,7 miljoonaa euroa. Arvio perustuu vuoden 2021 valtionavustuksien avustusperusteisiin. Valtionavustuksien määrää ei kuitenkaan voida vielä luotettavasti arvioida, sillä valtioneuvosto on esittänyt vuoden 2022 avustusperusteisiin muutosta, jonka myötä kunnille korvattaisiin vain koronapandemiasta aiheutuneet lisäkustannukset. Mikäli asetustalonoksessa esitetyt avustusperusteet jäisivät voimaan, valtionavustukset eivät tulisi kattamaan koronapandemiasta aiheutuneita suoria kustannuksia.

Helsingin kaupungin tukitoimet ja koronatoipumismääräraha 2022–2023

Helsinki päätti ensimmäisistä yrityksille ja muille organisaatioille suunnatuista tukitoimista heti koronakriisin alkuvaiheessa,

maaliskuussa 2020. Linjauksia tukimuodoista tehtiin niin kaupungin koronakoordinaatioryhmässä kuin kaupunginhallituksessa ja lautakunnissa. Kaupunginhallituksen tekemistä päätöksistä on kerrottu tarkemmin luvussa kaksi. Suorien rahallisten avustuksien lisäksi kaupunki tuki toimijoita esimerkiksi myöntämällä vuokrahelpotuksia, pidennettyjä laina-aikoja sekä lyhennysvapaita lainojen maksuun. Tukitoimet on listattu liitteessä viisi.

Helsingin kaupungin talousarviossa vuodelle 2022 kaupunginhallituksen käyttövaroihin varattiin kaupunkistrategian 2021–2025 mukaisesti 70 miljoonaa euroa koronasta toipumiseen eli koronan aiheuttamiin jälleenrakennustarpeisiin vuosille 2022 ja 2023. Määräraha osoitettiin kasvatuksen ja koulutuksen (17 milj. euroa), kulttuurin ja vapaa-ajan (8 milj. euroa) sekä sosiaali- ja terveystoimialoille (45 milj. euroa) (kaupunginhallitus 10.1.2022, HEL 2021-013311). Sosiaali- ja terveystoimien palvelut järjestetään vuoden 2023 alusta valtion rahoituksella, jonka vuoksi koronapalautumisen määräraha käytetään sosiaali- ja terveystoimialalla vuoden 2022 aikana. Koronatoipumismäärärahan kohdennukset on kuvattu liitteessä neljä.

11 Yhteenveto

11 Yhteenveto

Helsingin kaupunki ja korona – toimintakertomus pandemiavuosista -raportissa on kuvattu Helsingin kaupungin organisointumista, päätöksentekoa ja koronatoimintoja pandemian aikana maaliskuusta 2020 kesään 2022 saakka. Tämä luku kokoa yhteen keskeiset koronakriisin vaiheet ja toimintakertomuksen havainnot.

Vuoden 2020 keväällä, kun koronavirus rantautui Suomeen, hallitus otti käyttöön valmiuslain ja julisti Suomeen poikkeusolot. Helsingin kaupunki järjestyi kriisijohtamismallin mukaisesti ja perusti pormestarin johtaman koronakoordinaatioryhmän maaliskuun alussa. Myös toimialoilla ja alemmilla organisaatiotasoilla perustettiin omat kriisiryhmät. Kaupungin henkilöstöä siirtyi koronan vuoksi suljetuista palveluista kaupungin ja Helsingin seurakuntayhtymän yhteistyössä aloittamaan Helsinki-apuun avustamaan ikäihmisiä sekä Sote-toimialalle mm. tartunnan jäljityksen tehtäviin. Syyskuussa 2020 perustettiin Helsingin aloitteesta pääkaupunkiseudun koronakoordinaatioryhmä, jossa linjattiin keskeisistä koronatoimista yhdessä Espoon ja Vantaan kaupunkien, Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin sekä Etelä-Suomen aluehallintoviraston edustajien kanssa. Kouluissa siirryttiin etäopetukseen pitkiksi jaksoiksi niin kevät- kuin syyslukukaudella.

Vuosien 2020–2021 vaihteessa koronaviruksen alfavariantti levisi Suomeen ja lisäsi tartuntamääriä merkittävästi, joka johti Suomen hallituksen päätökseen ottaa valmiuslaki uudelleen käyttöön maaliskuussa 2021. Kaupungissa koronarokotusten järjestäminen sekä Helsingin satamisissa aloitetut pakolliset terveystarkastukset kuormittivat erityisesti Sote-toimialaa. Koulu- ja oppilaitokset oli jälleen siirrettävä etäopetukseen, ja iso osa kaupungin palveluista ja asiakkaille avoimista tiloista olivat suljettuina poikkeusolojen aikana. Kunta-vaalit siirtyivät koronatilanteen vuoksi keväältä kesäkuulle. Deltavariantti aiheutti uu-

den tartunta-aallon kesän lopussa. Syksyllä Suomessa otettiin käyttöön koronapassi eli EU:n koronatodistus rajoitustoimien vaihtoehtona. Helsingin kaupunki oli aktiivisesti tukenut koronapassin käyttöönottoa, ja joulukuussa 2021 se tuli käyttöön kaikissa kaupungin järjestämissä yleisötilaisuuksissa sekä suuressa osassa asiakastiloja.

Omikronvariantti levisi Suomeen vuoden 2021 lopulla. Virusmuunnos levisi huomattavasti aikaisempia variantteja nopeammin, ja tartuntamäärät sekä sairaalahoidon tarve lisääntyivät merkittävästi. Pahin tartunta-aikei ajoittui tammikuun 2022 puoliväliin. Helsingin kaupungin oli avattava Herttoniemen varasairaala 10.1.2022 koronapotilaiden hoitamiseksi. Varasairaala oli toiminnassa toukokuuhun saakka. Vuoden alussa kaupungin palveluita jouduttiin rajoittamaan ja sulkemaan, mutta suurin osa rajoituksista voitiin purkaa tammikuun loppussa. Valtakunnallisista koronarajoituksista luovuttiin 1.3.2022. Omikronvariantin nopean leviämisen vuoksi kaikkien tartunnan saaneiden testaaminen ei ollut enää mahdollista, eikä tartuntaketjuja pystytty luotettavasti jäljittämään. Laajasta testauksesta luovuttiin, eikä koronatartuntojen täsmällistä määrää voida tietää. On kuitenkin todennäköistä, että suuri osa suomalaisista on jo sairastanut koronataudin. Laboratoriossa varmistettuja tartuntoja oli syyskuussa 2022 todettu Suomessa lähes 1,3 miljoonaa ja Helsingissä vajaat 200 000.

Vaikka koronapandemia ei vielä vuoden 2022 syksylläkään ole ohi, kriisinhallinnassa on siirrytty uudenlaiseen vaiheeseen. Pandemian luonne on muuttunut, sillä tapauskuolleisuus ja -sairastavuus on laskenut merkittävästi useimmissa maissa. Suuri osa väestöstä niin Suomessa kuin globaalisti on joko rokotettu vähintään kahdella annoksella, sairastanut taudin tai saanut sekä rokotteen että tartunnan. Näin ollen vakavat taudinkuvat ja tehohoidon tarve ovat vähentyneet, ja sulkua- ja rajoitustoimista on voitu luopua. Tämä on tarkoitta-

nut muutosta myös Helsingin kaupungin koronakriisiryhmien toiminnassa. Koronakoordinaatioryhmä on kokoontunut elokuun 2022 jälkeen vain tarvittaessa. Koronan hoidosta on tullut enemmän osa kaupungin normaalia toimintaa ja tarvittava koronaan liittyvä päätöksenteko tehdään normaalissa menettelyssä ilman kaupunkiyhteistä koordinaatiota.

Koronakriisin aikana hallinnon ja johtamisen näkökulmasta keskeistä on ollut turvata kaupungin päätöksentekokyky, mahdollisuus reagoida päivittyvän tilannekuvan perusteella koronapandemian kehitykseen sekä ylläpitää kaupungin toiminnan ja kuntalaisten kannalta kriittisiä palveluita. Tämän toimintakertomuksen tavoitteena ei ole ollut arvioida näiden toimien onnistumista. Toimintakertomukseen dokumentoitu tieto kriisin vaiheista, kaupungin organisoitumisesta ja päätöksenteosta voi kuitenkin osaltaan auttaa varautumaan paremmin tulevaan. Koronapandemian hallinnassa on jouduttu jatkuvasti tasapainoilemaan terveyturvallisuuden ja yhteiskunnan aukipi-

tämisen välillä. Toimintakertomus voi olla hyödyksi, kun pohditaan, mitkä toimet koronakriisinhallinnassa ovat olleet tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia – ja millaisia toimia on mahdollisesti tulevaisuudessa tehtävä.

Helsingin kaupunki ja korona-toimintakertomuksessa on käytetty taustamateriaalina laajaa dokumenttiaineistoa, kuten kaupungin koronakoordinaatioryhmän muistiot ja kokouksien liitemateriaalia, kerättyä tilannekuvatietoa sekä eri viranomaisstahojen tiedotteita ja päätösasiakirjoja. Lisäksi työtä varten on tehty tarkentavia haastatteluja ja tietopyyntöjä. Aineisto on kuvattu tarkemmin liitteessä yksi. Toimintakertomuksesta oli kuitenkin rajattava pois monia mielenkiintoisia näkökulmia ja tietolähteitä. Mahdollisia jatkotutkimusaiheita esitellään liitteessä kaksi. Liitteessä kuusi on listattu kaupungin eri toimijoiden koronaan liittyvät tutkimukset ja muut selvitykset, joista löytyy paljon lisätietoa muun muassa koronapandemian vaikutuksista.

Liitteet

Liite 1. Toimintakertomuksen tutkimustapa ja käytetyt aineistot

Helsingin kaupunki ja korona-toimintakertomus laadittiin kesä–marraskuussa 2022 kaupunginkanslian kaupunkitietoyksikössä. Päätös toimintakertomuksen kokoamisesta tehtiin kaupungin koronakoordinaatioryhmässä keväällä 2022. Työtä koordinoitiin koronavalmistelun yhteyspäällikön johtamassa ohjausryhmässä, ja raportin kokosi kaupunkitietoyksikön projektitutkija.

Toimintakertomuksen tavoitteena oli kuvata Helsingin kaupungin organisoituminen ja keskeiset koronatoiminnot pandemian alusta kesään 2022 saakka. Lisäksi raportin yhteydessä kerättiin yhteen koronaan liittyviä tutkimuksia ja muita julkaisuja, joita kaupungin eri yksiköt ovat korona-aikana tuottaneet. Raportissa keskityttiin kaupunkiyhteiseen ja toimialatasoiseen tarkasteluun. Työn ulkopuolelle rajattiin koronapandemian sekä sen hillitsemiseksi tehtyjen päätösten ja rajoitustoimenpiteiden vaikutusten tarkastelu, lukuun ottamatta lyhyttä katsausta kriisin talousvaikutuksista. Kaupungin kriisijohtamisen onnistumista on puolestaan kuvattu ja arvioitu KPMG Oy:ltä tilaissa selvityksissä, joten aihetta ei käsitelty tässä raportissa.

Toimintakertomuksen keskeinen lähdemateriaali:

- Kaupungin koronakoordinaatioryhmän kokousmuistiot ja kokouksien liitemateriaali
- Koronatilannekuvamateriaali (tilanneraportti, epidemiologinen viikkoraportti)
- Kaupungin sekä toimialojen vuosikertomukset ja tilinpäätökset 2020–2021
- Kaupungin viranhaltijoiden sekä toimielinten päätösasiakirjat
- Koronavalmistelun yhteinen sähköpostikansio
- Sosiaali- ja terveysministeriön tiedotteet ja ohjauskirjeet
- Etelä-Suomen aluehallintoviraston tiedotteet ja päätökset

Kirjallisen aineiston lisäksi toimintakertomuksen laatimisen yhteydessä kuultiin 12 henkilöä ja tehtiin muita tarkentavia tietopyyntöjä.

Liite 2. Jatkotutkimusaiheita

Tässä toimintakertomuksessa on tarkasteltu Helsingin kaupungin toimintaa koronapandemiavuosina 2020–2022. Toimintakertomus ei sisällä kriisin vaikutuksien eikä kaupungin pandemian hallintaan liittyvän päätöksenteon arviointia. Pitkittänyt kriisi on kuitenkin osoittanut, että sen kuluessa olisi kyettävä mukauttamaan hallintoa ja kriisijohtamista päivittyvän tilannetiedon pohjalta. Useita vuosia jatkuneen pandemian laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia olisi pystyttävä arvioimaan terveystieteiden ohella, ja ottamaan nämä vaikutukset huomioon päätöksenteossa. Kiinnostava jatkotutkimusaihe olisi selvittää, millainen vaikutus kaupungissa tiiviisti seuratuilla koronatilannetiedoilla oli pandemiaan liittyvässä päätöksenteossa vuosina 2020–2022. Olisi myös tärkeää tutkia, sopeutuivatko kriisijohtaminen ja pandemian hallinta toiminnallisesti muuttuvaan tilannekuvaan. Millä perusteella esimerkiksi pandemian hallinnan avainhenkilöiden vastuut määriteltiin, ja oliko toimintapa tarkoituksenmukainen?

Helsingin tilannetta olisi syytä tarkastella myös suhteessa muihin suuriin suomalaisiin ja kansainvälisiin verrokkikaupunkeihin. Pandemian aikaisten kokemusten ja käytänteiden yhteen kerääminen muista kaupungeista mahdollistaisi Helsingin tilanteen ymmärtämisen laajemmissa yhteyksissä.

Koronapandemian aikana syksyyn 2022 mennessä pelkästään Helsingin kaupungin koronakoordinaatioryhmässä käsiteltiin yli tuhat asiakohtaa. Iso osa rajoituspäätöksistä ja muista toimista oli käytännössä kansallisten linjausten toimeenpanoa. Valtionhallinnon yhteydenpito kaupungin suuntaan oli kuitenkin heikkoa, mikä vaikeutti paikallisella tasolla päätöksien ennakointia ja varautumista niiden toimeenpanoon. Tulevien kriisitilanteiden näkökulmasta olisi hyödyllistä selvittää, millä tavalla kaupunki voisi omassa toiminnassaan kehittää ennakointia, kuten ennakoivaa valmistelua, sekä kansallisen päätöksenteon seurantaa.

Kriisinkestävyyskannalta johtaminen on korvaamaton toiminto, joka luo pohjan muiden toimintojen turvaamiselle. Pitkittäneessä koronapandemiassa Helsingin kaupungin johto on kuormittunut merkittävästi, sillä iso osa johdon resursseista on täytynyt suunnata pandemian hallintaan. Olisi tärkeää tutkia tekijöitä, jotka ovat vahvistaneet tai heikentäneet kaupungin johtamiskykyä ja kriittisten avainhenkilöiden jaksamista koronapandemian aikana. Jatkotutkimus aiheesta olisi hyödyksi, jotta ymmärrettäisiin, miten johtamiskykyä voitaisiin tukea kriisitilanteessa.

Liite 3. Yhteenveto kaupungin henkilöstöä koskevista keskeisistä päätöksistä

Kaupungin koronakoordinaatioryhmän keskeisiä HR-linjauksia

Virkamatkat

Virkamatkat epidemia-alueelle perutaan, suositus välttää myös vapaa-ajan matkustusta.	6.3.2020
Kaikki ulkomaille suunnatut virkamatkat perutaan. Kotimaan virkamatkat perutaan ilman painavaa syytä.	13.3.2020
Virkamatkoja ei tule tehdä, jos ne edellyttävät pakollista tai omaehtoista karanteenia kohdemaassa. Matkalta palaajan tulee pystyä hoitamaan työtehtäviänsä mahdollisen omaehtoisen karanteenin aikana. Välttämättömät kotimaan virkamatkat mahdollisia.	9.5.2021
Kaupungin työntekijöiden virka- ja työmatkoissa noudatetaan kulloinkin voimassa olevia valtakunnallisia matkustamiseen liittyviä linjauksia sekä kaupungin matkustusohjetta.	17.3.2022

Etätyö

Etätyötä tehdään aina, kun se on työtehtävät huomioiden mahdollista.	26.3.2020
Etätyötä suositetaan niissä tehtävissä, joissa etätyön tekeminen on työtehtävät huomioon ottaen mahdollista. Tietyt työtehtävät (esim. perehdytykset, neuvottelut, onnistumiskeskustelut), joiden suorittamiseen työpaikka on lähtökohtaisesti parempi vaihtoehto, tehdään työpaikalla. Etätyöstä sovi- taan esihenkilön kanssa.	19.8.2020
Laaja etätyösuositus kaikissa niissä tehtävissä, joissa se on työn luonne huomioiden mahdollista. Vain poikkeustapauksissa työ tehdään työpaikalla ja silloin erityistä turvallisuutta noudattaen ja kasvomaskia käyttäen.	25.11.2020
Monipaikkaisen työn ohjeen mukaiseen malliin siirtyminen (lähi- ja etätyön yhdistäminen).	16.10.2021
Laaja etätyösuositus. Etätyötä tehdään kaikissa sellaisissa työtehtävissä, joissa se on tilapäisestikin mahdollista.	24.11.2021
Laaja etätyösuositus päättyy. Suositus siirtyä asteittain lähi- ja etätyön yhdistämiseen.	28.2.2022

Kaupungin henkilöstön tilaisuudet ja kokoukset

Kaupunki suosii omassa toiminnassaan virtuaalokokouksia, kun mahdollista.	13.3.2020
Kaupungin toiminnassa ei järjestetä kokouksia, koulutuksia tai muita kokoontumisia, joissa on paikalla yli 20 henkilöä.	15.3.2020
Kaupungin yksiköt voivat järjestää enintään 50 henkilön kokouksia ja tilaisuuksia. Erityisjärjestelyin voidaan järjestää ja sallia alle 500 hengen yleisötilaisuuksia ja henkilöstön sisäisiä tilaisuuksia.	18.5.2020

Liite 3. Yhteenveto kaupungin henkilöstöä koskevista keskeisistä päätöksistä (jatkuu...)

Kaupungin koronakoordinaatioryhmän keskeisiä HR-linjauksia	
Suositaan joko kokonaan tai osittain etänä pidettäviä kokouksia. Kokouksia, joissa edellytetään kaikkien osallistujien läsnäoloa, tulisi järjestää vain poikkeuksellisesti silloin, kun siihen on erityistä syytä.	12.8.2020
Helsingissä noudatetaan kaupungin omissa tilaisuuksissa ja työyhteisöissä kulloinkin voimassa olevia aluehallintoviraston päätöksiä yleisötilaisuusrajoituksista riippumatta tilaisuuden luonteesta.	26.5.2021
Ei tilaisuuksiin ja kokouksiin liittyviä erillisiä kokoontumisrajoitukset. Tilaisuuksien osallistujien oleskelu tiloissa järjestetään sillä tavoin väljästi, kuin se kyseisen toiminnan ja tilan erityispiirteet huomioon ottaen on mahdollista.	1.10.2021
Suositaan joko kokonaan tai osittain etänä pidettäviä kokouksia ja tilaisuuksia. Lähitapaamisten tarpeellisuus on syytä arvioida huolellisesti. Lähitilaisuuksissa on maskin käyttövelvoite. Lähitapaamisten osallistujamäärää ei ole rajoitettu, mutta henkilöstömäärältään suuria tilaisuuksia tulee välttää. Tilaisuuksien järjestäjän täytyy varmistaa riittävä väljyys tiloissa.	25.11.2021
Henkilökunnan tilaisuuksia voidaan järjestää tiloissa, joissa edellytetään koronapassia. Tällaisiin tilaisuuksiin osallistuminen on vapaaehtoista.	8.12.2021
Palataan noudattamaan työyhteisön omissa tilaisuuksissa kulloinkin voimassa olevia aluehallintoviraston määräyksiä. Linjaus koskee myös henkilöstön osallistumista muiden järjestämiin tilaisuuksiin. Kaupungin omat ohjeet päivitetään ja viestitään ilman erillistä päätöstä aluehallintoviraston rajoitusten muuttuessa tai poistuessa.	29.12.2021
Kasvomaskien käyttö	
Maskisuositus työpaikalla tilanteissa, joissa turvavälejä ei voida säilyttää.	14.10.2020
Maskisuositus kaikille läsnätyössä oleville kaikissa kohtaamisissa ja työpaikalla liikuttaessa.	23.11.2020
Maskivelvoite kaupungin työntekijöille työskenneltäessä samoissa tiloissa muiden kanssa ja kun liikutaan yleisissä tiloissa.	15.3.2021
Maskivelvoite kaupungin työntekijöille lakkaa, paitsi tilanteissa, joissa asiakkaille on voimassa maskisuositus tai työskennellään riskiryhmäläisten kanssa.	11.10.2021
Maskivelvoite kaupungin työntekijöille työskenneltäessä samoissa tiloissa muiden kanssa ja kun liikutaan yleisissä tiloissa.	25.11.2022
Maskin käyttö oman harkinnan mukaan, tietyissä korkean tartuntariskin tilanteissa suositus edelleen voimassa. Kouluihin annetut erilliset suositukset päättyvät.	20.4.2022
Maskisuositus- ja velvoite päättyvät.	30.5.2022

Liite 4. Koronatoipumismäärärahan käyttö toimialoitain

Sosiaali- ja terveystoimiala

Käyttökohde*	Budjetti (milj. euroa)
Perhe- ja sosiaalipalvelut	10,4
Terveys- ja päihdepalvelut	23,8
Sairaala, kuntoutus- ja hoivapalvelut	6,0
Hallinto ja yhteiset palvelut	4,8
Yhteensä	45,0

* Määrärahaa kohdennetaan palvelujen saatavuuden parantamiseen (muun muassa terveysasematoiminta, suun terveydenhuolto, neuvola sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuolto), matalan kynnyksen mielen hyvinvointia edistäviin palveluihin sekä iäkkäiden päivätoimintapalveluihin.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Käyttökohde	Budjetti (milj. euroa)
Kulttuuri- ja tapahtuma-alan tukeminen	3,52
Lasten ja nuorten hyvinvointivajeen korjaaminen	3,40
Ikääntyneiden mielen hyvinvoinnin ja liikkeelle lähtemisen tukeminen	0,52
Ulkoilun ja liikunnan mahdollisuuksien vahvistaminen	0,56
Yhteensä	8,00

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Käyttökohde	Budjetti (milj. euroa)
Joustavat opetus- ja tukijärjestelyt	10,1
Monikieliset ohjaajat	4,0
Oppilas- ja opiskelijahuoltohenkilöstön lisääminen	1,2
Opettajien osaamisen vahvistaminen, henkilöstön palautuminen (täydennyskoulutus, sijaiskustannukset, työnohjaus ja mentorointi)	1,0
Iltapäivätoiminnan lisäävustukset sekä maksuhojennukset asiakasmaksuihin	0,7
Yhteensä	17,0

Liite 5. Helsingin kaupungin koronatukitoimia ja -avustuksia yrityksille, järjestöille ja muille organisaatioille

Tukimuoto	Päätätjä	Päätöspäivä-määrä
Helsinki pika-avustuksia taiteen ja kulttuurin, nuorison sekä liikunnan hankkeille kaupunkilaisten osallistamiseen digitaalisesti.	Kanslia-päällikkö	23.3.2020
Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan myöntämiä avustuksia ei peritä takaisin, jos toiminta estynyt koronan vuoksi.	Kanslia-päällikkö	23.3.2020
Kaupungin vuokralle antamien liikehuoneistojen ja muiden liiketilojen vuokrien maksun keskeyttäminen tarvittaessa enintään 3 kk ajaksi.	Kanslia-päällikkö	25.3.2020
Maanvuokrissa korotonta maksuaikaa tietyin ehdoin	Kanslia-päällikkö	25.3.2020
Helsingin kaupungin järjestöille vuodelle 2020 myöntämiä avustuksia ei peritä takaisin, mikäli avustuksen käyttämättä jääminen kokonaan tai osittain johtuu koronavirustilanteesta.	Kanslia-päällikkö	25.3.2020
Yksityisen varhaiskasvatuksen palveluntuottajalle korvataan valtioneuvoston poissaolosuosituksen ajalla laskua vastaan asiakasmaksumenetyksen määrä, kuitenkin enintään kunnallisen asiakasmaksun enimmäismäärä 289 e/kk/hoidosta poissaoleva lapsi.	Kanslia-päällikkö	2.4.2020
Lyhennysvapaata ja laina-ajan pidennystä enintään 6 kk huhti–syyskuussa erääntyviin lainanlyhennyksiin lainansaa-jille, joiden toimintaa koronatilanne on olennaisesti vaikeut-tanut.	Kaupungin-hallitus	6.4.2020
Taide- ja kulttuurialan yhteisöille suunnattu 3 milj. euron erityisavustus koronapandemiasta palautumiseen.	Kulttuuri- ja kirjastojaosto	3.9.2020
Liikuntaseuroille suunnattu korona-avustus, sekä toiminta-avustus liikuntaseuroille koulujen liikuntasalien sulkemi-sesta aiheutuneisiin haasteisiin vuonna 2020.	Liikuntaja-osto	1.10.2020
1,4 miljoonan euron erillisavustus ikääntyneiden helsinkiläisten liikkumisen ja kulttuuritoiminnan edistämiseen.	Kulttuuri- ja kirjastojaos-to; Sosiaali- ja terveyslautakunta	8.12.2020
Lyhennysvapaata ja laina-ajan pidennystä enintään 6 kk huhti-syyskuussa erääntyviin lainanlyhennyksiin lainansaa-jille, joiden toimintaa koronatilanne on olennaisesti vaikeut-tanut.	Kaupungin-hallitus	29.3.2021
Helsingin kaupungin toimialojen, lautakuntien ja jaoston-jen sekä kaupunginhallituksen vuonna 2021 myöntämiä avustuksia järjestöille ja yhteisöille ei peritä takaisin, mikä-li avustuksen käyttämättä jääminen kokonaan tai osittain johtuu koronavirustilanteesta.	Kanslia-päällikkö	23.6.2021
3,5 miljoonan euron lisäavustus liikunta-, nuoriso- ja kulttuuritoimijoille koronasta elpymiseen.	Kulttuuri- ja vapaa-aika-lautakunta	7.9.2021

Liite 5. Helsingin kaupungin koronatukitoimia ja -avustuksia yrityksille, järjestöille ja muille organisaatioille (jatkuu...)

Tukimuoto	Päätäjä	Päätöspäivämäärä
Lyhennysvapaata ja laina-ajan pidennystä enintään 6 kk maalis–elokuussa erääntyviin lainanlyhennyksiin lainansaa-jille, joiden toimintaa koronatilanne on olennaisesti vaikeut-tanut	Kaupungin-hallitus	14.3.2022
Taide- ja kulttuuritoimijoille koronasta palautumiseen kolme eri avustusmuotoa	Kulttuuri- ja kirjastojaosto	22.3.2022
Taide- ja kulttuuritoimijoille ikääntyneiden kulttuuritoimin-nan edistämiseen 1,3 miljoonaa euroa	Kulttuuri- ja kirjastojaosto	19.4.2022

Liite 6. Koronaan liittyvät selvitykset ja tutkimukset kaupungilla

Taulukossa listattu materiaali on saatavissa julkaisijalta (Kaupunkiyhteinen tallennuspaikka: Y:\Korona\Koordinaatioryhmä\koronatoimintakertomus_liitemateriaali).

Otsikko	Päivämäärä	Julkaisija	Tiedostomuoto	Tiedostonimi
Työttömyys Helsingissä alueittain vuoden 2021 lopussa	23.8.2022	kanslia	pdf	tyottomuus_alueittain_2021.pdf
Nuorten koulutus Helsingissä – polku peruskoulusta eteenpäin vuosina 2020–2021	22.6.2022	kanslia	pdf	koulutuspolut21-22.pdf
Kriisejä ja kohoavien kustannusten aikaa – Talouden kehitys ja näkymät Helsingissä 2021–2022	8.6.2022	kanslia	pdf	talouden_kehitys_ja_nakymat21-22.pdf
Kooste koronakriisin vaikutuksista - kaupunginkanslia	11.5.2022	kanslia	PPT	Kanslian kooste palautumisen vaikutuksista 13.4.2022.pptx
Koronaviestinnän yhteenveto 3/2020–3/2022	13.4.2022	kanslia	PPT	Koronaviestinnän yhteenveto.pptx
Korona valmistelu – Tiivistelmä keskeisistä rakenteista ja saaduista opeista koronavalmistelun ydinryhmän näkökulmasta	13.4.2022	kanslia	PPT	Korona valmistelun raportti.pptx
Pääkaupunkiseudun asukkaiden hyvinvointi ja terveys - Pääkaupunkiseudun hyvinvointikyselyn 2021 tuloksia	12.4.2022	kanslia	pdf	hyvinvointikysely_tuloksia21.pdf
Kouluterveyskysely 2021 – Katsaus lasten ja nuorten hyvinvointiin ja terveyteen Helsingissä	26.10.2021	kanslia	pdf	kouluterveyskysely21.pdf
Helsingin väestö vuodenvaihteessa 2020/2021 ja väestönmuutokset vuonna 2020	21.10.2021	kanslia	pdf	vaestomuutokset20.pdf
Ammattilaiset ja koronakriisi Helsingissä: neljä esimerkkiä	26.5.2021	kanslia	pdf	ammattilaiset_koronakriisi.pdf
Koronapandemian pitkittymisen sosiaaliset ja terveydelliset vaikutukset Helsingissä – tilannekatsaus kevät 2022	13.4.2022	Sote	PPT	Koronapandemian sosiaaliset ja terveydelliset vaikutukset_13.4.2022.pptx
Satamien terveysneuvonnan väliraportti kevät 2022	25.2.2022	Sote	Word	Satamien terveysneuvonnan väliraportti 25.2.2022.docx

Liite 6. Koronaan liittyvät selvitykset ja tutkimukset kaupungilla (jatkuu...)

Otsikko	Päivämäärä	Julkaisija	Tiedostomuoto	Tiedostonimi
Koronan hiljentämisessä Helsingissä – Aikuissosiaalityön palvelut koronapandemian aikana 2020–2021	24.3.2022	Sote	pdf	Aikuissosiaalityön-palvelut-koronapandemian-aikana-2020-2021.pdf
Etsivän lähityön havainnot koronakeväänä 2021	21.6.2021	Sote	pdf	Koronahavainnot kevät 2021.pdf
Koronapandemian vaikutukset kasvatuksen ja koulutuksen toimialalla	11.4.2022	Kasko	PPT	Koronan_vaiikutukset_kasko_raportti110422
Koronatilanteen vaikutukset lukio- ja laisten hyvinvointiin ja opiskeluun	14.1.2022	Kasko	PPT	Lukiokyselyt_ aikavertailu2022
Kysely 7.-10. luokille keväällä 2021 – Kooste tuloksista	27.5.2021	Kasko	PPT	7.-10._luokkien_kysely2021
Huoltajakysely keväällä 2021 – Kooste Helsingin tuloksista	20.5.2021	Kasko	PPT	Perusopetuksen_huoltajakysely
Kysely Stadin AO:n opiskelijoille oppimisesta ja hyvinvoinnista koronatilanteessa	10.3.2021	Kasko	PPT	Kysely Stadin_AO_koonti
Kysely lukiolaisille oppimisesta ja hyvinvoinnista koronatilanteessa	1.3.2021	Kasko	PPT	Toinen_aste_kyselyt_2021
Kaskon fiiliskyselyn tulokset: Kevät 2020	10.8.2020	Kasko	PPT	Fiiliskysely toukok 2020 (vastaajina muut kuin opettajat)
Perusopetuksen oppilaiden huoltajien kysely keväällä 2020	18.6.2020	Kasko	PPT	huoltajien_kysely_ etäopiskelusta
Ammatillisen opettajien kyselyn tulokset	18.6.2020	Kasko	PPT	Opettajat ammatillinen_ etäkysely
Lukion opettajien kyselyn tulokset	18.6.2020	Kasko	PPT	Opettajat lukio_ etäkysely
Perusopetuksen opettajien kyselyn tulokset	18.6.2020	Kasko	PPT	Opettajat perusopetus_ etäkysely
Stadin ao:n opiskelijoiden etäopiskelun sujuminen ja hyvinvointi	2.6.2020	Kasko	PPT	Ammatillinen_kyselyn_tulokset
Lukiolaisten etäopiskelun sujuminen ja hyvinvointi	2.6.2020	Kasko	PPT	Lukio_kyselyn_tulokset
Perusopetuksen ja toisen asteen opettajien kyselyjen tulokset	28.5.2020	Kasko	PPT	Opettajat_yhdessä
Oppilaiden etäopiskelun sujuminen ja hyvinvointi	12.5.2020	Kasko	PPT	Miten_ etäopiskelu_sujuu_ oppilaiden_kysely

Liite 6. Koronaan liittyvät selvitykset ja tutkimukset kaupungilla (jatkuu...)

Otsikko	Päivämäärä	Julkaisija	Tiedostomuoto	Tiedostonimi
Taiteen perusopetuksen toteutuminen Helsingissä 2019–2020	5.6.2022	Kuva	pdf	Taiteen_perusopetuksen_toteutuminen_helsingissa_2019-2020.pdf
Koronan vaikutukset Kuvan toimialan näkökulmasta	11.4.2022	Kuva	PPT	Koronan_vaiikutusten_arviointi_Kuva.pptx
Koronapandemian vaikutukset kaupunkiympäristötoimialalla – Tilannekatsaus kevät 2022	13.4.2022	Kymp	PPT	Koronan_vaiikutusten_arviointi_Kymp.pptx
Ilmanvaihto kaupungin palvelurakennuksissa	10.11.2021	Kymp	PPT	Ilmanvaihto_Helsingin_kaupungin_palvelukiinteistöissä
Kasarmitorin kesä 2021	3.3.2021	Kymp	pdf	Kasarmitori_2021_projektistatus.pdf
Selvitys koronakriisin opeista, hyvistä käytännöistä ja muutostarpeista kriisijohtamisen näkökulmasta	23.8.2022	Helsingin kaupunki	PPT	KPMG - raportti III 23.8.2022.pptx
Jatkoselvitys koronakriisiin liittyvien toimenpiteiden toteutuksesta	28.5.2021	Helsingin kaupunki	pdf	jatkoselvitys-koronakriisin-toteutuksesta.pdf
Selvitys koronakriisiin liittyvien toimenpiteiden toteutuksesta	30.6.2020	Helsingin kaupunki	pdf	KPMG raportti 30.6.2020.pdf

Liite 7. Kaupungin lausunnot ja kirjeet viranomaisille ja poliittiselle johdolle

Pormestarin päätöksellä annetut Helsingin kaupungin lausunnot liittyen koronalainsäädäntöön ja -toimiin

Lausunnon otsikko	Päivämäärä	Diaarinumero
Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta (VN/12741/2022)	3.5.2022	HEL 2022-005871
Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle hallituksen esitysluonnoksesta laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta	31.1.2022	HEL 2021-014546
Lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta (48 a §)	10.1.2022	HEL 2021-014030
Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle vapaaehtoisista covid-19-rokotuksista annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n muuttamisesta	20.12.2021	HEL 2021-014319
Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle hallituksen esitysluonnoksesta laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta	3.12.2021	HEL 2021-013629
Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle hallituksen esitysluonnoksesta laeiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta ja liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta	26.11.2021	HEL 2021-012864
Lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle tartuntatautilain muuttamista ja väliaikaista muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä 131/2021 vp liittyen terveysturvalliseen maahantuloon ja koronatodistukseen	4.10.2021	HEL 2021-010612
Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle uudistetun hybridistrategian toimintasuunnitelman käyttöönotosta ja riskipotentialin arviomallin soveltamisesta	24.9.2021	HEL 2021-010223
Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle tartuntatautilain muuttamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta liittyen terveysturvalliseen maahantuloon ja koronatodistukseen	10.9.2021	HEL 2021-010001
Lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä tartuntatautilain 58 d §:n muuttamisesta	7.9.2021	HEL 2021-009740
Lausunto Etelä-Suomen aluehallintovirastolle yleisötilaisuuksia ja yleisiä kokouksia koskevista rajoituksista	10.8.2021	HEL 2021-008850
Helsingin kaupungin lausunto hallituksen ”Suuntaviivat covid-19-epidemiaan liittyvien rajoitustoimien ja -suositusten hallitulle purkamiselle”-asiakirjasta	21.4.2021	HEL 2021-004830
Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle tartuntatautilain ja poliisilain muuttamista koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta	27.9.2020	HEL 2020-010251
Lausunto valtiovarainministeriölle valtioneuvoston asetuksesta valtionavustuksesta sairaanhoitopiireille koronaviruspandemiasta aiheutuvien kustannusten ja alijäämän kompensointiin	26.6.2020	HEL 2020-007979

Pormestarin lähettämät kirjeet liittyen koronatoimiin

Kirjeen otsikko	Päivämäärä	Vastaanottaja
Rajaturvallisuus Helsingin satamissa	21.1.2021	Perhe- ja peruspalveluministeri Sisäministeri
Kutsu yhteiseen palaveriin rajaturvallisuuden parantamiseksi	15.1.2021	Perhe- ja peruspalveluministeri Sisäministeri
Selvitys koronavirukseen liittyvien toimenpiteiden toteutuksesta Helsingin kaupungissa	7.8.2020	Pääministeri
Vetoomus Euroopan komissiolle dialogin avaamisesta turismiin ja matkailuun liittyen	6.8.2020	Elinkeinoministeri Työministeri
Helsingin kaupunki tarvitsee edelleen sosiaali- ja terveydenhuollon suojavarusteita	27.4.2020	Perhe- ja peruspalveluministeri Sosiaali- ja terveysministeri
Suur tapahtumien rajoittamista koskeva linjaus	17.4.2020	Pääministeri
Helsingin kaupunki ottaa vastaan sosiaali- ja terveydenhuollon suojavarusteita	17.4.2020	Perhe- ja peruspalveluministeri Sosiaali- ja terveysministeri

Liite 8. Kaupungin kriisiryhmien kokoonpanot

Helsingin kaupungin koronakoordinaatio-ryhmä (pormestarin päätös 16.8.2021, 78 §)

- Pormestari Juhana Vartiainen / puheenjohtaja
- Kansliapäällikkö Sami Sarvilinna / varapuheenjohtaja
- Henkilöstöjohtaja Nina Gros
- Viestintäjohtaja Liisa Kivelä
- Sosiaali- ja terveystoimialan toimialajohtaja Juha Jolkkonen
- Sosiaali- ja terveystoimialan apulaispormestari Daniel Sazonov
- Kasvatuksen ja koulutuksen toimialajohtaja Satu Järvenkallas
- Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja Tommi Laitio
- Kaupunkiympäristön toimialajohtaja Ville Lehmuskoski
- Rahoitusjohtaja Tuula Saxholm
- Strategiajohtaja Markus Kühn
- Turvallisuus- ja valmiusyksikön päällikkö Niina Snö
- Valmiuspäällikkö Minna Liimatainen
- Yhteyspäällikkö Hanna Laine
- Pormestarin erityisavustajat pormestarin ohjauksen mukaan

Alkuperäisessä kokoonpanossa olivat mukana edellisten sijasta pormestari Jan Vapaavuori, apulaispormestari Sanna Vesikansa, toimialajohtaja Liisa Pohjolainen (Kasko), toimialajohtaja Mikko Aho (Kymp), valmiuspäällikkö Anssi Vuosalmi ja lisäksi yhteysjohtaja Sanna-Mari Jäntti.

Pääkaupunkiseudun koronakoordinaatioryhmä (10.9.2020 alkaen)

- **Helsinki:**
 - Jan Vapaavuori, 2.8.2021 alkaen Juhana Vartiainen, pormestari (puheenjohtaja)
 - Sami Sarvilinna, kansliapäällikkö
 - Juha Jolkkonen, sosiaali- ja terveystoimen toimialajohtaja
 - Hanna Laine, koronavalmistelun yhteyspäällikkö
 - Teresa Salminen, erityisavustaja
- **Espoo:**
 - Jukka Mäkelä, kaupunginjohtaja
 - Sanna Svahn, perusturvajohtaja, elokuusta 2021 Markus Paananen, terveystoimen johtaja
- **Vantaa:**
 - Ritva Viljanen, kaupunginjohtaja
 - Timo Aronkytö, sosiaali- ja terveys-toimen apulaiskaupunginjohtaja
- **HUS:**
 - Juha Tuominen, elokuusta 2021 Markku Mäkijärvi, tammikuusta 2022 toimitusjohtaja
 - Markku Mäkijärvi, Jari Petäjä, Veli-Matti Ulander, johtajaylilääkäri
- **AVI:**
 - Merja Ekqvist, ylijohdaja
 - Kristiina Poikajärvi, oikeusturva ja luvat -vastuualueen johtaja
 - Oona Mölsä, ylitarkastaja
- **THL:**
 - Mika Salminen, johtaja
 - Hannu Kiviranta, tutkimusprofessori
 - Otto Helve, yksikön päällikkö

Koronavalmisteluryhmä (20.3.2020 alkaen)

- Yhteyspäällikkö Hanna Laine (kp:n vastuualue, yhteyspäällikkö 26.10.2020 alkaen)
- Valmiuspäällikkö Minna Liimatainen (Turva)
- Hankintajohtaja Jorma Lamminmäki (Taso)
- Yksikön päällikkö Jani Moliis (Elo)
- Yksikön päällikkö Johanna Seppälä (Vios, kesään 2020 asti)

Koronavalmisteluryhmä (20.3.2020 alkaen)

- Hallintoasiantuntija Suvi Rämö (Haos, helmikuusta 2021 alkaen)
- Viestintäasiantuntija Laura Itävaara (Vios)
- Toimialojen koronavalmistelijat
- Koronakoordinaatioryhmän sihteeristö

Liite 8. Kaupungin kriisiryhmien kokoonpanot (jatkuu...)

Sosiaali- ja terveystoimialan pandemiajohtoryhmä

- Toimialajohtaja (puheenjohtaja)
- Turvallisuuspäällikkö
- Terveys- ja päihdepalvelujen johtaja
- Hallintojohtaja
- Perhepalvelujen johtaja
- Sairaala-, kuntoutus- ja hoivapalvelujen johtaja
- Helsingin sairaalan johtajalääkäri
- Terveysasemien johtajalääkäri
- Epidemiologisen toiminnan ylilääkäri
- Rokotukset: infektiolääkäri, erikoislääkäri
- Viestintäpäällikkö
- Hallintoylilääkäri
- Erityissuunnittelija
- Erityissuunnittelija (sihteeri)

Kasvatuksen ja koulutuksen kriisiryhmä

- Toimialajohtaja, puheenjohtaja
- Varhaiskasvatusjohtaja
- Perusopetusjohtaja
- Lukio- ja ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön johtaja
- Ruotsinkielisen palvelukokonaisuuden johtaja
- Hallintojohtaja
- Henkilöstöpäällikkö
- Hallintopäällikkö
- Viestintä- ja markkinointipäällikkö
- Tietohallintopäällikkö
- Turvallisuuspäällikkö
- Erityissuunnittelija
- Hallintoassistentti (sihteeri)

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan koronakoordinaatioryhmä

- Toimialajohtaja
- Hallintojohtaja
- Liikuntajohtaja
- Nuorisosiainjohtaja
- Kulttuurijohtaja
- Kirjastopalvelujen johtaja
- Henkilöstöpäällikkö
- Viestintä- ja markkinointipäällikkö
- Turvallisuuspäällikkö
- Työsuojelupäällikkö

Kaupunkiympäristön toimialan kriisiryhmä

- Toimialajohtaja
- Hallintojohtaja
- Maankäyttöjohtaja
- Tekninen Johtaja
- Asiakkuusjohtaja
- Pelastuskomentaja (Pelastuslaitos)
- HKL Turvallisuuspäällikkö (v. -21 loppuun)
- Hallintopäällikkö
- Henkilöstöpäällikkö
- Viestintäpäällikkö
- Viestintäsuunnittelija
- Valmiuspäällikkö

Liite 9. Sairaalahoidon tarve

Liitekuvio 1. Koronan vuoksi osastolla olevien lukumäärä 21.3.2020–25.10.2022 Helsingin sairaaloissa*

Lukumäärä

*Helsingiläisiä koronapotilaita hoidettiin myös HUSin sairaaloissa.

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystoimiala